

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 19 september 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. lämna förslag till om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bör sänkas (dir. 2007:132).

Till särskild utredare förordnades advokaten, jur. dr. Carl Svernlöv. Övriga medverkande i utredningens arbete anges på nästa sida.

Utredningen får härmed överlämna delbetänkandet Aktiekapital i privata aktiebolag (SOU 2008:49).

Till betänkandet fogas särskilt yttrande.

Övriga frågor som omfattas av uppdraget kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande i mars 2009.

Stockholm i maj 2008

Carl Svernlöv

/Therese Larsson Dozet

Förteckning över vilka som har deltagit i utredningens arbete

Särskild utredare

Advokaten Carl Svernlöv, fr.o.m. den 5 oktober 2007

Sakkunniga (samtliga fr.o.m. den 23 oktober 2007)

Ämnesrådet Kent Ivarsson
Rättssakkunniga Annica Sandberg
Departementssekreteraren Rolf Skog
Departementssekreteraren Louise Thorfinn

Experter (samtliga fr.o.m. den 23 oktober 2007 om inte annat anges)

Vice överåklagaren Roland Andersson
Rättslige experten Anders Berg, t.o.m. den 15 februari 2008
Chefsjuristen Urban Engerstedt
Sakkunniga Annika Fritsch
Bankjuristen Marie Holmberg-Lüning
Advokaten Eva Hägg
Projektledaren Anna Johansson
Chefsjuristen Per Nordström
Rättslige experten Håkan Söderberg, fr.o.m. den 15 februari 2008

Sekreterare

Hovrättsassessorn Therese Larsson Dozet, fr.o.m. den 1 december 2007

Innehåll

Sammanfattning	9
Summary	17
Författningsförslag	25
REFORM INNEBÄRANDE SÄNKNING AV AKTIEKAPITALET	25
1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	25
REFORM INNEBÄRANDE SUCCESSIV INBETALNING AV AKTIEKAPITAL VID NYBILDNING.....	27
1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	27
2 Förslag till förordning om ändring av aktiebolagsförordningen (2005:559)	34
1 Uppdraget och dess genomförande	35
1.1 Bakgrunden till uppdraget.....	35
1.2 Utredningens uppdrag.....	36
1.3 Uppdragets genomförande.....	37
2 Aktiebolaget som företagsform	39
2.1 Inledning.....	39
2.2 Nyföretagande.....	40

2.3	Aktiekapital	43
2.4	Finansieringsformer	45
3	Dagens kapitalkrav i privata aktiebolag	49
3.1	Huvuddragen i gällande rätt	49
3.1.1	Inledning.....	49
3.1.2	Aktiekapitalet	50
3.1.3	Värdeöverföring	51
3.1.4	Kapitalbrist	52
3.1.5	Skadestånd	54
3.1.6	Ansvarsgenombrott	55
3.2	Tidigare överväganden beträffande aktiekapitalets storlek	56
3.3	Tidigare bestämmelser om inbetalning av aktiekapital	60
3.4	Bakgrunden till att det nu behövs en översyn av aktiekapitalet i privata aktiebolag	61
4	EG:s bolagsrätt samt aktiekapitalet m.m. i några utländska rättsordningar.....	63
4.1	EG:s bolagsrätt	63
4.1.1	Inledning.....	63
4.1.2	Regelförenkling inom EU	63
4.1.3	Andra bolagsdirektivet	65
4.2	Aktiekapitalet m.m. i några utländska rättsordningar.....	66
4.2.1	Inledning.....	66
4.2.2	Danmark.....	67
4.2.3	Finland	68
4.2.4	Norge.....	71
4.2.5	Storbritannien	72
4.2.6	Tyskland	75
4.2.7	Frankrike	77
4.2.8	Nederländerna	78

5	Utgångspunkter och slutsatser om kapitalkravets och kapitalskyddets betydelse och funktion.....	81
5.1	Inledning.....	81
5.2	Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse som borgenärsskydd.....	82
5.3	Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse för aktieägarna.....	84
5.4	Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse som seriositetsspärr.....	85
5.5	Utländsk bolagsregistrering.....	87
5.6	Kan en förändring av aktiekapitalet påverka nyföretagandet?.....	88
5.7	Bestämmelserna om tvångslikvidation vid kapitalbrist.....	91
6	Överväganden och förslag om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag.....	93
6.1	Inledning.....	93
6.2	Aktiekapitalet sänks till 50 000 kr.....	94
6.2.1	Varför ska det finnas kvar ett lagstadgat krav på lägsta tillåtna aktiekapital?.....	94
6.2.2	Varför ska kravet på aktiekapital sänkas?.....	97
6.2.3	20 000 kr eller 50 000 kr?.....	98
6.3	Successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning.....	99
6.3.1	Inbetalning av aktiekapitalet.....	101
6.3.2	Tidsgräns för inbetalning.....	102
6.3.3	Överlåtelse av obetald aktie.....	102
6.3.4	Förverkande.....	102
6.3.5	Registrering av betalning av tecknade aktier.....	104
6.3.6	Tvångslikvidation.....	106
6.4	Ikraftträdande m.m.....	107
6.5	Utvärdering.....	107

7	Förslagets konsekvenser	109
7.1	Inledning.....	109
7.2	Ekonomiska konsekvenser	110
7.3	Konsekvenser för Bolagsverket	110
7.4	Konsekvenser för näringslivet	111
7.5	Konsekvenser för det allmänna	112
7.6	Konsekvenser för små företags villkor.....	113
7.7	Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män.....	114
7.8	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	115
8	Författningskommentar	117
	Särskilt yttrande.....	123
	Bilaga	
	Kommittédirektiv 2007:132	125

Sammanfattning

Bakgrund

För den som vill starta ett företag finns det olika företagsformer att välja mellan. Ett aktiebolag kan bildas av en eller flera personer. Karakteristiskt för aktiebolaget är att andelarna i bolaget, aktierna, normalt är fritt överlåtbara och kan spridas på ett stort antal händer. Vidare kännetecknas aktiebolaget av att delägarna inte är personligt betalningsansvariga för bolagets förpliktelser. Detta innebär att investerare erbjuds möjlighet att finansiera affärsverksamhet utan att de därmed riskerar sin privatekonomi.

Som en konsekvens av dessa grundläggande principer finns i aktiebolagslagen (2005:551) (ABL) ett kapitalskydd som kan sägas vara uppbyggt kring tre grundpelare. Dessa är reglerna om tillskottsplikt vid bolagets bildande – för privata bolag minst 100 000 kr – och vid senare kapitalökningar, reglerna om begränsningar i bolagets rätt att disponera över tillskjutet eller upparbetat kapital samt reglerna om tvångslikvidation. Bestämmelserna har ansetts vara av stor betydelse för borgenärsskyddet, men även för aktieägarna själva genom att kapitalanskaffning underlättas. Det har även angetts att ett minsta lagstadgat krav på aktiekapital krävs som en form av seriositetsspärre för användningen av aktiebolagsformen, innebärande att den som vill använda sig av aktiebolagsformen ska vara kapabel och beredd att göra ett visst kapitaltillskott.

Enligt utredningsdirektiven finns det nu skäl att se över regleringen kring aktiekapitalet. Översynen kan ses som en del av det regelförenklingsarbete som pågår i Sverige och EU i syfte att bl.a. stärka företagens konkurrenskraft.

Synen på aktiekapitalets funktion varierar mellan olika länder. I vissa länder läggs stor vikt vid att tillhandahålla ett lagstadgat skydd för bolagets intressenter och då särskilt dess borgenärer. I andra länder fokuseras mer på flexibilitet och tillgänglighet genom att sätta

en större tilltro till parternas förmåga att genom avtal skydda sina intressen. I Europa finns en trend mot sänkta eller slopade krav på aktiekapital för bolagsformer som motsvarar det svenska privata aktiebolaget.

För publika aktiebolag har medlemsstaterna att utforma bolagsrätten utifrån EG:s andra bolagsdirektiv, som innehåller bl.a. ett kapitalkrav. Inom EU har beträffande publika aktiebolag en diskussion pågått kring utformningen av kapitalskyddet i direktivet. En studie om kapitalskyddssystem och alternativ till dessa presenterades i februari 2008.¹ Enligt kommissionen visar studien att andra bolagsdirektivet i sin nuvarande utformning inte orsakar väsentliga hinder för företagen och kommissionen har därför för närvarande inte några planer på uppföljning eller ändring i direktivet. Även om direktivet enbart är tillämpligt för publika aktiebolag så kan utformningen av kapitalskyddet vara av principiellt intresse även för privata aktiebolag.

I detta delbetänkande behandlas utredningens uppdrag i den del som avser att ta ställning till om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bör sänkas. Enligt direktiven har utredningen att särskilt överväga nivåerna 50 000 kr och 20 000 kr. Ett annat alternativ som utredningen har att överväga är att lagen inte anger någon lägsta nivå, dvs. att minimigränsen för aktiekapitalet helt tas bort. Men en sådan lösning skulle bolagets stiftare kunna bestämma aktiekapitalet till 1 kr. Vi har härutöver undersökt en lösning innebärande en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning.

Delbetänkandet är inriktat på överväganden kring kapitalkravet och vilka följdändringar som kan bli nödvändiga vid en förändring av detta krav. Däremot har vi inte gjort en översyn av aktiebolagens kapitalskyddsbestämmelser utifrån ett förenklingssyfte. En sådan översyn kommer att göras under utredningens fortsatta arbete.

¹ KPMG Feasibility study on an alternative to the capital maintenance regime established by the Second Company Law Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 and an examination of the impact on profit distribution of the new EU-accounting regime, Contract ETD/2006/IM/F2/71.

Överväganden och förslag

- Utredningens *huvudförslag* går ut på att kravet i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) på ett minsta aktiekapital i privata aktiebolag sänks från 100 000 kr till 50 000 kr.
- Utredningen har valt att även presentera ett *alternativt förslag* som går ut på att det i aktiebolagslagen för privata aktiebolag erbjuds en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning. För registrering av ett nybildat bolag ska enligt förslaget krävas att minst en fjärdedel av aktiekapitalet inbetalats. Detta förslag kan *kombineras* med en sänkning av minimikapitalet till 50 000 kr.

Huvudförslaget om sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr

Förslaget innebär inga andra förändringar i ABL än att kravet på minsta aktiekapital sänks från 100 000 kr till 50 000 kr.

Inledningsvis kan konstateras att penningvärdets försämring sedan 1995, då minimigränsen för aktiekapitalet höjdes från 50 000 till 100 000 kr, i praktiken innebär att en sänkning av kapitalkravet redan skett. Vårt uppdrag går ut på att undersöka huruvida det är möjligt att även nominellt sänka dagens lagstadgade krav om 100 000 kr samt vilka effekter detta kan ge.

Utredningen har inte kunnat finna empiriskt stöd för att nyföretagandet i Sverige skulle öka på grund av en sänkning av aktiekapitalet. Däremot har vi funnit att den lagstadgade miniminivån för aktiekapitalet kan ha betydelse för den enskildes val av företagsform. Det är i och för sig inte något självändamål att öka antalet aktiebolag på bekostnad av andra företagsformer. Däremot bör även mindre verksamheter med lägre kapitalbehov få ökad valfrihet att kunna välja den associationsform som är mest lämplig i det enskilda fallet. En ökad tillgänglighet till aktiebolagsformen för mindre företag talar därför för att sänka dagens kapitalkrav. En sänkning av aktiekapitalet skulle gynna företag vars initiala kapitalbehov inte uppgår till 100 000 kr och där kapitalkravet således ses som ett hinder att välja aktiebolagsformen. Det är framför allt fråga om verksamheter inom tjänstesektorn och då särskilt inom sådana branscher där investeringar i materiella tillgångar inte behövs i någon större omfattning. Flertalet nya företag, närmare fyra av fem, startades 2006 inom tjänstesektorn.

Ett annat argument som anförts för en förändring av kapitalkravet är en ökande tendens inom EU att bilda bolag i andra medlemsstater med lägre kapitalkrav och därefter driva verksamhet genom en filial i hemlandet. Mot bakgrund av att antalet filialer i Sverige med bolagsregistrering i andra medlemsstater är lågt anser utredningen att möjligheten att med en filial kringgå bestämmelserna om minimikapital inte är ett övertygande argument för att ta bort eller radikalt sänka minimigränsen för aktiekapitalet.

En i lagen angiven minimigräns för aktiekapitalet har den nackdelen att det inte finns någon koppling mellan denna mer eller mindre slumpartat bestämda gräns och det enskilda bolagets kapitalbehov och risker med verksamheten. Genom att ta bort minimigränsen i lagen skulle aktiekapitalet få bestämmas av aktieägarna själva så att detta stod i proportion till omfattningen och arten av verksamheten. En lagstadgad minimigräns saknar vidare i princip betydelse för de borgenärer som avtalsvis kan säkra sina intressen, här kallade anpassande borgenärer. Det kan exempelvis vara fråga om en leverantör som kan kräva säkerhet genom återtagandeförbehåll eller leasing eller en kreditgivare som kan kräva personlig borgen eller annan säkerhet. Vissa borgenärer saknar dock möjlighet att genom avtal med bolaget reglera sina mellanhavanden och därigenom begränsa de risker som är förenade med anspråk mot bolaget, här kallade ickeanpassande borgenärer. Det är exempelvis fråga om staten med skatteanspråk. Vidare kan det hända att en borgenär av olika anledningar – exempelvis okunnighet, bristande vilja eller bristande information – inte kan skaffa sig relevant säkerhet. Dessa grupper har att förlita sig till bolagets förmögenhet. Ett krav på minimikapital kan därför ha en betydelse även om kravet, bl.a. genom att kapitalet snabbt kan förbrukas, kan komma att vara av mindre reellt värde.

Bestämmelser om minimigräns för aktiekapitalet och om kapitalskydd kan vidare ha betydelse genom att utgöra en garanti som gäller kollektivt för nuvarande och framtida borgenärer. Vidare kan bestämmelserna ses som ett standardkontrakt för alla borgenärer. Detta kan frångås av de anpassande borgenärerna i det enskilda fallet om det är önskvärt med hänsyn till bolagets verksamhet. I avsaknad av bestämmelserna skulle individuella överenskommelser krävas i större utsträckning, vilket skulle innebära ökade transaktionskostnader för både de bolag och de borgenärer som träffar avtal. En förändring av kraven i lagen kan således leda till att anpassande borgenärer, såsom kreditinstitut och leverantörer, ställer ökade krav på bolaget och dess aktieägare. Det har framkommit att bankerna förutser en ökad

användning av säkerheter såsom personlig borgen, ökade krav på insatt kapital samt krav på mer omfattande information från företagaren för det fall kravet på ett minsta aktiekapital tas bort eller väsentligen sänks.

Detta innebär således att för bolag som är i behov av kredit, från kreditinstitut eller andra borgenärer, skulle de lagstadgade kraven ersättas av krav från anpassande borgenärer. Sådana ökade krav skulle dock inte påverka bolag utan behov av krediter.

En annan omständighet att beakta är kapitalkravets funktion som seriositetsspärr. Denna spärr kan sägas syfta till dels att en blivande företagare ska ha en genomtänkt affärsidé som denne är beredd att själv göra en kapitalinsats för, dels att undvika att aktiebolagsformen används för oseriösa syften. Ett krav på minimigräns för aktiekapital stoppar i och för sig inte missbruk av aktiebolagsformen, men kravet kan i vart fall utgöra ett visst hinder för de personer som vill starta ett aktiebolag i ett oseriöst syfte.

Mot denna bakgrund har vi funnit att det inte, i vart fall för närvarande, finns skäl att i svensk rätt ta bort minimigränsen för aktiekapitalet. Däremot bör aktiebolagsformen göras mer tillgänglig och därmed valfriheten för mindre företag öka genom att minimigränsen för aktiekapitalet sänks.

Eftersom sambandet mellan kapitalkravet i aktiebolag och det totala nyföretagandet är oklart bör inte alltför stora ingrepp göras i det nuvarande systemet. Vid en avvägning mellan intresset av att fler mindre företag ska kunna välja att bedriva sin verksamhet i aktiebolagsform och de olika effekter som en sänkning kan innebära har utredningen bedömt att aktiekapitalet inte ska sänkas till ett lägre belopp än 50 000 kr. Detta är en nivå som historiskt är mycket låg.

Anledningen till att vi hamnat vid en sänkning till 50 000 kr i stället för 20 000 kr beror på en bedömning av att anpassande borgenärers avtalsvisa krav på ytterligare säkerheter, insatt kapital och information skulle bli lägre vid en sänkning till 50 000 kr än till 20 000 kr. Vidare får kapitalkravet större betydelse för icke-anpassande borgenärer i form av standardkontrakt samt generellt som en seriositetsspärr för det fall gränsen inte sänks för mycket. Vi har även beaktat att ju lägre kapitalkravet är desto större är risken för att bolaget hamnar i en tvångslikvidationssituation, dvs. en situation när hälften av aktiekapitalet är förbrukat och styrelsen är skyldig att agera på visst sätt. En sådan situation innebär ett antal krav på bolaget och därmed ökade administrativa kostnader.

Det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning

Vid sidan av huvudförslaget har vi valt att även presentera ett förslag om förfarande vid successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning av privat aktiebolag. I det alternativa förslaget ingår även en möjlighet att samtidigt sänka minimikapitalet till 50 000 kr.

Förslaget innebär att en förutsättning för att ett nybildat privat aktiebolag ska kunna registreras är att minst en fjärdedel av aktiekapitalet inbetalats. Detta innebär en minsta inbetalning med 25 000 kr för det fall minsta tillåtna aktiekapital uppgår till 100 000 kr eller 12 500 kr för det fall minsta tillåtna aktiekapital uppgår till 50 000 kr. För obetald del av aktierna är aktieägaren personligt betalningsskyldig fram till dess full betalning erlagts. Vid överlåtelse av en aktie som ännu inte är betald, svarar förvärvaren, så snart denne anmält sig för införing i aktieboken, för betalningen tillsammans med överlåtaren. Enligt förslaget har stiftarna att i stiftelseurkunden bestämma tidsgräns för betalning av aktiekapitalet. När tiden för betalning gått ut har styrelsen att inom en månad göra en anmälan om betalningen till Bolagsverket. En aktie som inte betalas i rätt tid ska kunna förverkas. Underlåten anmälan av betalning till Bolagsverket ska enligt förslaget vidare utgöra grund för beslut om tvångslikvidation.

Dagens krav på full inbetalning av aktiekapitalet som förutsättning för registrering har motiverats med att det är först när aktiekapitalet blivit inbetalt som borgenärerna får någon form av kompensation för det bortfall av personligt ansvar för bolagets förpliktelser som inträffar i och med registreringen. Detta får dock vägas mot att en i lag upptagen möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet innebär att stiftarna erbjuds en större flexibilitet vid bolagets bildande, en flexibilitet som skulle kunna vara särskilt betydelsefull i fall där stiftarna är olika resursstarka. Genom att aktietecknare skulle få längre tid på sig att betala aktiekapitalet skulle även tillgängligheten till aktiebolagsformen öka för framför allt vissa mindre företag. Denna effekt skulle bli större om aktiekapitalet samtidigt sänks till 50 000 kr.

Häremot måste vägas att företagets anpassande borgenärer kan antas ställa högre krav på säkerheter och information fram till dess aktiekapitalet är helt inbetalt eller i vart fall uppgår till 50 000 kr. Det har från banker framkommit att kreditförsörjningen för mindre bolag skulle kunna försämrats vid detta alternativ och då särskilt om aktiekapitalet samtidigt sänks till 50 000 kr. Dessa effekter påverkar

dock inte företag som på grund av verksamhetens art inte har behov av kredit från anpassande borgenärer.

Vidare innebär det alternativa förslaget ett ökat informationsbehov och ökade administrativa kostnader för de bolag som överväger en successiv inbetalning. De föreslagna bestämmelserna kan uppfattas som krångliga. Detta är inte en önskvärd konsekvens utifrån målet att förenkla regelverket för mindre företag. Här kan också konstateras att för det fall gränsen kvarstår vid 100 000 skulle de företag som idag ser aktiekapitalet som ett hinder för att välja aktiebolagsformen mer eller mindre vara hänvisade till den successiva inbetalningen för att få tillgång till aktiebolagsformen. För det fall gränsen dessutom sänks till 50 000 kr uppkommer en större valfrihet för de minsta företagen.

För att kunna bedöma om det alternativa förslaget, trots de ovan angivna skälen som talar emot detta, uppfattas som positivt för mindre företag har vi valt att lägga fram förslaget, med eller utan en sänkning av aktiekapitalet, som alternativ att bedömas under remissbehandlingen.

Ikraftträdande m.m.

De föreslagna ändringarna bör kunna träda i kraft den 1 juli 2009.

Privata aktiebolag som bildats före ikraftträdandet har därefter möjlighet att enligt gällande regelverk minska aktiekapitalet till 50 000 kr.

En utvärdering av reformen bör ske efter några år. Om man härvid skulle finna övervägande positiva effekter av reformen kan eventuellt ytterligare sänkningar övervägas.

Summary

Background

A person wishing to start a business in Sweden may choose between several business vehicles. A limited liability company (Sw. *aktiebolag*) may be formed by one or more persons. One characteristic feature of a limited liability company is that the shares in the company are normally freely transferable and can be distributed to a large number of holders. Another characteristic of a limited liability company is that the shareholders are not personally liable for the obligations of the company. This means that investors are offered the opportunity to finance business activities without risking their personal finances.

As a consequence of these basic principles, the Swedish Companies Act (Sw. *aktiebolagslag*, SFS 2005:551) contains capital protection rules that build on three fundamental elements. The first is the requirement of a contribution of capital when the company is formed – for private companies at least SEK 100,000 – and subsequently when the capital is increased. The second element consists of limitations on the company's ability to use contributed or generated capital and the third of the rules about involuntary liquidation. These provisions have been ascribed great significance for the protection of creditors but also for the benefit of the shareholders themselves by making it easier to raise capital. It has also been argued that a statutory minimum share capital is required as a form of entry barrier for the use of the limited liability company form, so that a person wishing to use that business vehicle has to be capable of contributing a certain capital and has to be prepared to do so.

In its terms of reference for the Inquiry, the Government states that there may now be reason to review the regulation of share capital. The review may be considered part of the work on simpler

regulation currently under way in Sweden and the EU, whose aims include strengthening the competitiveness of businesses.

Views on the function of share capital vary between countries. Certain countries place great emphasis on legislative protection of the company's stakeholders and especially of its creditors. In other countries, there is greater focus on flexibility and accessibility, and a greater trust in the ability of the parties to protect their own interests through agreements. In Europe, there is a trend towards lowering or abolishing requirements of minimum share capital for company forms that correspond to the Swedish private limited liability company.

With respect to public limited liability companies, Member States have to design their company law in the light of the EC's Second Company Directive, which contains a minimum capital requirement. The design of the capital protection set out in the Second Company Directive for public limited liability companies has recently been the subject of discussions within the EU. A study on an alternative to the capital maintenance regime established by the Second Company Law Directive was presented in February 2008.¹ According to the European Commission, the study shows that, in its present form, the Second Directive does not cause significant obstacles to companies. Consequently, the Commission currently has no plans to follow up or amend the directive. Even though the directive only applies to public limited liability companies, the principles underlying the design of its capital protection regime may also be of interest to private companies.

This interim report deals with the Inquiry's assignment to consider whether the minimum capital requirements for private companies should be lowered. According to its terms of reference, the Inquiry should consider the levels of SEK 50,000 and SEK 20,000, in particular. Another alternative that the Inquiry is to consider is not specifying a minimum share capital requirement in the Act, i.e. the complete removal of the minimum level. With such a solution the founders of the company could, in principle, set the share capital to SEK 1. Moreover, we have investigated a solution providing for the successive payment of share capital on the formation of a company.

¹ KPMG Feasibility study on an alternative to the capital maintenance regime established by the Second Company Law Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 and an examination of the impact on profit distribution of the new EU-accounting regime, Contract ETD/2006/IM/F2/71.

This interim report focuses on considerations relating to the capital requirement and the resultant changes that may be necessary if the requirement is changed. We have not, however, reviewed the general capital protection provisions of the Swedish Companies Act from a simplification perspective. Such a review will be made during the continued work of the Inquiry.

Deliberations and proposals

- The *main proposal* of the Inquiry is that the requirement set out in Chapter 1, Section 5 of the Swedish Companies Act (2005:551) for a minimum share capital in private limited companies be reduced from SEK 100,000 to SEK 50,000.
- The inquiry has elected to also present an *alternative proposal* to amend the Companies Act to enable private companies to provide for the successive payment of the share capital on the formation of the company. Under this alternative proposal, at least a quarter of the share capital would have to be paid up before a newly formed company can be registered. This alternative may be combined with a simultaneous reduction of the minimum share capital to SEK 50,000.

The main proposal for reduction of the minimum capital to SEK 50,000

The main proposal entails no other changes to the Companies Act than a reduction of the minimum share capital requirement from SEK 100,000 to SEK 50,000.

Initially it may be noted that, in practice, inflation since 1995, when the minimum capital requirement was raised from SEK 50,000 to SEK 100,000, has already resulted in a lowering of the minimum capital in real terms. However, our assignment is to investigate whether it is possible to also lower the present minimum capital in nominal terms and the effects this may lead to.

The inquiry has not been able to find any empirical evidence that the number of new businesses in Sweden would increase as a result of reducing the share capital. However, we have found that the statutory minimum level of share capital may be of significance for the choice of business vehicle. It is, on the one hand, not desirable *per se* to increase the number of limited liability companies to the

detriment of other business vehicles. On the other hand, smaller businesses with lower capital requirements should also have a greater freedom to choose the vehicle that is most suitable in the individual case. Increased availability of the limited liability form for smaller businesses is therefore an argument for the lowering of the present capital requirement. Lowering the minimum share capital would benefit companies whose initial capital requirements do not amount to SEK 100,000 and where the minimum share capital is thus to be viewed as an obstacle to the selection of the limited liability company form. This primarily concerns businesses in the service industry and particularly in industries where no great investments in tangible assets are needed. In 2006, most new companies, almost four out of five, were started in the service industry.

Another argument that has been advanced for a change of the minimum share capital is an increasing tendency in the EU to form companies in other Member States with lower minimum capital requirements and thereafter conduct business through a branch office in the home country. Considering that the number of branch offices in Sweden of companies registered in other Member States is low, the Inquiry is of the opinion that the possibility of circumventing the minimum share capital provisions by using a branch office is not a convincing argument for removing or radically lowering the minimum share capital.

A statutory minimum share capital has the disadvantage that there is no connection between this more or less randomly determined limit and the capital requirements and business risks of the individual company. If the statutory minimum requirement were removed, the share capital would be determined by the shareholders themselves in proportion to the extent and nature of the operations. Furthermore, in principle a statutory minimum share capital is irrelevant to the creditors who are capable of safeguarding their interests through agreements, called 'adjusting creditors' here. Such creditors include suppliers who are able to obtain security through retention of title or leasing and creditors who are able to require personal guarantees or other security. Some creditors are, however, unable to regulate their transactions with the company through agreements and to limit in the risks associated with claims on the company by doing so. These 'non-adjusting creditors' include the government with its tax claims. It is also possible that a creditor may be unable for a range of reasons – e.g. lack of ability, will or information – to obtain relevant security. These groups have to rely on the assets of the com-

pany. A minimum capital requirement may therefore be of some value, even if this value should not be exaggerated since the share capital may quickly be consumed in the operations of the company.

In addition, provisions on a minimum share capital and capital protection may be of significance as a collective guarantee for the benefit of present and future creditors. Furthermore the provisions can be viewed as a standard contract for all creditors. An adjusting creditor may make departures from the standard contract in an individual case if it is desirable to do so in the light of the company's operations. In the absence of statutory provisions requiring a minimum amount of capital, there would be an increased need for individual agreements, which would result in higher transaction costs for both the companies and the adjusting creditors that enter into agreements. So a change in the statutory requirements may result in greater demands by adjusting creditors, such as credit institutions and suppliers, on the company and its shareholders. Swedish banks have indicated that if the minimum share capital requirement is removed altogether or dramatically reduced, they foresee increased use of security such as personal guarantees, increased demands for capital contributions and more extensive information requirements for the individual entrepreneurs.

Thus, if removed, the statutory requirements would likely be replaced by contractual requirements by adjusting creditors for companies in need of credit from credit institutions or other creditors. However, these increased contractual requirements would not affect companies without a need for credit.

Another circumstance to be taken into consideration is the function of the minimum capital requirement as an entrance barrier. This barrier may be said to be intended to ensure that an entrepreneur has a well-developed business idea to which he is prepared to commit capital. A second purpose of the barrier is to reduce the risk of the limited liability form being used for illegitimate purposes. A minimum capital requirement certainly does not by itself prevent abuse of the company form but the requirement may at least constitute a certain barrier for persons wishing to start a limited liability company for less than honest purposes.

Against this background we have found that there is – at least at present – no reason to remove the minimum share capital requirement under Swedish law. However, the limited liability company form should be made more accessible by lowering the minimum

share capital requirement, thus increasing freedom of choice for smaller companies.

Given the absence of a clear connection between the capital requirement for limited liability companies and the aggregate number of new businesses, major changes to the present system should be avoided. In weighing the interests of enabling additional businesses to operate in the limited liability form against the presumed detrimental effects of a reduction of the minimum capital requirements, the Inquiry has found that the share capital should not be lowered to below SEK 50,000. In historical terms, this is a very low level.

Our conclusion to propose a reduction to SEK 50,000 instead of SEK 20,000 is partially attributable to an assessment that the additional contractual demands expected from adjusting creditors for increased security, capital contributions and information would be not be as extensive for a reduction to SEK 50,000 as for a reduction to SEK 20,000. Furthermore, the minimum capital requirement will have more effect both as a standard contract for non-adjusting creditors and as a general barrier to entry if its level is not reduced too much. We have also taken into consideration that the lower the capital requirement is, the greater is the risk of the company entering into an involuntary liquidation situation, i.e. a situation where half of the share capital has been consumed, forcing the board to act in accordance with the provisions dealing with involuntary liquidation. Such a situation results in additional requirements on the company, thereby increasing administrative costs.

The alternative proposal on the successive payment of share capital when a company is formed

In addition to the main proposal we have also elected to present a proposal to permit successive payment of the share capital on the formation of a private limited liability company. The alternative proposal also includes the possibility of a simultaneous reduction of the minimum capital to SEK 50,000.

Under the proposal, a precondition for the registration of a private limited liability company would be that at least a quarter of the share capital has been paid up. This means a minimum payment of SEK 25,000 if the minimum share capital is SEK 100,000 or SEK 12,500 if the minimum share capital is SEK 50,000. The shareholder will be personally liable for the unpaid shares until full pay-

ment has been made. In the event of a transfer of an unpaid share, the acquirer will be fully responsible for the payment jointly and severally with the transferor as soon as he or she has requested that the company enter him or her into the share ledger. Under the alternative proposal, the founders have to determine in the memorandum of incorporation the time limit for payment of the share capital. When the time for payment has expired, the Board has to notify the Swedish Companies Registration Office within one month of the payment. A share that is not paid up in time may be revoked and cancelled. Under the proposal, failure to report payment to the Companies Registration Office will also constitute a ground for a decision on involuntary liquidation.

The present requirement of full payment of the share capital as a precondition for registration has been justified by identifying the full payment of the share capital as the point in time when the creditors are compensated for the absence of personal liability for the obligations of the company that enters into effect at registration. This must, however, be weighed against the consideration that a statutory possibility of successive payment of the share capital will offer the founders greater flexibility at the formation of the company, a flexibility that may be particularly significant in cases where the founders have different financial resources. By granting the founders a longer time to pay the share capital, access to the limited liability form would increase primarily to the benefit of certain smaller businesses. This effect would be greater if the share capital were simultaneously reduced to SEK 50,000.

On the other hand, the adjusting creditors of the company may be expected to make greater demands for security and information until the share capital has been fully paid up or amounts to at least SEK 50,000. Banks have indicated that the supply of credit for smaller companies might become tighter under this alternative, particularly if the share capital is reduced at the same time to SEK 50,000. These effects do not, however, affect companies who do not need credit from adjusting creditors due to the nature of their operations.

In addition, the alternative proposal will result in increased information requirements and increased administrative costs for companies contemplating successive payment of the share capital. Individual entrepreneurs may view the proposed provisions as complicated. This is not a desirable consequence in the light of the overarching goal of simplifying the regulatory framework for smaller companies. It may also be noted that if the minimum share capital remains at

SEK 100,000, the businesses that now view the share capital as an obstacle to choosing the limited liability company form would be more or less forced to use the successive payment option in order to have access to the limited liability company form. A simultaneous reduction of the minimum share capital to SEK 50,000 would offer smaller companies greater freedom of choice.

In order to assess whether, despite the drawbacks stated above, the alternative proposal would be seen as positive for smaller companies, we have elected to present a proposal with or without a simultaneous reduction of the minimum share capital as alternatives to be assessed during the consultation process.

Entry into force, etc

The proposed changes should be able to enter into effect on 1 July 2009.

Private companies formed before the amendments enter into effect will be able, under present regulations, to subsequently reduce their share capital to SEK 50,000.

The reform should be evaluated after a number of years. If the results of the evaluation are positive, further reductions of the minimum share capital may be considered.

Författningsförslag

REFORM INNEBÄRANDE SÄNKNING AV AKTIEKAPITALET

1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (2005:551) att 1 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst 100 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 100 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 100 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst 50 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 50 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 50 000 kr.

I fråga om publika aktiebolag gäller 14 § i stället för första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

REFORM INNEBÄRANDE SUCCESSIV INBETALNING AV AKTIEKAPITAL VID NYBILDNING

1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (2005:551) dels att 2 kap. 5 och 23 §§ och 25 kap. 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas sex nya paragrafer, 2 kap. 21 a och 21 b §§ och 27 a–d §§, samt närmast före 21 a §, 27 a §, 27 b § och 27 c § rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 5 §¹

I stiftelseurkunden *skall* stiftarna ange

1. hur mycket som *skall* betalas för varje aktie (teckningskursen), och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt postadress för styrelseledamot och revisor samt, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, *skall* dess organisationsnummer anges.

I förekommande fall *skall* det även anges om

1. en aktie *skall* kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom

I stiftelseurkunden *ska* stiftarna ange

1. hur mycket som *ska* betalas för varje aktie (teckningskursen), och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt postadress för styrelseledamot och revisor samt, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, *ska* dess organisationsnummer anges.

I förekommande fall *ska* det även anges om

1. en aktie *ska* kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom

¹ Senaste lydelse 2007:317.

än pengar,

2. en aktie *skall* kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,

3. en aktie *skall* kunna tecknas med andra villkor,

4. bolaget *skall* ersätta kostnader för bolagets bildande, *och*

5. någon på något annat sätt *skall* få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget.

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket *skall* återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet *skall* därvid beräknas på grundval av bolagsordningens uppgifter om aktiekapital och antal aktier. Om det i bolagsordningen föreskrivs ett minimikapital och ett maximikapital och ett lägsta och högsta antal aktier, *skall* beräkningen ske genom att det högsta angivna aktiekapitalet divideras med det högsta antalet aktier eller det lägsta angivna aktiekapitalet med det lägsta antalet aktier.

än pengar,

2. en aktie *ska* kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,

3. en aktie *ska* kunna tecknas med andra villkor,

4. bolaget *ska* ersätta kostnader för bolagets bildande,

5. någon på något annat sätt *ska* få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget, *och*

6. *aktiekapitalet i privat aktiebolag ska betalas successivt samt inom vilken tid aktierna fullt ska betalas.*

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket *ska* återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet *ska* därvid beräknas på grundval av bolagsordningens uppgifter om aktiekapital och antal aktier. Om det i bolagsordningen föreskrivs ett minimikapital och ett maximikapital och ett lägsta och högsta antal aktier, *ska* beräkningen ske genom att det högsta angivna aktiekapitalet divideras med det högsta antalet aktier eller det lägsta angivna aktiekapitalet med det lägsta antalet aktier.

Förverkande av rätt till aktie i privat aktiebolag

21 a §

Om en aktie i ett privat aktiebolag inte betalas i rätt tid, får styrelsen förklara rätten till aktien förverkad för den betalningsskyldige.

Innan rätten till aktien förklaras förverkad, ska styrelsen uppmana den betalningsskyldige att betala och underrätta denne om att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad.

Styrelsen ska anses ha uppfyllt sin skyldighet enligt andra stycket om uppmaningen har skickats till den berättigades postadress med rekommenderat brev. Om den berättigades postadress inte är känd för bolaget, ska bolaget anses ha uppfyllt sin skyldighet, om uppmaningen har kungjorts i

*1. Post- och Inrikes Tidningar,
och*

*2. den eller de ortstidningar
som styrelsen bestämmer.*

Så länge en aktie som avses i första stycket inte har blivit ogiltig enligt 27 d § kan styrelsen låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet.

21 b §

Belopp som betalats på aktie som förklaras förverkad enligt 21 a § första stycket återbetalas endast om aktien övertagits och till fullo betalats av annan.

23 §

Bolaget får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 5 § fjärde stycket lägst *skall* betalas för de tecknade aktierna (bolagets aktiekapital) motsvarar det aktiekapital som anges i bolagsordningen eller uppgår till minst minimikapitalet,

2. *full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier,*

3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 17 § angående betalning i pengar,

4. ett revisorsyttrande enligt 19 § visas upp angående sådan apportegendom och sådana förpliktelser för bolaget som anges i stiftelseurkunden, och

5. bolagsbildningen även i övrigt har skett i enlighet med denna lag och annan författning.

Bolaget får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 5 § fjärde stycket lägst *ska* betalas för de tecknade aktierna (bolagets aktiekapital) motsvarar det aktiekapital som anges i bolagsordningen eller uppgår till minst minimikapitalet,

2. *i privat aktiebolag godtagbar betalning har lämnats för minst en fjärdedel av samtliga tecknade aktier,*

3. *i publikt aktiebolag full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier,*

4. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 17 § angående betalning i pengar,

5. ett revisorsyttrande enligt 19 § visas upp angående sådan apportegendom och sådana förpliktelser för bolaget som anges i stiftelseurkunden, och

6. bolagsbildningen även i övrigt har skett i enlighet med denna lag och annan författning.

Registrering av betalning av aktie i privat aktiebolag

Registreringsanmälan

27 a §

Senast en månad efter det att tiden för betalning av aktie i privat aktiebolag har gått ut ska styrelsen för registrering anmäla till Bolagsverket hur många av de i det registrerade aktiekapitalet

ingående aktierna som betalats och med vilket belopp. Anmälan ska även ange hur stor del av det registrerade aktiekapitalet som är till fullo betalt.

Förutsättningar för registrering

27 b §

Aktie, som avses i registreringsanmälan, får registreras som till fullo betald endast om

1. full och godtagbar betalning har lämnats för tecknad aktie,

2. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 17 § angående betalning i pengar, och

3. ett revisorsyttrande enligt 19 § visas upp angående betalning med apportegendom.

Verkan av utebliven betalning

27 c §

Har full betalning varken erlagts för registrerat aktiekapital eller, i förekommande fall, för registrerat minimikapital som anges i bolagsordningen, inom den enligt 5 § andra stycket 6 i stiftelseurkunden angivna tiden är 25 kap. 11 § tillämplig.

27 d §

Har full betalning erlagts för registrerat minimikapital men inte för det registrerade aktiekapitalet ska Bolagsverket efter att ha hört bolaget registrera att aktiekapitalet minskats med det sammanlagda

obetalda beloppet. De aktier som inte är till fullo betalda blir ogiltiga efter registreringen.

25 kap.

11 §

Bolagsverket *skall* besluta att bolaget *skall* gå i likvidation, om

1. bolaget inte på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan till Bolagsverket om sådan behörig styrelse, verkställande direktör, särskild delgivningsmottagare eller revisor som *skall* finnas enligt denna lag,

2. bolaget inte till Bolagsverket har kommit in med årsredovisning och revisionsberättelse enligt 8 kap. 3 § första stycket årsredovisningslagen (1995:1554) eller, i förekommande fall, koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse enligt 8 kap. 16 § samma lag inom elva månader från räkenskapsårets utgång,

3. bolaget efter beslut om att aktiekapitalet *skall* vara bestämt i kronor i stället för i euro har ett registrerat aktiekapital eller minimikapital som inte står i överensstämmelse med 1 kap. 5 § eller, i fråga om publika aktiebolag, 14 § och bolaget inte inom sex månader från det att beslutet fick verkan har anmält nödvändiga beslut om ändring i bolagsordningen och om ökning av aktiekapitalet för registrering, *eller*

4. bolaget på grund av bestämmelserna i 19 kap. 6 eller 16 § är skyldigt att minska aktiekapitalet till ett belopp som understiger lägsta tillåtna aktiekapital enligt 1 kap. 5 § eller, ifråga om publika aktiebolag, 14 §.

Bolagsverket *ska* besluta att bolaget *ska* gå i likvidation, om

1. bolaget inte på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan till Bolagsverket om sådan behörig styrelse, verkställande direktör, särskild delgivningsmottagare eller revisor som *ska* finnas enligt denna lag,

2. bolaget inte till Bolagsverket har kommit in med årsredovisning och revisionsberättelse enligt 8 kap. 3 § första stycket årsredovisningslagen (1995:1554) eller, i förekommande fall, koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse enligt 8 kap. 16 § samma lag inom elva månader från räkenskapsårets utgång,

3. bolaget efter beslut om att aktiekapitalet *ska* vara bestämt i kronor i stället för i euro har ett registrerat aktiekapital eller minimikapital som inte står i överensstämmelse med 1 kap. 5 § eller, i fråga om publika aktiebolag, 14 § och bolaget inte inom sex månader från det att beslutet fick verkan har anmält nödvändiga beslut om ändring i bolagsordningen och om ökning av aktiekapitalet för registrering,

4. bolaget på grund av bestämmelserna i 19 kap. 6 eller 16 § är skyldigt att minska aktiekapitalet till ett belopp som understiger lägsta tillåtna aktiekapital enligt 1 kap. 5 § eller, ifråga om publika aktiebolag, 14 §, *eller*

5. bolaget inte till Bolagsverket kommit in med anmälan om betalning av aktier enligt 2 kap. 27 a §.

Beslut om likvidation *skall* dock inte meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos Bolagsverket och avgift som har påförts enligt 26 § har betalats.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas av Bolagsverket självmant eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en aktieägare, en borgenär eller, i sådana fall som avses i första stycket 1, någon annan vars rätt är beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Beslut om likvidation *ska* dock inte meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos Bolagsverket och avgift som har påförts enligt 26 § har betalats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

2 Förslag till förordning om ändring av aktiebolagsförordningen (2005:559)

Härigenom föreskrivs att det i förordningen ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 4 a och 4 b §§, samt närmast före 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Betalning av aktie i privat aktiebolag

4 a §

I en anmälan för registrering enligt 2 kap. 27 a § aktiebolagslagen (2005:551) ska anges vilka aktier som betalats och med vilket belopp. Vidare ska anges hur stor del av det registrerade aktiekapitalet som är till fullo betalt.

4 b §

Vid en anmälan som avses i 4 a § ska följande handlingar ges in:

1. ett intyg från ett sådant kreditinstitut som avses i 2 kap. 17 § aktiebolagslagen (2005:551) angående betalning i pengar, och

2. ett sådant revisorsyttrande angående apportegendom som avses i 2 kap. 19 § aktiebolagslagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

1 Uppdraget och dess genomförande

1.1 Bakgrunden till uppdraget

En del av regeringens strategi för ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning är att underlätta för små företag att driva sin verksamhet och för nya företag att etablera sig. Regelverk för företagen bedöms kunna bli betydligt enklare och ändå lika effektiva. Den svenska regeringen satte hösten 2006 som mål att minska företagens administrativa kostnader¹ för samtliga statliga regelverk med sammanlagt 25 procent fram till hösten 2010. Regeringens syfte är att regelförenklingsarbetet ska leda till en märkbar förändring i företagens vardag.² Även inom EU arbetas det med regelförbättringar. Europeiska rådet har betonat att det är viktigt att minska de administrativa bördorna för att stimulera Europas ekonomi, särskilt med anledning av återverkningarna för små och medelstora företag. På vårtoppmötet i mars 2007 antog rådet målet att företagens administrativa kostnader till följd av EG:s regelverk ska minska med 25 procent till 2012.

Regeringen har tillsatt flera utredningar i syfte att se över vilka lättnader som kan göras för små företag inom olika regelområden.³ Utredningen om revisorer och revision (Ju 2006:11) har i ett delbetänkande lämnat förslag om avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32). Av relevans i sammanhanget är även Utredningen om ytterligare förenklingar av redovisningsreglerna (Ju 2007:07) som ska överväga bl.a. om redovisningsreglerna, utifrån de möjligheter till lättnader och undantag för små och medelstora

¹ Med administrativa kostnader avses i Nuteks studier av företagens administrativa kostnader, företagens kostnader att upprätta, lagra, eller överföra information eller uppgifter som föranletts av krav i lagar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd.

² Prop. 2007/08:1 Utgiftsområde 24, s. 41 samt En märkbar förändring i företagens vardag, Regeringens handlingsplan för regelförenklingsarbetet – En redovisning av första steget, maj 2007.

³ Dir. 2006:96, dir. 2007:29 och dir. 2007:78.

företag som EG:s redovisningsdirektiv erbjuder, kan förenklas. Här kan också nämnas Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande (Ju 2007:05) som ska överväga bl.a. hur förfarandet för företagsrekonstruktion kan förbättras och samordnas med konkursförfarandet.

Regeringen har vidare uttalat att kravet på aktiekapital samt frågan om tillskapandet av en ny företagsform med ett enkelt regelverk och begränsat ansvar för ägare bör ses över.⁴ Av den anledningen tillsattes denna utredning. Utredningens huvudsakliga uppgift är att överväga förenklade associationsrättsliga regler för framför allt små aktiebolag. I detta delbetänkande behandlas dock enbart frågor kring kapitalkravet i privata aktiebolag.

1.2 Utredningens uppdrag

Utredningens direktiv fastställdes genom beslut vid regeringssammanträde den 19 september 2007 (dir. 2007:132). Regeringens direktiv återges i *bilagan*.

Enligt direktivet ska utredaren i ett delbetänkande senast den 31 mars 2008 ta ställning till om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bör sänkas och utarbeta nödvändiga författningsförslag.

En utgångspunkt beträffande överväganden om aktiekapitalet bör enligt direktiven vara att svenska aktiebolag även i fortsättningen ska ha ett visst aktiekapital, men att detta inte bör vara högre än vad som är nödvändigt för att det, tillsammans med vad som följer av annan reglering, i rimlig grad ska tillgodose förekommande borgenärsintressen. Vidare bör beaktas att dessa intressen kan variera mellan olika branscher. Uppdraget enligt direktivet innebär i denna del sammanfattningsvis att utredaren ska:

- analysera fördelar och nackdelar med gällande bestämmelser om lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag,
- överväga vilket belopp som lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag lämpligen bör bestämmas,
- särskilt överväga lösningar som innebär att lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bestäms till 50 000 kr eller 20 000 kr eller att lagen inte anger något lägsta tillåtna aktiekapital,

⁴ Prop. 2007/08:1 Utgiftsområde 24 s. 24 samt prop. 2006/07:1 Utgiftsområde 24 s. 26 f.

- belysa konsekvenserna av en sänkning av lägsta tillåtna aktiekapital, bl.a. för det allmänna och i fråga om skyddet för aktiebolagets borgenärer,
- undersöka om en sänkning av lägsta tillåtna aktiekapital bör kombineras med åtgärder för att trygga borgenärernas ställning eller för att begränsa eventuella andra icke önskvärda effekter, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

1.3 Uppdragets genomförande

Utredningens sakkunniga och experter har för de i delbetänkandet behandlade frågorna varit kallade till fyra sammanträden.

Utredningens beskrivningar och analyser bygger bl.a. på samtal med samt information och underlag från företrädare från Bolagsverket, Nutek, Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Företagarna, FAR SRS, Advokatsamfundet, Svenska Bankföreningen, Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Statistiska centralbyrån (SCB), Näringslivets regelnämnd (NNR), Svenskt Näringsliv, Företagarförbundet, Kronofogdemyndigheten, Brottsförebyggande rådet (Brå) och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). Information har även inhämtats från en del av de beskrivna myndigheternas och organisationernas hemsidor.

Svenska Bankföreningen har anordnat ett möte med några av de största bankerna för diskussion kring bl.a. eventuella konsekvenser på bankernas kreditgivning vid ett förändrat minimikapital.

Samråd har skett med Utredningen om revisorer och revision, Utredningen om ytterligare förenklingar av redovisningsreglerna samt Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande.

En del av arbetet har avsett kartläggning av några länders lagstiftning och erfarenheter kring aktiekapitalet, som inhämtats genom experter i respektive land. Vidare har information inhämtats från representanter från den tidigare Aktiebolagsgruppen i Finland samt från den danska aktiebolagskommittén. Sekreteraren har i Köpenhamn besökt sekretariatet i den danska aktiebolagskommittén.

2 Aktiebolaget som företagsform

2.1 Inledning

För den som vill starta ett företag finns det olika företagsformer att välja mellan. Det vanligaste sättet för en privatperson att starta ett företag är att bli enskild näringsidkare. Vid verksamhet i denna form finns det inte någon klar gräns mellan den personliga ekonomin och företagets ekonomi. När flera personer vill starta ett företag tillsammans är en möjlighet att välja ett handels- eller kommanditbolag. I handelsbolaget finns inte något lagstadgat krav på satsat kapital, men delägarna är personligt och solidariskt ansvariga för företagets skulder. I ett kommanditbolag är minst en delägare obegränsat personligt ansvarig för företagets skulder och övriga ansvariga med satsat kapital. En annan möjlighet, när minst tre personer vill starta ett företag tillsammans, är att bilda en ekonomisk förening där målet ska vara att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. I en ekonomisk förening är medlemmarnas ekonomiska ansvar i princip begränsat till medlemsinsatsen. Aktiebolag kan bildas av en eller flera personer. För att bilda ett aktiebolag krävs ett aktiekapital om minst 100 000 kr och det personliga ansvaret för bolagets förpliktelser är i princip begränsat till aktiekapitalet, se närmare avsnitt 3.1.

I Sverige finns drygt 918 000 aktiva företag, varav drygt en fjärdedel utgörs av aktiebolag. I dagsläget räknas i Sverige cirka 95 procent av företagen som små företag (0–9 anställda) och av dessa är cirka 74 procent enmansföretag.¹

I statistiken över nya företag görs skillnad mellan nyregistrerade och nystartade företag. Med nystartade företag avses företag med helt ny verksamhet. Därmed ingår exempelvis inte ägarbyten, ändringar av juridisk form eller andra ombildningar. Dessa ingår däremot i statistiken för nyregistrerade företag.

¹ Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB).

Av statistik framgår att det 2005 nyregistrerades 22 215 aktiebolag och 175 filialer, 2006 24 345 aktiebolag och 299 filialer samt 2007 28 864 aktiebolag och 430 filialer.² Vidare framgår av statistiken för nystartade aktiebolag att det under 2005 nystartades 8 895 aktiebolag och under 2006 8 778 aktiebolag.³ Den fortsatta behandlingen i detta kapitel tar sikte på nystartade företag.

2.2 Nyföretagande

Nyföretagandet i Sverige har ökat de senaste åren. Under 2006 startades 44 386 nya företag, jämfört med 43 932 nya företag 2005, varav drygt 20 procent avsåg aktiebolag, 10 procent handels- eller kommanditbolag och 70 procent enskilda näringsidkare.⁴ Flertalet nya företag, närmare fyra av fem, startades 2006 inom tjänstesektorn. Den starka konjunkturen är en del av förklaringen till att nyföretagandet ökat de senaste åren.⁵

Andelen företagare är dock låg i Sverige jämfört med andra EU-länder. Det finns flera orsaker till detta, både strukturella och kulturella. Exempelvis har anställningsformen blivit en norm i Sverige, vilket sannolikt påverkat andelen företagare. Svenskt näringsliv har länge dominerats av industri- och storföretag och dessutom är den offentliga sektorn i Sverige betydligt större än i många andra länder. Allt fler företag startas idag inom tjänstesektorn, vilket torde vara en effekt av avregleringar inom vissa marknader samt av att kommuner och landsting i allt högre utsträckning väljer att köpa in verksamhet inom exempelvis skola, förskola, äldre- och handikappomsorg samt sjukvård.⁶

Inställningen till företagande bland unga i Sverige är idag positiv. Hela 76 procent av den svenska befolkningen mellan 18 och 30 år kan tänka sig att bli företagare.⁷ Detta tyder på att det finns en potential för nyföretagande. Nyföretagandet samt även ett företags tillväxt- och överlevnadsmöjligheter påverkas dock av en mängd olika faktorer. Det kan vara fråga om den allmänna konjunkturen samt konkurrens och efterfrågan på den marknad där företaget verkar. Det

² Källa: Aktiebolagsregistret, Bolagsverket.

³ Källa: statistik från Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS).

⁴ Källa: statistik från ITPS.

⁵ Årsbok 08, Nutek.

⁶ Underlag från Nutek till utredningen, Finns det ett samband mellan en sänkning av aktiekapitalet och ökat nyföretagande, 2007-03536.

⁷ Årsbok 08, Nutek.

kan vidare vara fråga om faktorer som skatteregler, svårigheter att starta respektive avsluta ett företag, administrativ börda, rådgivande service, finansiering, tillväxt, arbetsmarknad samt arbetsrätt, storleken på den offentliga sektorn i förhållande till den privata sektorn samt tillgången på förebilder inom entreprenörskap.⁸ En annan faktor är att de offentliga trygghetssystemen idag är utformade för anställda och därför i vissa lägen missgynnar företagare.

En faktor som kan påverka nyföretagandet är alltså om ett regelverk uppfattas som krångligt samt om detta medför stora administrativa kostnader. Här kan nämnas att Nutek gjort en studie av företagens administrativa kostnader till följd av associationsrättslig lagstiftning samt utifrån dessa resultat föreslagit vissa regelförenklingar.⁹ Av studien framgår exempelvis att reglerna i aktiebolagslagen innebär höga administrativa kostnader.

Överlevnadsgraden bland nystartade aktiebolag, tre år efter företagsstart, är cirka 81 procent vilket i jämförelse med andra företagsformer är drygt 16 procentenheter högre. Aktiebolag är också till större del att bedöma som tillväxtföretag.¹⁰ Det är svårt att dra några slutsatser om vad dessa skillnader mellan formerna beror på. Säkerligen är det en rad faktorer som är avgörande. En sådan kan vara att många av dem som väljer att bilda aktiebolag bestämt sig för att satsa kapital samt driva bolaget på heltid, medan en enskild näringsidkare i större omfattning även har en anställning vid sidan om.

Andelen kvinnor bland nya företagare steg från 34 procent 2005 till 35 procent 2006. Ökningen var starkast inom branschgruppen Utbildning, hälso- och sjukvård samt andra samhällliga och personliga tjänster där nyföretagandet bland kvinnorna ökade med 17 procent. Andelen nya företagare med utländsk härkomst har under de senaste åren ökat och uppgick 2006 till 19 procent.¹¹

Valet av företagsform kan bero på bl.a. i vilken bransch företaget ska verka och därmed vilket kapitalbehov företaget kommer att ha. Därutöver kan regelverket för respektive företagsform ha betydelse.

Nedanstående tabell beskriver utvecklingen för de mest förekommande företagsformerna under åren 1985 till 2006. Aktiekapitalet

⁸ Se rapporten Nyföretagandet i Sverige, En kartläggning av policyåtgärder i ett internationellt perspektiv samt kvantitativa analyser av nyföretagande i Sverige, ITPS, A2007:018.

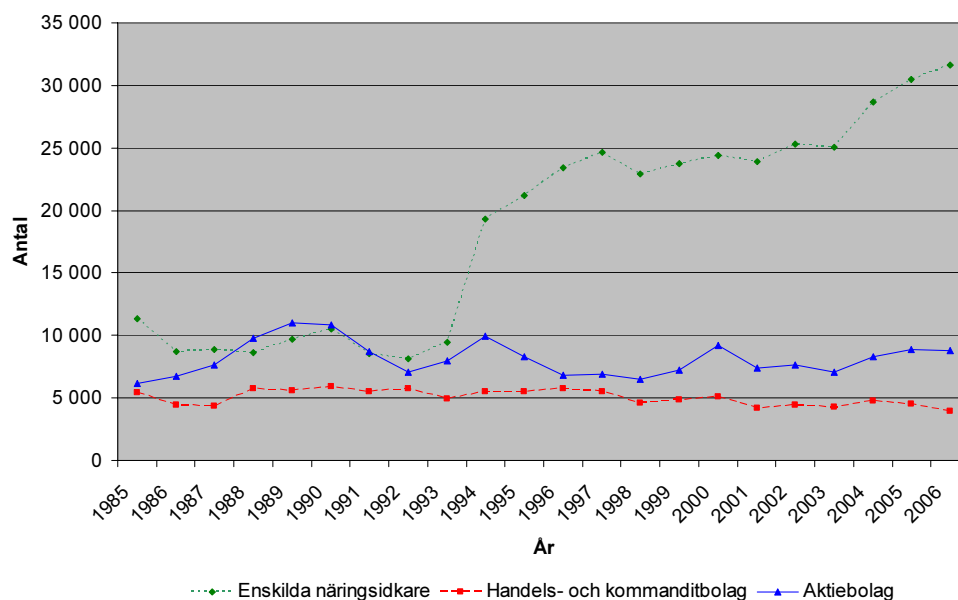
⁹ Näringslivets administrativa kostnader för associationsrätt, Nutek, R 2008:2.

¹⁰ Se exempelvis Uppföljning av 2003 års nystartade företag – tre år efter start, ITPS, S2008:001.

¹¹ Nyföretagandet i Sverige 2005 och 2006, ITPS, S2007:004.

höjdes 1995 från 50 000 kr till 100 000 kr, se avsnitt 3.2, varefter andelen aktiebolag gick ner till förmån för gruppen enskilda näringsidkare, medan det totala antalet nystartade företag steg. Det förefaller med utgångspunkt häri sannolikt att aktiekapitalet påverkat valet av företagsform.

Tabell 2.1 Antal nystartade företag (1985 – 2006) efter juridisk form¹²

I dagsläget väljer fler män än kvinnor att driva företag i aktiebolagsform, 56 procent jämfört med 38 procent. För utlandsfödda småföretagare är det vanligast att verka som enskild näringsidkare.¹³ Dessa förhållanden gäller även för nystartade företag även om både män och kvinnor vanligtvis väljer att starta företagandet som enskild näringsidkare.

¹² Källa: SCB. Urvalet för de första åren var jämförelsevis lågt och bör därför tolkas mer försiktigt.

¹³ Kvinnors och mäns företagande, En statistisk beskrivning, Nutek, september 2006 och Invandrades företagande, En statistisk beskrivning av utlandsföddas företagande i Sverige, Nutek, september 2007.

Tabell 2.2 Antal nystartade företag 2006 efter kön och juridisk form¹⁴

	Enskild näringsidkare	Handels- eller kommanditbolag	Aktiebolag	Samtliga
Kvinna	12 637	1 107	1 671	15 415
Man	18 992	2 735	6 910	28 638
Bortfall	136	196	-	333

Tabell 2.3 Antal nystartade företag 2006 efter härkomst och juridisk form¹⁵

	Enskild näringsidkare	Handels- eller kommanditbolag	Aktiebolag	Samtliga
Utländsk härkomst	6 160	850	1 235	8 246
Ej utländsk härkomst	24 631	2 940	7 029	34 600
Bortfall	838	188	514	1 540

En omständighet som kan påverka valet av företagsform är alltså inom vilken bransch företaget verkar. Kvinnor födda utomlands och kvinnor födda i Sverige är etablerade i ungefär samma branscher, främst inom handel, hotell och restaurang, finans- och företags-tjänster, samt utbildning, hälso- och sjukvård samt andra tjänster. När det däremot gäller män så driver utlandsfödda män i högre grad företag inom handel, hotell och restaurang och i lägre grad inom byggverksamhet, finans- och företagstjänster samt tillverkning än män födda i Sverige.

2.3 Aktiekapital

I dagsläget krävs i ett publikt aktiebolag ett minsta aktiekapital om 500 000 kr och i ett privat aktiebolag ett minsta aktiekapital om 100 000 kr.

I december 2007 fanns det 331 917 aktiebolag registrerade i aktiebolagsregistret. Av dessa var drygt 1 100 publika aktiebolag.

Av tabellen nedan framgår registrerat aktiekapital i svenska kronor. Därutöver hade 392 bolag registrerat aktiekapital i euro.

¹⁴ Källa: ITPS.

¹⁵ Källa: ITPS.

Tabell 2.4 Svenska aktiebolag fördelade efter aktiekapitalets storlek i december 2007.¹⁶

Aktiekapital	Antal aktiebolag
100 000	268 807
100 001–499 999	35 562
500 000	6 267
500 001–999 999	4 435
1 000 000–	16 454

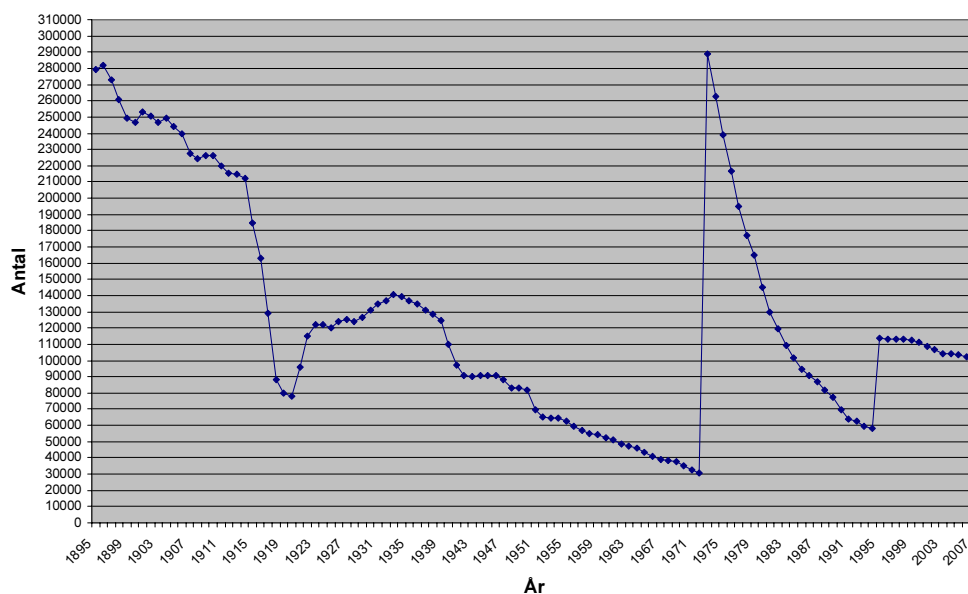
Av tabellen framgår att 268 807 privata aktiebolag eller cirka 81 procent av det totala antalet bolagen hade ett aktiekapital som exakt motsvarar lagens minimikrav, dvs. 100 000 kr.

Som framgår närmare i avsnitt 3.2 uppgick det ursprungliga kravet på aktiekapital 1895 till 5 000 kr. En höjning av kravet skedde 1973 till 50 000 kr och därefter 1995 till 100 000 kr.

Av diagrammet nedan framgår det för varje år gällande kravet på minsta aktiekapital omräknat till det värde det skulle ha i 2007 års penningvärde enligt index. Härav framgår bl.a. att kravet på lägsta aktiekapital 1895 med en sådan omräkning uppgick till cirka 280 000 kr, kravet på lägsta aktiekapital efter höjningen 1973 till cirka 290 000 kr och kravet på lägsta aktiekapital efter höjningen 1995 till cirka 115 000 kr. Vidare framgår att realvärdet enbart under en tioårsperiod innan höjningen 1973 varit under 50 000 kr.

¹⁶ Källa: Aktiebolagsregistret, Bolagsverket.

Tabell 2.5 Kravet på aktiekapital omräknat enligt 2007 års penningvärde enligt index¹⁷

2.4 Finansieringsformer

Vid start av ett företag krävs förutom en affärsidé normalt även ett startkapital. Storleken på kapitaltillskottet i inledningskedet kan variera betydligt beroende på verksamhetens planerade omfattning och art. Vidare kan det under företagets fortlevnad finnas behov av ytterligare kapital för investeringar och tillväxt.

Ett aktiebolag kan finansieras av eget och främmande kapital. Eget kapital kan utgöras av aktiekapital eller andra tillskott från ägarna eller återinvesterad vinst samt främmande kapital av lån och krediter. En utgångspunkt brukar vara att ju större andel eget kapital företaget har desto större överlevnadschans har det.

Under 2006 finansierades drygt 70 procent av de nystartade företagen med egna medel. Andelen företag som till någon del finansierats med banklån uppgick till 12 procent, med stöd till start av näringsverksamhet till 15 procent och med medel från släkt och vänner till 5 procent. Tabellen nedan visar fördelningen av finansieringsformer i aktiebolag. Det kan konstateras att exempelvis drygt 20 procent

¹⁷ SCB:s långsiktiga KPI/levnadskostnadsindex. Enligt SCB finns det en stor osäkerhet med så långa KPI-beräkningar som här är fallet.

av aktiebolagen har extern finansiering i form av banklån, medan 12 procent av alla företag har en sådan finansiering. Ett aktiebolag kan förekomma i flera grupper, dvs. ha blandad finansiering.

Tabell 2.6 Andelar nystartade aktiebolag 2002–2006 efter finansiering¹⁸

Finansieringsform	2002	2003	2004	2005	2006
Egna medel	60,0	59,1	63,5	65,3	68,1
Släkt/vänner	6,8	7,3	5,0	5,9	4,4
Stöd till start till näringsverk	5,3	5,2	4,3	3,7	4,0
Banklån	21,8	23,3	20,6	20,4	19,4
Annat	6,2	5,2	6,6	4,7	4,1

För nystartade företag har under senare år banklån varit mest frekvent inom branschgruppen Transport och kommunikation, medan finansiering med egna medel i störst utsträckning förekommit inom Finansiell verksamhet och andra företagstjänster. Under 2005 och 2006 visar statistiken inte någon skillnad på andelen män respektive kvinnor som lånar medel från banken. Däremot hade 2006 20 procent av företagen som startades av en kvinna stöd till start av näringsverksamhet jämfört med 13 procent av männen. Bland kvinnorna finansierades 69 procent av de nya företagen med egna medel jämfört med 74 procent bland männen. Bland nya företagare av utländsk härkomst var andelen nystartade företag 2006 som bland annat finansierats med medel från släkt och vänner högre, 11 procent, jämfört med motsvarande andel bland företagare med svensk härkomst, 4 procent. Av företagen som startades av en person med utländsk härkomst erhöll 16 procent stöd till start av näringsverksamhet jämfört med 15 procent bland personer med svensk härkomst. För banklån uppgick motsvarande andelar till 11 respektive 12 procent.¹⁹

Möjligheten att få finansiering genom banklån för ett nystartat aktiebolag beror ofta på en av banken gjord helhetsbedömning av ägarna och företaget. Bankerna bedömer det generellt som centralt att ägarna satsar eget kapital i bolaget som en kompensation för att företagaren inte blir personligt betalningsskyldig i bolaget. Därutöver har faktorer som affärsidé, budget, kassaflöde, likviditet, återbetalningsförmåga samt eventuellt erbjudna säkerheter betydelse. Exempelvis kan för det fall enbart en mindre del eget kapital läggs

¹⁸ Källa: ITPS.

¹⁹ Nyföretagandet i Sverige 2005 och 2006, ITPS, S2007:004.

in i bolaget den enskilde vara tvungen att lämna personlig borgen eller andra säkerheter.

3 Dagens kapitalkrav i privata aktiebolag

3.1 Huvuddragen i gällande rätt

3.1.1 Inledning

De grundläggande bestämmelserna beträffande aktiebolag finns i aktiebolagslagen (2005:551) (ABL) och aktiebolagsförordningen (2005:559).

Ett aktiebolag kan enligt 1 kap. 2 § ABL vara antingen privat eller publikt. Det är stiftarna som vid bolagets bildande bestämmer om bolaget ska vara privat eller publikt. I 26 kap. ABL finns bestämmelser om byte av bolagskategori. Endast publika bolag har rätt att vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Vidare innehåller lagen särskilda regler, ofta innebärande strängare krav, som enbart är tillämpliga på publika bolag. Utredningens uppdrag att se över aktiekapitalet avser enbart privata aktiebolag.

Ett av aktiebolagets främsta kännetecken är att delägarna inte är personligt betalningsansvariga för bolagets förpliktelser, se 1 kap. 3 § första stycket ABL. Detta skiljer aktiebolagsformen från andra bolagsformer, t.ex. handelsbolaget. Borgenärerna måste därför – i den utsträckning de inte har skaffat sig särskild säkerhet i form av pant eller borgen – hålla sig till bolagets förmögenhet för att få ut sina fordringar.

Kapitalskyddet i ABL är en återspeglning av att aktieägarna inte personligen ansvarar för bolagets skulder. Det brukar talas om vikten av att en bolagsförmögenhet faktiskt skapas vid bildandet av bolaget och i möjligaste mån vidmakthålls under bolagets existens. Det har också anförts att det är rimligt att kräva att den som vill använda sig av aktiebolagsformen ska vara kapabel och beredd att göra ett visst kapitaltillskott. Om en företagare inte är beredd eller i stånd att göra en sådan kapitalinsats, bör denne inte tillåtas använda

aktiebolagsformen utan vara hänvisad till någon annan företagsform med personligt ansvar för företagens förbindelser. Sammantaget avser således ABL:s bestämmelser om kapitalskydd att skydda bolagsförmögenheten för fordringsägarnas räkning. Det har också anförts att reglerna ytterst är till fördel för aktieägarna eftersom de underlättar kapitalanskaffning i bolaget.¹

Med ett bolags borgenärer avses typiskt sett dess leverantörer, banker och andra institutionella kreditgivare samt staten genom sitt anspråk på skatter och eventuella krav på lönegaranti. För bolaget kan också förpliktelser uppstå på annat sätt än genom avtal exempelvis genom ett utomkontraktuellt skadestånd. Till ett aktiebolags borgenärer räknas även arbetstagarna, som har ett intresse av att det finns täckning för deras lönefordringar.

Utöver bestämmelserna i ABL finns bestämmelser inom andra rättsområden som verkar i borgenärernas intressen. Det är exempelvis fråga om olika civilrättsliga regler som syftar till att skydda tredje man såsom sakrättsliga regler om äganderättsförbehåll eller bestämmelser om återvinning och förmånsrätt inom obeståndsrätten. Det finns även straffrättsliga bestämmelser som kan vara av betydelse ur borgenärsskyddsintresse såsom bestämmelserna i 11 kap. brottsbalken om brott mot borgenärer m.m. Innehållet i dessa bestämmelser beskrivs inte närmare.

Nedan presenteras huvuddragen av de bestämmelser i aktiebolagslagen som berör aktiekapitalet.

3.1.2 Aktiekapitalet

En väsentlig del av kapitalskyddet består i att aktiebolag enligt 1 kap. 4 § ABL ska ha ett aktiekapital.

Enligt 1 kap. 5 § ABL måste aktiekapitalet för privata aktiebolag minst uppgå till 100 000 kr eller motsvarigheten i euro. För publika aktiebolag gäller enligt 1 kap. 14 § ABL ett minsta aktiekapital om 500 000 kr eller motsvarigheten i euro.

Med aktiekapital avses summan av kvotvärdena för de aktier som givits ut vid bolagets bildande med tillägg för vad som efter bolagets bildande registrerats som ökning av aktiekapitalet och med avdrag för vad som registrerats som minskning av aktiekapitalet. Aktiekapitalet bestäms vid bolagets bildande och utgör det lägsta belopp som ska tillskjutas vid bolagsbildningen. Aktiekapitalet kan senare

¹ Prop. 1973:93 s. 85 f.

både ökas och minskas, dock aldrig under minimikapitalet. Aktiekapitalets storlek ska enligt 3 kap. 1 § 4 ABL framgå av bolagsordningen. Det kan avse ett fast belopp eller ett minimi- och maximikapital.

Bestämmelserna i 2 kap. ABL syftar till att garantera att de som har tecknat aktier i bolaget före bolagets registrering tillskjuter ett belopp som minst motsvarar aktiekapitalet, antingen i form av kontanta medel eller i form av annan egendom än pengar, s.k. apportegendom. Tillskjutna kontanta medel ska före bolagets registrering sättas in på bankkonto. Pengarna får inte lyftas förrän hela det belopp som ska betalas i pengar har satts in på kontot. Eventuell apportegendom ska enligt intyg av revisor ha lägst det värde som den har åsatts och kunna vara till nytta för bolaget. För att bolaget ska få registreras krävs enligt 2 kap. 23 § ABL att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier. Anledningen till detta är att borgenärerna först när aktiekapitalet blivit inbetalt får någon form av kompensation för det bortfall av personligt ansvar för bolagets förpliktelser som inträffar i och med registreringen.² Här kan dock noteras att det tidigare i svensk rätt varit tillåtet med successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning, se närmare avsnitt 3.3.

Ett aktieföretags egna kapital är uppdelat i bundet och fritt kapital. Aktiekapitalet hör tillsammans med uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond till det bundna kapitalet, se 5 kap. 14 § årsredovisningslagen (1995:1554) (ÅRL). Övrigt kapital är fritt kapital. Vad som utgör fritt respektive bundet eget kapital i bolaget har exempelvis betydelse för nedan beskrivna bestämmelser.

3.1.3 Värdeöverföring

I 17–20 kap. ABL finns bestämmelser om värdeöverföring, vilka är en viktig del av kapitalskyddet. Med värdeöverföring avses enligt 17 kap. 1 § ABL vinstutdelning, förvärv av egna aktier, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och som inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Den s.k. beloppsspärren i 17 kap. 3 § första stycket ABL innebär att en värdeöverföring får äga rum endast om det efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna kapital. Beloppsspärren ska fastställas med utgångspunkt i vad som vid beslutstidpunkten är

² Prop. 1975:103 s. 204.

känt om förhållandena på balansdagen för den senaste fastställda balansräkningen.

Av andra stycket framgår att även om beloppsspärren inte medför hinder, får värdeöverföring endast ske om den framstår som försvarlig med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och bolagets konsolideringsbehov likviditet och ställning i övrigt.³ Tanken bakom denna s.k. försiktighetsregel är att aktiebolag inte ska kunna genomföra värdeöverföringar med större belopp än att dess ekonomiska ställning efter värdeöverföringen kan anses betryggande för fordringsägarna. Hur mycket kapital som till följd av försiktighetsregeln måste behållas i bolaget får prövas utifrån förhållandena i det enskilda fallet. En faktor som har betydelse vid denna prövning är storleken av det bundna kapitalet, sedd i relation till verksamhetens storlek. Ett bolag med ett litet bundet kapital har, typiskt sett, större behov av att behålla fritt eget kapital i bolaget. Ju mer omfattande bolagets verksamhet är, desto större kan behovet av en marginal i form av ett större eget kapital vara.⁴ Vidare kan det vara av betydelse hur stor andel av ett aktiebolags tillgångar som finansierats med eget kapital.

Ett beslut om utdelning med ett belopp som inkräktar på det bundna egna kapitalet eller strider mot försiktighetsregeln är en nullitet oavsett beslutets form och detta gäller även om bolaget vid beslutstillfället saknar fordringsägare. I 17 kap. 6 och 7 §§ ABL regleras återbäringsskyldighet samt bristtäckningsansvar vid olaglig värdeöverföring. Rättsföljderna vid olagliga förvärv av egna aktier regleras i 19 kap ABL.

3.1.4 Kapitalbrist

I 25 kap. 13–20 §§ ABL finns bestämmelser som ålägger bolagets styrelse och aktieägare att agera vid tecken på kapitalbrist i bolaget. Även dessa bestämmelser utgör en del av lagens kapitalskyddsregler. När marginalen mellan tillgångar och skulder minskat till en viss lägsta gräns måste aktieägarna antingen vidta åtgärder för att stärka bolagets ställning eller inleda en ordnad avveckling av bolaget. Det har ansetts rimligt att sätta en gräns för hur långt en verksamhet får fortsätta innan den i borgenärernas intresse måste avbrytas genom likvidation. Vidare skulle bestämmelserna om minimikapital bli i

³ Se närmare om innebörden av de olika rekvisiten i prop. 2004/05:85 s. 381 ff.

⁴ Prop. 2004/05:85 s. 751.

det närmaste meningslösa om det vore fritt att låta täckningen för aktiekapitalet sjunka hur lågt som helst. Genom bestämmelserna tillgodoses också aktieägarnas intresse av att i tid bli varskodda om bolagets situation för att kunna överväga vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas.⁵

Här kan också noteras att grunden för bestämmelserna om tvångslikvidation inte såsom inom obeståndsrätten tar sikte på insolvens, dvs. oförmåga att betala förfallna skulder, utan i stället på insufficiens, dvs. att skulderna överstiger tillgångarna.

Enligt 25 kap. 13 § ABL ska styrelsen agera när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital, beräknat enligt 25 kap. 14 § ABL, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet eller när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsökningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Den första åtgärd som styrelsen är skyldig att vidta i dessa situationer är att genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning. Visar kontrollbalansräkningen att bolagets kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet ska styrelsen hänskjuta frågan om bolaget ska gå i likvidation till bolagsstämman (första kontrollstämman) i enlighet med 25 kap. 15 § ABL. Kontrollbalansräkningen och ett yttrande av revisorn över denna ska läggas fram på stämman. Om bolagsstämman inte beslutar att bolaget ska träda i likvidation, har aktieägarna åtta månader på sig att läka kapitalbristen. Innan denna frist har löpt ut ska en ny bolagsstämma hållas, vid vilken en ny kontrollbalansräkning med bifogat yttrande av bolagets revisor ska läggas fram (andra kontrollstämman) i enlighet med 25 kap. 16 § ABL. Om denna inte visar att det egna kapitalet motsvarar minst det registrerade aktiekapitalet, är bolaget likvidationspliktigt. Om något likvidationsbeslut inte har fattats inom fristen är styrelsen enligt 25 kap. 17 § ABL skyldig att vända sig till domstol och begära ett beslut om likvidation.

Enligt 25 kap. 18 § ABL kan personligt betalningsansvar uppkomma för bolagets företrädare om dessa försummat sina skyldigheter enligt 13, 15 eller 17 §§. Detta ansvar är strängare än det skadeståndsansvar styrelseledamöterna har enligt 29 kap. ABL eftersom ingen skada behöver ha uppstått ur försummelsen. Bestämmelsen har till syfte att tvinga styrelsen att bevaka förändringar i bolagets egna kapital och ingripa när kapitalbristen blir kritisk. Vidare kan en aktieägare som, med vetskap om att bolaget är skyldigt att gå i

⁵ Prop. 1975:103 s. 501, SOU 1999:36 s. 91, prop. 2000/01:150 s. 34 f.

likvidation, deltar i ett beslut att fortsätta bolagets verksamhet bli personligt betalningsansvarig enligt 25 kap. 19 § ABL.

Här kan också nämnas att det i 8 kap. 12 § ÅRL finns en bestämmelse som ålägger styrelseledamöterna och verkställande direktören ett personligt betalningsansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget om de försummat sin skyldighet att sända in årsredovisning och revisionsberättelse. Därutöver finns i olika skatteförfattningar bestämmelser om att den som företräder bolaget kan bli personligen ansvarig för bolagets skatter och avgifter, s.k. företrädaransvar, om dessa inte betalas i rätt tid.

3.1.5 Skadestånd

I 29 kap. ABL finns särskilda skadestandsregler för bolagets olika företrädare. Det har ansetts att det är väsentligt för ett fungerande näringsliv att det finns verksamma incitament för företagsledningen i ett aktiebolag att fullgöra sina skyldigheter.

Enligt 29 kap. 1 § ABL ska en stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av ABL, bolagsordningen, tillämplig lag om årsredovisning eller de särskilda regler om prospektansvar som anges i 29 kap. 1 § 2 st. ABL. Motsvarande ansvar finns i 29 kap. 2 § ABL för revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare. En aktieägare ska enligt 29 kap. 3 § ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, en aktieägare eller någon annan genom att medverka till överträdelse av ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Bedömningen av uppsåt och oaktsamhet, adekvat orsakssamband mellan handling eller underlåtenhet och skadan följer allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Härutöver kan noteras att skadeståndsskyldighet även kan inträda enligt skadeståndslagen (1972:207) exempelvis på grund av att skada vållats genom brottslig handling.

3.1.6 Ansvarsgenombrott

Huvudregeln är således att aktieägarna saknar personligt ansvar för aktiebolagets förpliktelser. Ovan har redogjorts för bestämmelser som reglerar när bl.a. aktieägare ändå i vissa fall kan åläggas ansvar för bolagets förpliktelser.

I rättspraxis, se framför allt NJA 1947 s. 647, har det förekommit att en domstol bortsett från huvudregeln i ABL för att i stället ålägga aktieägarna ett generellt ansvar för bolagets samtliga förpliktelser när ett fasthållande av principen om aktieägarnas frihet från personligt ansvar ansetts leda till orimligt resultat, s.k. ansvarsgenombrott.

Varken i praxis eller doktrin har det fastslagits någon klar definition av ansvarsgenombrott i Sverige. Uttalanden i såväl praxis som doktrin tyder dock på att ansvarsgenombrott kan komma i fråga i sådana fall där ett begränsat antal delägare driver en verksamhet som är osjälvständig i förhållande till delägarnas egen verksamhet (osjälvständighetsrekvisit), där delägare på ett stötande sätt använt bolagsformen för att minimera sin egen ersättningskyldighet (otillbörlighetsrekvisit) och där bolaget utrustats med uppenbart otillräckligt kapitalunderlag (underkapitaliseringsrekvisit).⁶

Det har i tidigare lagstiftningssammanhang prövats huruvida ett generellt undantag från den grundläggande principen att aktieägarna inte svarar för bolagets förpliktelser ska införas. Betalningsansvarskommittén föreslog i sitt betänkande Ansvarsgenombrott m.m. (SOU 1987:59), en allmän regel om ansvarsgenombrott. Lagrådet var dock kritiskt i sitt yttrande över lagrådsmissen och ansåg att lagförslaget inte borde genomföras samt att en eventuell lagreglering borde föregås av en fördjupad utredning. Lagrådet anförde bl.a. att förslaget innebar undantag från den grundläggande associationsrättsliga principen att delägare inte ansvarar personligen i aktiebolag och ekonomiska föreningar samt att denna princip är själva grunden för dessa associationsformer och avgörande för deras funktion i näringslivet. Den föreslagna lagstiftningen ansågs kunna innebära risker från rättssäkerhetssynpunkt genom att den grundläggande principen om ansvars begränsning till det satsade aktiekapitalet i efterhand skulle kunna genombrytas på otillräckligt preciserade grunder.⁷

Därefter fick Aktiebolagskommittén i uppdrag att utreda och föreslå bestämmelser om ansvarsgenombrott. Kommittén utredde frågan om ansvarsgenombrott vidare och presenterade sina slutsatser

⁶ Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag*, 5:e uppl. (2005), s. 204 ff.

⁷ Prop. 1990/91:198 s. 43 ff.

härom i slutbetänkandet Ny aktiebolagslag (SOU 2001:1). Kommittén övervägde olika lagstiftningsmodeller för ansvarsgenombrott, men kom fram till att behovet av att lagstifta om institutet var ännu mindre än när Betalningskommitténs förslag framlades samt att det skulle vara svårt att utforma en generalklausul med bibehållen rättsäkerhet. Slutsatsen var därför att något förslag om en generell regel om ansvarsgenombrott inte skulle läggas fram. Regeringen gjorde samma bedömning och någon generell regel om ansvarsgenombrott i ABL kom därför inte att införas. Motiveringen gick bl.a. ut på att det är av särskild betydelse att inte äventyra aktiebolagsformens användbarhet och attraktivitet. Att kunna tillskjuta kapital till ett bolag, och då även mer riskfyllda företagsinitiativ, utan att riskera mer än det tillskjutna kapitalet bedömdes utgöra en viktig förutsättning för näringslivets utvecklingsmöjligheter. Försiktighet borde därför råda när det gäller att göra inskränkningar i principen om aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar.⁸

3.2 Tidigare överväganden beträffande aktiekapitalets storlek

Redan den första svenska aktiebolagslagen, 1848 års förordning om lag angående aktiebolag, förutsatte att det i aktiebolaget fanns ett aktiekapital. Lagen uppställde emellertid inte något krav på kapitalets storlek. Vid övergången från ett koncessionssystem⁹ till det nuvarande normativsystemet i 1895 års aktiebolagslag¹⁰ föreslogs att aktiebolag skulle ha ett aktiekapital, eller ett minimikapital, om minst 25 000 kr. Förslaget avvisades emellertid under utskottsbehandlingen såsom alltför strängt, varefter riksdagen fastställde kravet till 5 000 kr.¹¹

1895 års aktiebolagslag kom att få en mycket kort giltighetstid. Omkring det förra sekelskiftet framställdes från olika håll önskemål om förändringar i lagen, bl.a. i syfte att ge allmänheten bättre skydd mot osunda bolagsföretag, att förskaffa aktieägarna större trygghet mot att styrelsen missbrukade sin ställning och att åstadkomma skydd för minoriteten i aktiebolag mot förtryck från majo-

⁸ Prop. 2005/05:85 s. 207 f.

⁹ Detta innebar att Kungl. Maj:t i princip skulle granska alla förslag till aktiebolagsbildningar och därmed kunna bedöma om bolaget hade ett aktiekapital av tillräcklig storlek.

¹⁰ Lag den 28 juni 1895 (nr 65) om aktiebolag.

¹¹ Proposition nr 6 vid 1895 års riksdag, Särskilda utskottets memorial nr 1 vid 1895 års riksdag.

ritetens sida. Med anledning därav tillsattes 1905 en kommitté med uppdrag bl.a. att utarbeta förslag till ny aktiebolagslag. Kommitténs lagförslag kom dock inte att innehålla något förslag på höjning av aktiekapitalet. I 1910 års aktiebolagslag¹² kom därför kravet på ett aktiekapital om 5 000 kr att bibehållas.¹³

Cirka 40 år senare lämnades emellertid ett sådant förslag då Lagberedningen i förslaget till 1944 års aktiebolagslag¹⁴ aktualiserade en höjning av kapitalkravet. Lagberedningen noterade att kapitalkravet för aktiebolag i andra länder, exempelvis Tyskland, var väsentligt högre än i Sverige. Detta ansågs emellertid vara betingat av att det i dessa länder fanns en annan kompletterande bolagsform, i Tyskland GmbH, med ett lägre kapitalkrav. Beredningen avvisade för sin del tanken på att i Sverige införa en sådan bolagsform. Lagberedningen ansåg det inte heller motiverat att genomföra någon annan ändring av kapitalkravet än som motsvarade penningvärdeförändringen under de gångna decennierna och föreslog att kravet på aktiekapitalets minsta storlek skulle höjas till 10 000 kr. I propositionen till riksdagen föreslogs också detta belopp, men riksdagen lät 5 000 kr kvarstå som nedre gräns.¹⁵

En höjning av kapitalkravet övervägdes på nytt av Aktiebolagsutredningen i betänkandet Förslag till lag om aktiebolag m.m. (SOU 1971:15). Utredningen ansåg en höjning nödvändig, men menade, i likhet med Lagberedningen, att höjningen borde stanna vid vad som motsvarar penningvärdeförändringen. Förslaget gick ut på en höjning till 20 000 kr, dock endast för bolag som bildades efter den nya aktiebolagens ikraftträdande. Förslaget i fråga om aktiekapitalets minsta storlek blev hårt kritiserat. Vid remissförfarandet framkom nämligen att många ansåg att hänsynen till det allmänna, de anställda och övriga borgenärer krävde att gränsen för aktiekapitalets minsta storlek skulle sättas betydligt högre än vad utredningen förordade. Regeringen tog intryck av remisskritiken och föreslog att den nedre gränsen skulle bestämmas till 50 000 kr och att höjningen, efter viss övergångstid, även skulle gälla äldre aktiebolag (prop. 1973:93). Denna nya reglering innebar i huvudsak att ett aktiebolag vars aktiekapital den 6 juni 1973 inte uppgick till 50 000 kr, under en övergångsperiod hade att välja mellan att öka

¹² Lag den 12 augusti 1910 (nr 88) om aktiebolag.

¹³ Proposition nr 54 vid 1910 års riksdag, Lagutskottets utlåtande nr 44 vid 1910 års riksdag.

¹⁴ Lag (1944:705) om aktiebolag.

¹⁵ Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag (SOU 1941:8 och 9), Lagrådets utlåtande över lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m. (SOU 1942:47), Första särskilda utskottets utlåtande nr 1 vid 1944 års riksdag, Proposition nr 5 vid 1944 års riksdag.

sitt aktiekapital till 50 000 kr eller att träda i likvidation. Övergångstiden utsträcktes i omgångar till utgången av 1981. Ett bolag som vid denna tidpunkt varken hade ökat sitt aktiekapital till 50 000 kr, trätt i likvidation eller försatts i konkurs avfördes ur aktiebolagsregistret och var därmed upplöst. För bolagets förpliktelser svarade därefter styrelseledamöter och verkställande direktör samt, i förhållande till sina aktieinnehav, aktieägare.

Motiveringen för 1973 års höjning av aktiekapitalet var att det ansågs nödvändigt med en betydande kapitalinsats för att de som står bakom bolaget och ska svara för rörelsen ska kunna uppfylla förpliktelser mot anställda, det allmänna och andra borgenärer. Det påtalades att om en företagare inte är beredd eller i stånd att göra en sådan kapitalinsats, borde han inte tillåtas använda aktiebolagsformen utan vara hänvisad till någon annan företagsform där han personligen svarar för företagets förbindelser.¹⁶ Syftet med höjningen var alltså att skapa bättre garantier för att kunna täcka de olika fordringsägarnas behov, men också för att göra det svårare för oseriösa företagare att etablera sig i aktiebolagsformen.

Höjningen gav upphov till starka krav, framför allt från småföretagens sida, på att det i svensk lagstiftning skulle erbjudas ett alternativ till aktiebolaget. Detta ledde till att en utredning härom tillsattes. 1974 års bolagskommitté lämnade 1978 sitt delbetänkande Andelsbolagslag (SOU 1978:66). I betänkandet föreslogs en ny bolagsform, andelsbolag, där ägarna i likhet med aktieägare inte skulle ha något personligt ansvar för bolagets förpliktelser. Den för aktiebolag gällande gränsen för minimikapital om 50 000 kr ansågs alltför hög för mindre företag. Efter en avvägning mellan borgenärsintresset och intresset av att nyetableringen av företag inte onödigtvis skulle försvåras föreslogs att den nedre gränsen för insatskapitalet i andelsbolag skulle vara 20 000 kr. För aktiebolag föreslogs gränsen höjas från 50 000 kr till 125 000 kr. Förslagen fick omfattande kritik vid remissbehandlingen och kom aldrig att genomföras.

Kapitalkravet höjdes åter i samband med den uppdelning i privat och publikt aktiebolag som trädde i kraft den 1 januari 1995.¹⁷ Genom lagändringen tillkom nuvarande kapitalkrav om 100 000 kr för nybildade privata bolag och 500 000 kr för publika bolag. Höjningen av kapitalet för existerande privata bolag skulle vara genomförd senast den 31 december 1997. I samband med höjningen konstateras

¹⁶ Prop. 1973:93 s. 85 f.

¹⁷ Prop. 1993/94:196.

de regeringen att bestämmelserna i EG:s andra bolagsdirektiv¹⁸ om minimikapital inte var tillämpliga på utländska motsvarigheter till privata aktiebolag. Regeringen ansåg att det likväl var tid att revidera bestämmelserna om lägsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag och angav att en höjning av gränsen för lägsta tillåtna aktiekapital skulle innebära en förstärkning av skyddet för borgenärerna. Det anfördes vidare att detta skulle komma bolagen själva till del eftersom det under sådana förhållanden kunde antas bli lättare för bolagen att få för rörelsen nödvändig kredit. Ytterligare motiv som anfördes för höjningen av kapitalgränsen var en förhoppning om att en väsentlig höjning av aktiekapitalet skulle kunna bidra till att motverka det missbruk av aktiebolagsformen för olika slag av ekonomisk brottslighet som ibland förekommit. Vidare konstaterades att det krav på aktiekapital som lades fast 1973 vid den aktuella tidpunkten på grund av penningvärdeförsämringen motsvarade mer än 200 000 kr. En sådan stor höjning ansågs dock inte motiverad utifrån bl.a. att detta skulle innebära betydande svårigheter för de mindre aktiebolagen att införskaffa ytterligare kapital samt att det skulle försvåra etablering av nya företag. Förslaget blev således att aktiekapitalet för privata aktiebolag skulle stanna vid 100 000 kr. Vidare föreslogs en treårig övergångsperiod för existerande bolag.

I förarbetena till den nu gällande aktiebolagslagen angavs att det är angeläget att aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar även i privata aktiebolag balanseras av ett aktiekapital av viss storlek och att tidigare anförda skäl för ett aktiekapital av viss nivå alltjämt gjorde sig gällande. Ett minimibelopp om 100 000 kr ansågs även fortsättningsvis utgöra en lämplig avvägning mellan olika intressen.¹⁹ Några förändringar angående aktiekapitalets storlek föreslogs därför inte.

¹⁸ Rådets andra direktiv av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga (77/91/EEG, EGT L 26, 31.1.1977, s. 1), senast ändrat genom direktiv 2006/68/EG av den 6 september 2006 (EUT L 264, 25.9.2006, s. 32).

¹⁹ Prop. 2004/05:85 s. 211 ff.

3.3 Tidigare bestämmelser om inbetalning av aktiekapital

Enligt gällande rätt ska samtliga tecknade aktier till fullo betalas för att bolaget ska få registreras. I svensk rätt har dock tidigare funnits bestämmelser om successiv inbetalning av aktiekapital vid nybildning. Enligt 1895 års aktiebolag skulle aktiekapitalet senast inom ett år från bolagets bildande vara till fullo betalt. I 1910 års aktiebolagslag ändrades tiden för full betalning till två år. Enligt 1944 års aktiebolag, 27 § samt 40–47 §§, fanns också en möjlighet att göra en successiv inbetalning av aktiekapitalet. För att bolaget skulle få registreras krävdes att minst hälften av aktiekapitalet erlagts genom betalning i pengar eller med annan egendom. Vidare skulle aktierna senast inom två år från aktiebolagets bildande vara fullt betalda. För obetald del av aktien skulle en skuldförbindelse lämnas till bolaget. Om aktien överläts var köparen, om denne infördes i aktieboken som ägare, skyldig att betala resterande belopp. En tidigare aktieägare kunde dock i fall av konkurs inom två år från det att aktierna skulle betalats bli betalningsskyldig för återstoden. I lagen fanns vidare bestämmelser om påföljder för det fall aktierna inte betalades i tid eller efter anmaning.

Aktiebolagsutredningen föreslog i betänkandet Förslag till aktiebolagslag m.m. (SOU 1971:15) att bestämmelserna om successiv inbetalning av aktiekapitalet skulle finnas kvar, dock med den ändringen att full betalning av aktierna inklusive eventuell överkurs skulle erläggas inom ett år från bolagets registrering. Bestämmelserna kom dock att ändras på så sätt att registrering blev beroende av att hela aktiekapitalet inbetalats. Av förarbetena framgår att det ansågs uppenbarligen angeläget att bolaget snarast tillförs de medel som ska konstituera dess aktiekapital samt att erfarenheten visade att tidigare regler på den punkten inte varit tillfredsställande.²⁰ Det påtalades att det särskilt i bolag med förhållandevis lågt aktiekapital förekom att aktiekapitalet i själva verket aldrig tillfördes bolaget. Genom ökade krav på inbetalning av aktiekapitalet och genom skärpt kontroll av att inbetalning verkligen ägt rum skulle en sanering komma till stånd samt därigenom vissa typer av skatteflyktsåtgärder kunna försvåras. Mot detta vägdes att det för personer med förbindelser med bolag under bildande kunde vara fördelaktigare att bolaget kunde registreras trots att aktietecknarna inte gjort alla nödvändiga kontanta

²⁰ Prop. 1975:103 s. 202 ff.

inbetalningar. Detta i stället för att registreringen skulle fördröjas därför att aktietecknarna var tvungna att först samla ihop pengar. Hänsynen till borgenärsintressena, särskilt det allmännas skatteanspråk, ansågs dock vara avgörande för att kräva full betalning. Bolaget skulle således få tillåtelse att uppträda i eget namn först när borgenärsintressena var fullständigt tryggade genom att hela aktiekapitalet var inbetalt. Därmed ansågs borgenärerna få en ersättning för det personliga ansvar för bolagets förbindelser som faller bort i och med registreringen.

3.4 Bakgrunden till att det nu behövs en översyn av aktiekapitalet i privata aktiebolag

Frågan om kapitalkravets betydelse är omdiskuterad både inom EU och i flera medlemsstater. När det gäller publika aktiebolag måste EG:s andra bolagsdirektiv beaktas, vari det bl.a. finns krav på ett minsta aktiekapital om 25 000 euro. På senare tid kan dock, när det gäller bolagsformer som motsvara det svenska privata aktiebolaget, skönjas en viss trend i flera av EU:s medlemsstater mot sänkta eller slopade krav på aktiekapital. I Storbritannien har sedan länge gällt att ett privat aktiebolag inte behöver ha mer än ett brittiskt pund i aktiekapital. Inte heller i Frankrike behöver numera ett privat aktiebolag ha något minsta aktiekapital och i Nederländerna har föreslagits att kravet på ett minsta aktiekapital ska avskaffas. Vidare har i Finland och Spanien sänkningar av aktiekapitalet för privata aktiebolag genomförts och i Tyskland finns ett förslag om en sådan sänkning, se avsnitt 4.

Denna utveckling mot sänkta eller slopade krav på minimigräns för aktiekapitalet för bolagsformer som motsvarar det svenska privata aktiebolaget kan delvis ha sin grund i den konkurrenssituation som uppstått efter avgöranden från EG-domstolen. I det s.k. Centros-målet²¹ fastställdes nämligen att etableringsfrihet enligt EG-fördraget innebär en rätt att starta bolag i en medlemsstat med den medlemsstatens lagstiftning samt att bedriva hela verksamheten genom en filial i en annan medlemsstat och därigenom undgå tillämpning av denna stats bestämmelser om bolagsbildning. I avgörandet *Überseering*²² slogs fast att ett aktiebolag som är bildat i ett med-

²¹ C-212/97 Centros Ltd ./.. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen [1999] EGT I-1459.

²² C-208/00 *Überseering* ./.. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC), EGT C 323, 21.12.2002, s. 12.

lemsland som tillämpar registreringsprincipen ska betraktas som ett aktiebolag även i de medlemsländer som inte tillämpar denna princip, i detta fall Tyskland. Registreringsprincipen innebär att ett bolag anses lyda under det lands bolagsrättsliga reglering där bolaget är inregistrerat oberoende av var det har sitt faktiska säte. Denna princip tillämpas bl.a. i Storbritannien, Nederländerna och de nordiska länderna. Sättesprincipen innebär i stället att ett bolag lyder under den bolagsrättsliga lagstiftning i det land där bolaget har sitt faktiska säte.

Slutligen har i avgörandet Inspire Art²³ slagits fast att medlemsländerna inte har möjlighet att genom en särskild reglering som omfattar utländska bolag pålägga dessa strängare krav exempelvis i fråga om aktiekapital eller styrelseansvar mot borgenärer än vad som gäller enligt registreringslandets lag.

Efter dessa avgöranden har det allt oftare förekommit att näringsidkare i en medlemsstat, exempelvis Tyskland, bildar bolag med säte i en annan medlemsstat, exempelvis Storbritannien, och sedan bedriver verksamheten i hemlandet genom en filial. Syftet torde vanligen vara att använda bolagsrätten i bolagets rättsliga hemvist och på så vis exempelvis kringgå strängare kapitalkrav i hemlandet. Även i Sverige förekommer det att företag i annonser erbjuder hjälp att starta ett engelskt bolag, med minimalt kapital, med en filial i Sverige. Här kan dock påpekas att det i aktiebolagsregistret för närvarande enbart finns drygt 300 filialer registrerade i Sverige med bolagshemvist i Storbritannien och att det totalt finns drygt 1 700 filialer.

Enligt utredningens direktiv kan de skäl som talar för ett aktiekapitalkrav i privata bolag i och för sig fortfarande göra sig gällande. Det påtalas dock att nuvarande bestämmelser emellertid, särskilt i ett förenklingsperspektiv, kan utgöra ett hinder mot startande av aktiebolag. I synnerhet kan reglerna framstå som onödigt betungande för tjänste- och kunskapsföretag utan behov av kapitalkrävande tillgångar. Mot denna bakgrund finns det anledning att överväga om det nu är dags att sänka kravet på aktiekapital i privata aktiebolag.

²³ C-167/01 Kamer van Kophandel en Fabrieken voor Amsterdam ./ Inspire Art Ltd, EGT C 275, 15.11.2003, s. 10.

4 EG:s bolagsrätt samt aktiekapitalet m.m. i några utländska rättsordningar

4.1 EG:s bolagsrätt

4.1.1 Inledning

Inom EU har under en längre tid pågått ett harmoniseringsarbete inom bolagsrätten för att skapa en likvärdig, men inte nödvändigtvis enhetlig, bolagslagstiftning i de olika medlemsstaterna. Harmoniseringsarbetet bedrivs i huvudsak genom direktiv, s.k. bolagsdirektiv, som normalt är avsedda att implementeras i de enskilda medlemsstaterna genom nationellt bindande rättsakter. Direktiven förelägger medlemsstaterna att uppnå vissa övergripande resultat inom viss tid, men reglerar inte i detalj hur detta ska ske. Till stor del utgår bolagsdirektiven från att det i medlemsstaterna finns två former av bolag med begränsat ägaransvar. Bolagsdirektiven tillämpas i huvudsak på de publika aktiebolagen.

Av intresse för denna utredning är främst EG:s andra bolagsdirektiv,¹ det s.k. kapitaldirektivet.

4.1.2 Regelförenkling inom EU

Som nämnts inledningsvis pågår inom EU ett arbete med regelförenklingar i syfte att bl.a. stimulera Europas ekonomi. Kommissionen initierade 1996 ett pilotprojekt – *Simpler Legislation for the Internal*

¹ Rådets andra direktiv av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga. (77/91/EEG, EGT L 26, 31.1.1977, s. 1), senast ändrat genom direktiv 2006/68/EG av den 6 september 2006 (EUT L 264, 25.9.2006, s. 32).

Market (SLIM) – i syfte att utreda hur lagstiftningen på den inre marknaden ska kunna förenklas. Vid vårtoppmötet 2007 beslutade stats- och regeringscheferna, på förslag av kommissionen, att företagens administrativa kostnader till följd av EG:s regelverk ska minska med 25 procent till 2012. Härvid betonades att minskning av administrativa bördor är en viktig åtgärd för att stimulera Europas ekonomi och då särskilt genom dess återverkningar för små och medelstora företag. EU:s regelverk på områdena bolagsrätt samt redovisning och revision har lyfts fram som prioriterade områden i detta initiativ. Kommissionen har i ett meddelande, *Meddelande från Kommissionen om ett förenklat företagsklimat på områdena bolagsrätt, redovisning och revision*, KOM(2007) 394, lämnat sina inledande synpunkter i ämnet samt inlett en diskussion med medlemsstaterna om hur regel-förenkling kan ske.

På senare tid har alltså innehållet i vissa av de bolagsrättsliga direktiven diskuterats utifrån ett behov av att förenkla EU:s bolagsrätt. När det gäller kapitaldirektivet har frågor kring reformering och modernisering av kapitalreglerna diskuterats. Exempelvis lämnade 2004 den s.k. High Level Group of Company Law Experts, sin slutrapport om hur den europeiska bolagsrätten bör moderniseras vari bl.a. kapitalreglerna ingick.² Expertgruppen kritiserade kapitalreglerna bl.a. utifrån att aktiekapitalet inte är anpassat till bolagens verksamhet och därmed inte skyddar aktiebolagens borgenärer, att aktiekapitalet är ett primitivt mått på bolagens förmåga att betala sina skulder, att regelverket inte är flexibelt samt kostsamt för företagen samt att det är otillräckligt att bedöma hur stor del av bolagets tillgångar som kan distribueras enbart utifrån årsredovisningen.

På uppdrag av kommissionen inleddes i september 2006 en studie om ett alternativ till system om bevarande av kapital. I studien,³ som presenterades i februari 2008, behandlas kapitalskyddssystemen i fem medlemsstater; Frankrike, Tyskland, Polen, Sverige och Storbritannien samt i fyra stater utanför EU; Australien, Kanada, USA (Kalifornien och Delaware) och Nya Zeeland. Vidare studeras alternativa ordningar för kapitalskydd som tidigare föreslagits av High Level Group, Rickford Group,⁴ Lutter Group⁵ och Dutch

² Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, 4 november 2004.

³ KPMG Feasibility study on an alternative to the capital maintenance regime established by the Second Company Law Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 and an examination of the impact on profit distribution of the new EU-accounting regime, Contract ETD/2006/IM/F2/71.

⁴ Rickford, *Reforming Capital*, 15 EBLR (2004), sid 919 ff.

⁵ Lutter (Ed.), *Legal Capital in Europe*, ECFR Special Volume 1, 2006.

Group.⁶ Förslagen varierar från en partiell till en full reform av kapitalskyddet. Det handlar framför allt om en reducering av aktiekapitalets och balansräkningens betydelse i borgenärsskyddet till förmån för införandet av ett adekvat solvenstest.

Enligt kommissionen visar studien att andra bolagsdirektivet i sin nuvarande utformning inte orsakar väsentliga hinder för företagen. I nuläget har därför kommissionen inte några planer på uppföljning eller ändring i direktivet.

Här kan också nämnas att det inom EU pågår ett arbete med att eventuellt införa ett privat europabolag.

4.1.3 Andra bolagsdirektivet

Det andra bolagsdirektivet är tillämpligt, när det i en medlemsstat finns två bolagsformer utan personligt ägaransvar eller en sådan bolagsform men två kategorier av den, på den bolagsform/kategori som är avsedd för typiskt sett stora bolag med många ägare. Detta innebär att medlemsstater som skiljer mellan publika och privata aktiebolag är skyldiga att tillämpa direktivet på publika aktiebolag.

Direktivet består av sju avsnitt med materiellt innehåll. Här redogörs endast för de artiklar gällande kapitalkravet som kan vara av intresse för de frågor som behandlas i detta betänkande.

Av artikel 6 framgår att medlemsstaternas lagstiftning ska föreskriva att ett kapital på minst 25 000 euro måste tecknas för att bolaget ska få bildas eller få tillstånd att börja sin verksamhet. Enligt första punkten i artikel 9 måste aktier som ges ut mot vederlag då bolaget bildas eller får tillstånd att börja sin verksamhet vara betalda till minst 25 procent av det nominella beloppet eller, om sådant saknas, av det bokförda parivärdet. Enligt andra punkten ska aktier som har getts ut mot apportegendom vara fullt betalda inom fem år från bolagsbildningen eller tillståndet att börja verksamheten.

Artiklarna 15 och 16 anger dels inom vilka ramar bolaget kan betala ut medel till aktieägarna, dels under vilka förutsättningar aktieägare som mottagit en utbetalning i strid med dessa bestämmelser ska kunna bli återbetalningsskyldiga.

Frågan kring kapitalbrist i bolaget regleras genom artikel 17. Av första punkten framgår att vid betydande förlust av det tecknade kapitalet ska kallelse inom den tid som anges i medlemsstaternas

⁶ Boschma/Lennarts/Schutte-Veenestra, *Alternative Systems for Capital Protection*, Final Report, 2005.

lagstiftning ske till en bolagsstämma, som ska pröva om bolaget ska upplösas eller om andra åtgärder ska vidtas. Enligt andra punkten får gränsen för betydande förlust inte sättas högre än till hälften av det tecknade kapitalet.

Som ovan framgår är kapitaldirektivet inte tillämpligt på svenska privata aktiebolag. Det kan dock vara av visst systematiskt intresse att inte utforma regler som skiljer sig alltför mycket från huvuddragen i detta direktiv.

4.2 Aktiekapitalet m.m. i några utländska rättsordningar

4.2.1 Inledning

Krav på aktiekapital har funnits i olika länder sedan aktiebolagslagstiftningens uppkomst. I Europa, särskilt i de kontinentaleuropeiska länderna, håller lagstiftaren fast vid detta krav medan man i bl.a. Förenta staterna och Australien i praktiken sedan länge övergett modellen med ett lagstadgat krav på ett aktiekapital. Enligt den kontinentaleuropeiska rättstraditionen ses aktiekapitalet som en garanti för borgenärerna, medan det enligt den anglosaxiska rättstraditionen i stället i ökande grad har varit upp till företagen och deras borgenärer att genom avtal komma överens om villkoren för exempelvis kreditgivning.

Nedan redogörs för hur kapitalkravet i bolagsformer utan personligt betalningsansvar ser ut enligt några utländska rättsordningar samt för några av länderna hur ansvaret ser ut vid kapitalbrist i bolaget.⁷ Genomgången avser framförallt den bolagsrättsliga lagstiftningen och i vissa fall något om insolvenslagstiftning. När det gäller regler till skydd för bolagets borgenärer kan dock sådana bestämmelser, på samma sätt som i svensk rätt, även finnas inom andra rättsområden, exempelvis skadeståndsrätt och straffrätt. Detta kan innebära svårigheter vid jämförelser av hur borgenärsskyddet ser ut totalt sett.⁸

⁷ Avsnittet bygger delvis på material från de olika länderna samt på den genomgång av vissa utländska rättsordningar som återfinns i betänkandena Aktiebolagets kapital (SOU 1997:22) och Likvidation av aktiebolag (SOU 1999:36). Länderna utgör ett urval av dem som brukar undersökas i aktiebolagsrättsliga utredningar och som kan vara av särskilt intresse när det gäller kapitalkrav.

⁸ Jfr. Mülbart, Peter O., A Synthetic View of Different Concepts of Creditor Protection, or: A High-Level Framework for Corporate Creditor Protection, *European Business Organization Law Review* 2006/7 s. 363.

4.2.2 Danmark

Aktiekapital

I Danmark finns två bolagsformer utan personligt ägaransvar. Det är *aktieselskab* (A/S) som motsvarar det svenska publika aktiebolaget och *anpartsselskab* (ApS), som motsvarar det svenska privata aktiebolaget.

Aktieselskab regleras genom lov om aktieselskaber, lov nr. 370 af 13. juni 1973. I samband med Danmarks inträde i EU 1972 tillskapades bolagsformen anpartsselskab som reglerades i anpartsselskabsloven af 1973. I syfte att förenkla bestämmelserna skedde en omfattande revidering för anpartsselskaber genom lov om anpartsselskaber nr. 378 af 22. maj 1996. En av anledningarna till ändringarna i anpartsselskabsloven var att det visade sig nödvändigt att sänka det då gällande kapitalkravet om 200 000 danska kronor.

Ett aktieselskab ska ha ett i bolagsordningen angivet aktiekapital som inte får vara lägre än 500 000 danska kronor. Ett anpartsselskab ska, efter den sänkning som gjordes 1996, ha ett s.k. anpartskapital om minst 125 000 danska kronor. Anpartskapitalet samt eventuell överkurs ska vara till fullo inbetalt innan bolaget kan registreras. Dessa bestämmelser har framför allt motiverats med hänsynen till bolagets borgenärer.

Åtgärder vid kapitalbrist

Om hälften av aktiekapitalet gått förlorat ankommer det på styrelsen att inom sex månader sammankalla en bolagsstämma och att vid denna dels lämna en redogörelse för bolagets ekonomi, dels föreslå åtgärder som bör vidtas. Bestämmelserna är inte sanktionerade på annat vis än genom det skadeståndsansvar som generellt åvilar styrelsens ledamöter. Skulle bolagsstämman inte besluta om åtgärder för att komma till rätta med kapitalbristen eller inte genomföra dessa åtgärder inom en av Erhvervs- och Selskabsstyrelsen fastställd tidsfrist kan myndigheten besluta om upplösning av bolaget. Bolaget kan dock beviljas en längre tidsfrist under vilken en sanering av bolagets finansiella situation ska ske.

Pågående utredningsarbete

Sedan 2006 arbetar en särskild kommitté på uppdrag av Økonomi- og Erhvervsministeriet med att lämna förslag på hur den danska aktiebolagsrätten kan förenklas.⁹ Avsikten är att en modernisering och förenkling ska ske som ska bidra till enkla och flexibla regler i syfte att reducera de administrativa kostnaderna för bolagen utan att skyddet för borgenärer och aktieägare tas bort. Arbetet förväntas vara färdigt under senare delen av 2008. En del av uppdraget går ut på att lägga fram förslag angående kravet på ett minsta aktiekapital.

4.2.3 Finland

Aktiekapital

Liksom i Sverige finns det i Finland endast en bolagsform utan personligt ägaransvar. För att anpassa den finländska aktiebolagslagen till EG:s bolagsdirektiv infördes 1997 bestämmelser som innebär att det, på samma sätt som i Sverige, numera finns två kategorier av aktiebolag, privata och publika.¹⁰ De privata bolagen benämns *Yksityinen osakeyhtiö (Ab/Oy)* och de publika bolagen benämns *Julkinen osakeyhtiö (Abp/Oyj)*. Aktiekapitalet var vid denna tidpunkt minst 50 000 finska mark för privata bolag och 500 000 finska mark för publika bolag. Kapitalkravet för privata bolag ändrades senare till 8 000 euro. Enligt övergångsbestämmelser föreskrevs för bolag med ett mindre kapital en övergångstid om sju år, vilken senare förlängdes tills vidare tills något annat föreskrivs.

I mars 2003 lämnades ett betänkande av Aktiebolagsgruppen angående förslag till en ny aktiebolag.¹¹ Som en utgångspunkt för dessa förslag angavs att aktiebolagsrätten är en viktig konkurrensfaktor och att ett fungerande bolagsrättsligt system kan attrahera utländska investeringar och även minska de finländska bolagens benägenhet att flytta delar av sina funktioner och i sista hand sitt huvudkontor utomlands. En annan utgångspunkt var att bolagsrättens konkur-

⁹ Här kan nämnas att Økonomi- og Erhvervsministeriet som grund för kommissionens arbete låtit inhämta information om vissa delar av den bolagsrättsliga regleringen i England och Wales, Tyskland, Italien, Frankrike, Holland, Irland, Spanien, Norge, Sverige, Finland och Australien, se rapporten *Selskabsretlig regulering i udvalgte lande från Bech-Bruun Advokatfirma*, november 2006, www.eogs.dk/sw31726.asp.

¹⁰ Kommittébetänkande 1992:32, proposition 89/96.

¹¹ Aktiebolagsarbetsgruppens betänkande Oikeusministeriö Työryhmämietintö 2003:12, *Osakeyhtiöläkiityöryhmän mietintö* (www.om.fi/19389.htm). Sammanfattning på svenska s. 19 ff.

renskraft inte får stå i konflikt med skyddet för borgenärernas och minoritetsaktieägarnas intresse samt att brister i lagstiftningen kan öka behovet av avtalsarrangemang som i sin tur kan medföra onödiga kostnader. Ytterligare en utgångspunkt som nämndes var att regleringen av aktiebolag måste reglera frågor som tangerar den ekonomiska gråzonen och den ekonomiska brottsligheten. Denna borde dock i första hand inriktas på att trygga förutsättningarna för hederlig företagsverksamhet och det ansågs oklart om ekonomisk brottslighet överhuvudtaget kan förebyggas genom bolagsrättsliga bestämmelser.

Aktiebolagsgruppen valde att inte lägga fram något förslag beträffande ändringar av miniminivån för aktiekapitalet och inte heller regeringen lade fram ett sådant förslag. Riksdagen valde ändå att sänka minimikapitalet. Den nya aktiebolagslagen trädde i kraft den 1 september 2006.¹² Enligt lagen är minimikapitalkravet för privata bolag 2 500 euro och för publika bolag 80 000 euro. Ett av målen med den nya lagen var att tillgodose den småskaliga företagsamhetens behov. En sänkning av minimikapitalet till 2 500 euro motiverades med att detta skulle underlätta företagsetableringar.

Enligt finsk rätt måste full betalning för samtliga aktier vara erlagda före registreringen. Före 1997 fanns dock en möjlighet till successiv inbetalning genom att minst hälften av beloppet för aktierna skulle betalas vid registrering och resterande inom ett år. Då detta inte ansågs vara ett bra system, bl.a. eftersom många aktieägare glömde bort att göra inbetalningen, infördes i stället krav på full betalning.

Enligt den finska Patent- och registerstyrelsen registrerades drygt 60 procent fler aktiebolag i handelsregistret under året efter det att lagen trätt i kraft än under de 12 månader som föregick lagens ikraftträdande. Drygt 70 procent av de nybildade aktiebolagen i Finland har ett registrerat minimikapital om 2 500 euro. Bolag som bildats innan lagens ikraftträdande kan besluta om minskning av aktiekapitalet ner till den nya lägstanivån. Hitintills har dock få bolag valt att genomföra en sådan minskning.

¹² Regeringens proposition med förslag till ny lagstiftning om aktiebolag, RP 109/2005 rd, Ekonomiutskottets betänkande 7/2006 rd.

Åtgärder vid kapitalbrist

Innan den nya aktiebolagslagen 2006 trädde i kraft hade Finland liknande bestämmelser som Sverige beträffande tvångslikvidation vid kapitalbrist.¹³ Dessa bestämmelser var dock inte sanktionerade med något personligt betalningsansvar såsom i Sverige, utan med de vanliga skadeståndsreglerna i aktiebolagslagen.

I den nya aktiebolagslagen har bestämmelserna om tvångslikvidation till viss del ändrats. Bakgrunden till detta är att de tidigare bestämmelserna inte ansågs fungera i praktiken, att de var oproportionellt stränga samt att de internationellt hade en exceptionell karaktär. De nya bestämmelserna i aktiebolagslagen (20 kap. 23 § osakeyhtiölaki 624/2006) lyder enligt följande.

Om bolagets styrelse konstaterar att bolagets eget kapital utgör mindre än hälften av aktiekapitalet, skall styrelsen utan dröjsmål upprätta ett bokslut och en verksamhetsberättelse för att klarlägga bolagets ekonomiska ställning. Om bolagets eget kapital enligt balansräkningen utgör mindre än hälften av aktiekapitalet, skall styrelsen utan dröjsmål sammankalla bolagsstämman för att besluta om sanering av bolagets ekonomi. Bolagsstämman skall hållas inom tre månader från det att bokslutet upprättats. På framläggande av bokslutet och verksamhetsberättelsen och sändandet av dem till aktieägarna tillämpas 5 kap. 21§.

Om styrelsen konstaterar att bolagets eget kapital är negativt, skall den utan dröjsmål göra en registeranmälan om förlusten av aktiekapitalet. Registeranteckningen om förlusten av aktiekapitalet kan strykas till följd av bolagets registeranmälan, om bolagets eget kapital enligt en till registeranmälan fogad balansräkning som undergått revision utgör hälften av aktiekapitalet.

I stället för att bolaget ska träda i likvidation ska alltså ett offentliggörande genom registrering ske när bolagets eget kapital är mindre än hälften av aktiekapitalet. Det har visat sig att borgenärer lägger stor vikt vid om det via handelsregistret visar sig att ett företag har kapitalbrist eller inte.

I den nya lagen har vidare aktieägarnas skadeståndsansvar skärpts genom att ansvar för brott mot aktiebolagslagen eller bolagsordningen inte längre förutsätter grovt vållande utan oaktsamhet är tillräckligt.

¹³ Se närmare SOU 1999:36 s. 70 ff.

4.2.4 Norge

Aktiekapital

Norge har gått från en bolagsform utan personligt ägaransvar till två bolagsformer. Det är fråga om *aksjeselskap* (AS) som i första hand är avsedd för små och medelstora företag med en begränsad ägarkrets och *allmennaksjeselskap* (ASA) som i första hand är avsedd för större företag med en stor och växlande ägarkrets. Bolagsformen bestäms av rätten att vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Aksjeselskaper regleras i lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr 44 och allmennaksjeselskaper i lov om allmennaksjeselskaper av 13. juni 1997 nr 45. Dessa två lagar är ett resultat av lagstiftningsarbete under 1990-talet för att anpassa norsk aktiebolagsrätt till EG-rätten.¹⁴

För aksjeselskaper gäller krav på ett aktiekapital om minst 100 000 norska kronor och för allmennaksjeselskaper gäller ett krav om minst 1 miljon norska kronor.

Åtgärder vid kapitalbrist

Förutom att ett norskt bolag ska ha ett aktiekapital enligt ovan ska det även ha ett eget kapital som vid varje tidpunkt är försvarligt med hänsyn till risken och omfattningen av bolagets verksamhet. Om det kan antas att bolagets eget kapital är lägre än vad som krävs för den bedrivna verksamheten ska styrelsen föreslå stämman lämpliga åtgärder för att ge bolaget ett ”försvarligt” eget kapital. Detsamma gäller om det kan antas att det egna kapitalet motsvarar mindre än hälften av aktiekapitalet. Om styrelsen inte finner det meningsfullt att föreslå några åtgärder för att komma till rätta med underkapitaliseringen eller om sådana åtgärder inte låter sig genomföras, ska styrelsen föreslå att bolaget likvideras. Bestämmelsen sanktioneras av skadeståndsreglerna för styrelsens ledamöter.

Vid en s.k. efterkontroll av lagarna genomfördes ett antal ändringar som trädde i kraft den 1 januari 2007. I förarbetena till efterkontrollen¹⁵ diskuterades bl.a. vad handlingsplikten för styrelsen, när det egna kapitalet motsvarar mindre än hälften av aktiekapitalet, innebar. Det klargjordes att detta enbart var ett självständigt alter-

¹⁴ NOU 1992:29; Ot. prp. nr. 36 1993/94 om Lov om aksjeselskaper; Innst. O. Nr. 45; Forh. O. 1994/95 s. 627; NOU 1996:3; Ot. prp. nr. 23 1996/97; Ot. prp. nr. 39 1996/97; Innst. O. nr. 80 1996/97.

¹⁵ Ot.prp. nr 55 (2005-2006).

nativ till när styrelsen måste agera, men att handlingsplikten även i dessa fall ska leda till att bolaget ska ha ett försvarligt eget kapital. Det räcker således inte att få täckning för halva aktiekapitalet. En omformulering gjordes i lagtexten för att klargöra detta.

4.2.5 Storbritannien

Aktiekapital

I Storbritannien finns enligt den nu gällande Companies Act 1985 en bolagsform utan personligt ägaransvar. På motsvarande sätt som enligt svensk rätt inrymmer dock bolagsformen två kategorier, nämligen *private limited liability company (Ltd)* och *public limited liability company (Plc)*. I oktober 2009 kommer Companies Act 2006 att träda i kraft.

Kapitalreglerna i Companies Act bygger på en distinktion mellan vad som benämns som *authorised* samt *issued share capital*. Detta kan jämföras med möjligheten enligt svensk rätt att i bolagsordningen ange minimi- och maximikapital och på så vis kunna möjliggöra sänkning eller ökning av aktiekapitalet utan ändring av bolagsordningen.

Bolagets ”verkliga aktiekapital” representeras av det vid varje tidpunkt utelöpande aktierna i bolaget, *the issued capital*. Tidigare fanns det inte något krav på minsta *authorised* eller *issued capital*. Till följd av EG:s regelverk ändrades bestämmelserna och idag gäller att ett publikt aktiebolag ska ha ett s.k. *authorised* och *issued share capital* om minst 50 000 brittiska pund. Ett publikt aktiebolag måste innan verksamheten får påbörjas emittera aktier till ett värde av 50 000 brittiska pund varav betalning för minst en fjärdedel måste ha erlagts.

För privata aktiebolag gäller att aktieägarna själva har att besluta om aktiekapitalets minsta storlek. Bolaget måste dock ha minst en ägare och därmed minst en ”*share in issue*”. Det s.k. *authorised share capital* beslutas ofta till ett högre belopp för att möjliggöra framtida kapitalökningar utan stämmobeslut, medan *issued share capital* sätts lågt. Det är vanligt att *authorised share capital* bestäms till 1 000 brittiska pund uppdelat på 1 000 aktier med ett nominellt värde på ett brittiskt pund per aktie. *Issued share capital* bestäms ofta till ett brittiskt pund. Kravet på *authorised share capital* kommer att för privata aktiebolag försvinna i och med Companies Act 2006.

Ett privat aktiebolag har möjlighet att skjuta upp inbetalningen av aktiekapitalet, helt eller delvis, s.k. ”*uncalled share capital*”. Det finns ingen lagstadgad tidsgräns för när aktiekapitalet måste vara inbetalt utan det är upp till stiftarna att bestämma de närmare villkoren härför. Det föreligger dock en skyldighet att betala in obetald del vid anfordran eller vid bolagets upplösning. Det är vanligt att det i bolagsordningen bestäms en avbetalningsplan samt villkor om att ränta utgår på obetald del. Vidare kan det föreskrivas att aktierna kan förverkas om en aktieägare inte fullgör betalningen. Betalning kan ske i pengar eller med apportegendom.

Det är möjligt enligt brittisk rätt att överlåta en helt eller delvis obetald aktie. Om anfordran om betalning skett innan överlåtelsen är det dock vanligt att det av bolagsordningen framgår att säljaren är fortsatt betalningsskyldig gentemot företaget för obetald del. Vidare kan det av bolagsordningen framgå att köparen ska godkännas av ledningen för att kunna registreras.

En delägare som sålt aktier som inte är helt betalda kan i enlighet med Insolvency Act vid bolagets upplösning bli betalningsskyldig för det obetalda beloppet. I första hand ska dock betalning sökas hos den existerande delägaren. Vidare är en tidigare delägare inte betalningsskyldig för det fall denne avgått som delägare minst ett år innan offentliggörandet av upplösningen.

Ansvar vid kapitalbrist i bolaget

I engelsk rätt finns borgenärsskyddsregler i den insolvensrättsliga regleringen som ålägger bolagsledningen plikt att inleda ett insolvensförfarande då verksamheten går dåligt.

Section 214 Insolvency Act (IA 1986) innehåller bestämmelser om ansvar för ”*wrongful trading*” vid bolagets konkurs. Dessa innebär att en styrelseledamot kan bli ersättningsskyldig mot bolaget eller konkursboet om denne insåg eller bort inse att det inte fanns någon rimlig utsikt att bolaget kunde undvika att bli insolvent. För ansvar krävs att en styrelseledamot insett eller bort inse ”*that there was no reasonable prospect that the company would avoid going into insolvent liquidation*” och att denne vid tidpunkten inte vidtagit åtgärder för att nedbringa ”*the potential loss to the company’s creditors*”. Det är endast konkursförvaltaren eller likvidatorn som har talerätt vid ”*wrongful trading*” och en sådan talan kan endast bli aktuell sedan bolaget försatts i s.k. ”*insolvent liquidation*”. Genom

ett s.k. ”balance sheet test” avgörs när bolaget var konkursmässigt, exempelvis när tillgångarna var otillräckliga för betalning av skulder och andra förpliktelser.

En styrelseledamot kan alltså undvika ansvar även om denne insett eller bort inse att det inte fanns någon möjlighet att undvika att bolaget skulle bli insolvent om denne vidtagit åtgärder som syftat till att minska den förlust som bolagsborgenärerna därigenom riskerade att drabbas av. Vad en enskild styrelseledamot borde ha dragit för slutsatser samt vidtagit för åtgärder bestäms utifrån vad en förnuftig och omsorgsfull person som både har:

the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the same functions as are carried out by that director in relation to the company; and the general knowledge, skill and experience that that director has.

Det är därför viktigt att styrelseledamöterna kontinuerligt informerar sig om bolagets ekonomiska ställning, vidtar åtgärder som att regelbundet hålla möten för genomgång av bolagets ekonomiska situation samt när så behövs utarbeta en handlingsplan för att exempelvis minska bolagets utgifter.

Det som i enlighet med dessa bestämmelser återbetalas till boet ingår i de tillgångar som ska fördelas mellan borgenärerna.

I section 213 IA 1986 finns vidare ansvar för s.k. ”fraudulent trading”. För sådant ansvar måste dock konkursförvaltaren visa att en styrelseledamot handlat med bedräglig avsikt.

Kreditgivning

På samma sätt som i Sverige gör banker i Storbritannien en helhetsbedömning av bolaget vid kredit- och riskprovning. Vid kreditgivning till ett nystartat mindre bolag som för banken är en okänd kund och där tillgångarna är begränsade krävs ofta personliga säkerheter.¹⁶ En annan möjlighet är att banken kräver en ökad nivå på aktiekapitalet samt att en viss del av detta måste behållas inom bolaget så länge skuldförhållandet består. Detta kan också förbättra bolagets kontraktuella förhållande till kunder och leverantörer. Det är dock ovanligt att bolag beslutar om ökning av aktiekapitalet.

¹⁶ Fraser, Stuart, Finance for Small and Medium-Sized Enterprises, A report on the 2004 UK Survey of SME Finances, University of Warwick.

4.2.6 Tyskland

Aktiekapital

I Tyskland finns två bolagsformer utan personligt betalningsansvar, *Aktiengesellschaft (AG)*, som huvudsakligen är avsedd för mycket stora företag vars aktier är föremål för omsättning, och *Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH)*, som i huvudsak används av små och medelstora företag med en begränsad ägarkrets. AG regleras genom Aktiengesetz vom 6. September 1965 och upptar i stor utsträckning detaljerade och tvingande bestämmelser. GmbH regleras genom Gesetz betreffend die Gesellschaft mit beschränkter Haftung vom 20. April 1892 (GmbHG), vilken erbjuder ägarna en större frihet att i bolagsavtalet reglera framför allt de interna förhållandena i bolaget. För båda bolagsformerna finns tvingande bestämmelser som ska garantera att aktiekapital tillförs och stannar i bolaget.

För ett AG ska aktiekapitalet uppgå till minst 50 000 euro och för ett GmbH till minst 25 000 euro.

Enligt tysk rätt finns det både för AG och GmbH en möjlighet för stiftarna att betala in aktiekapitalet successivt. För GmbH gäller i enlighet med 7 § GmbHG att inbetalning måste ske med minst 25 procent av varje stiftares andel, dock minst 50 procent av det totala aktiekapitalet inklusive överkurs. För det fall ett bolag enbart bildas av en person måste säkerhet ställas för obetalt belopp. Resten av inbetalningen förfaller vid krav från bolaget eller i enlighet med en betalningsplan i bolagsordningen. För det fall betalning sker genom apportegendom ska hela beloppet inbetalas vid bolagets bildande. Andelar som inte är fullt betalda kan säljas av en delägare till en tredje person eller till en annan delägare. För det fall det efter överlåtelsen endast finns en delägare kvar så måste dock denne betala resterande del inom tre månader, 19 § GmbHG. Bolaget kan enbart köpa egna andelar som är fullt betalda, 33 § GmbHG.

Ansvar vid kapitalbrist i bolaget

I GmbH har den verkställande direktören ett stort ansvar för att reagera om bolaget går dåligt. Enligt 49 § GmbHG ska den verkställande direktören kalla till bolagsstämma om det av en balansräkning framgår att aktiekapitalet är till hälften förbrukat. Vidare måste den verkställande direktören om skulderna överstiger tillgångarna eller bolaget inte kan betala sina löpande skulder inom tre veckor

ge in en konkursansökan vilken blir offentlig. Denna plikt är förenad med ett personligt betalningsansvar för den verkställande direktören, 64 § GmbHG. Aktieägarna kan enligt allmänna skadeståndsregler bli skadeståndsskyldiga för det fall de agerar mot bolagets intressen.

Pågående reform

Den tyska bolagsrätten är på väg mot en omfattande reform. Den 23 maj 2007 antogs regeringspropositionen Gesetz zu Modernisierung des GMBH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen – MoMiG och förändringarna förväntas träda i kraft under sommaren 2008.

Enligt ett pressmeddelande från det tyska justitiedepartementet om den nya regleringen innebär MoMiG en avreglering i viss mån samt en flexibilitet i syfte att förenkla bildning av GmbH. Vidare kommer regleringen att innebära ett bättre skydd för kreditgivare när bolagen hamnar i kris eller i en insolvenssituation. En förhoppning med regleringen är att bolagsformen ska vara attraktiv i den internationella konkurrensen.

En del av förslaget går ut på att kravet på minsta kapital ska sänkas från dagens 25 000 euro till 10 000 euro, i syfte att underlätta att starta ett GmbH. Bestämmelserna om successiv inbetalning av aktiekapitalet ska finnas kvar, dock med den förändringen att det inte längre kommer att ställas något krav på säkerhet för det fall bolaget bildas av enbart en person.

Vidare innehåller reformen ett alternativ till start av ett nytt bolag och då framför allt sådana där behovet av kapital inte är särskilt stort exempelvis inom tjänstesektorn. För ett sådant entreprenörsbolag, s.k. Unternehmersgesellschaft (UG), ska det inte finnas något krav på minsta aktiekapital vid bildandet. Däremot är avsikten att UG ska åläggas en skyldighet att avsätta 25 procent av den årliga vinsten i bundna fonder i balansräkningen till dess detta uppgår till minimibeloppet, dvs. 10 000 euro, som krävs för ett vanligt GmbH. När denna gräns är nådd kan ett UG införas i handelsregistret och tillåtas ändra sitt firmanamn till att inkludera beteckningen ”GmbH”.

4.2.7 Frankrike

Aktiekapital

I Frankrike finns i huvudsak tre former av bolag utan personligt ägaransvar. Det är *société anonyme (SA)*, som typiskt sett används av större företag med en stor och växlande ägarkrets, *société par actions simplifiée (SAS)*, som främst är avsedd för joint venture-bolag eller helägda dotterbolag samt *société à responsabilité limitée (SARL)*, som framför allt används av mindre företag. Regleringen för dessa bolagsformer fanns tidigare i Loi No 66-537 sur les sociétés commerciales. Genom antagande av föreskriften nr 2000-912 av den 18 september 2000 infördes bestämmelserna i Titel 2 av Code de commerce. Lagtexten kompletteras med bestämmelser som meddelas genom dekret.

För SA eller SAS gäller som krav på minsta aktiekapital 37 000 euro. För bolag som vänder sig till allmänheten för kapitalanskaffning ska aktiekapitalet uppgå till minst 225 000 euro. Vid bildande av bolaget ska minst hälften av aktiekapitalet inbetalas. Resten ska inbetalas inom fem år. Innan full betalning skett av aktiekapitalet tillåts dock inte någon emission av värdepapper eller ökning av aktiekapitalet.

För SARL gällde tidigare ett krav på minsta aktiekapital om 7 500 euro. Kravet på ett lägsta belopp avskaffades 2003 och även vissa andra lättnader gjordes i regelverket. Det är dock vanligt att ett SARL bestämmer aktiekapitalet kring 5 000 till 8 000 euro.

Vid bildandet av bolaget ska, för det fall betalning sker i pengar, minst tjugo procent av det bestämda aktiekapitalet inbetalas. För det fall betalning sker i apportegendom ska aktiekapitalet betalas fullt ut vid registreringen. På motsvarande sätt som för SA ska aktiekapitalet vara till fullo inbetalt, genom en eller flera insättningar, inom fem år. Tidsgränsen är föranledd av borgenärsintressen. Det är möjligt att överlåta en delvis obetald aktie, varvid överlåtaren jämte förvärvaren är betalningsskyldig för resterande belopp. Traditionellt har aktiekapitalet setts som ett skydd för ett SARL:s borgenärer. Nuförtiden kräver dock bankerna vanligtvis någon form av personlig säkerhet från aktieägarna eller ledningen för att bevilja lån till bolaget.

Ansvar vid kapitalbrist i bolaget

För det fall det av den årliga balansräkningen framgår att aktiekapitalet är till hälften förbrukat ska vissa åtgärder vidtas. Inom fyra månader efter årsstämman ska en extrastämma hållas för att besluta om bolaget ska träda i likvidation eller om bolaget kan fortsätta trots förlusterna. Vidare ska bolagets finansiella situation offentliggöras. Den verkställande direktör som inte följer dessa krav kan straffas med fängelse eller böter eller både och.

För det fall aktieägarna beslutat om att företaget ska fortsätta sin verksamhet ska en balansräkning, senast efter två år, visa att aktiekapitalet är återställt till minst hälften. Om så inte är fallet ska bolaget minska aktiekapitalet. Om en sådan reglering inte sker kan intressenter till bolaget begära att bolaget likvideras.

Vidare finns bestämmelser om när bolaget befinner sig i en insolvenssituation, dvs. att bolagets skulder överstiger tillgångarna, och som inte kan betala förfallna skulder. Den verkställande direktören ska då inge en ansökan till "Tribunal Du Commerce" som har att antingen inleda ett likvidationsförfarande eller ett konkursförfarande. Om förfarandet visar att bolaget inte kan betala sina skulder på grund av misskötsel eller att ledningen vidtagit åtgärder för egen vinning kan en eller flera verkställande direktörer bli helt eller delvis betalningsansvariga för bolagets skulder.

4.2.8 Nederländerna

I Nederländerna finns ett antal olika bolagstyper med begränsat ansvar för delägarna. De bolagsformer som här kan vara av intresse är *Naamloze vennootschap (N.V.)*, som kan jämföras med ett publikt aktiebolag, samt *Besloten vennootschap (B.V.)*, som kan jämföras med ett privat aktiebolag. Kravet på ett minsta aktiekapital är i dagsläget 45 000 euro för N.V. och 18 000 euro för B.V.

Här kan nämnas att aktiebolagslagstiftningen i Nederländerna historiskt sett varit liberal. Successivt skedde dock en skärpning av lagstiftningen. Dessa skärpningar ledde dock till att det blev alltmer vanligt att "holländska" bolag bildades i exempelvis Storbritannien och verkade i Nederländerna genom en filial. Krav infördes då på att en holländsk filial till exempelvis ett brittiskt privat aktiebolag bl.a. skulle ha ett aktiekapital motsvarande vad som krävs för B.V.

EG-domstolen underkände dock i fallet Inspire-Art sådana krav, se avsnitt 3.4.

Mot bakgrund bl.a. av detta har lagstiftaren i Nederländerna åter sökt ett mer liberalt regelverk. I november 2006 godkände den nederländska regeringen ett förslag från en expertgrupp om ändringar i lagstiftningen beträffande B.V.¹⁷ Ändringarna förväntas träda i kraft den 1 januari 2009.

Förslagen går i korthet ut på följande. Syftet har varit att göra B.V. till en mer fristående rättsfigur gentemot N.V., samt att skapa en enhetlig grundstruktur som erbjuder ökade möjligheter att skräddarsy bolagsstrukturen efter verksamhetens specifika behov. Ett annat syfte sägs vara att göra det enklare för juridiska personer att röra sig över landsgränserna. Förslaget går bl.a. ut på ändringar i skyddet för kapital och därmed även för borgenärerna. De nu gällande bestämmelserna anses ofta vara formalistiska utan att för den delen vara särskilt effektiva med avseende på borgenärsskyddet.

Ett av förslagen går ut på att avskaffa kravet på ett minsta aktiekapital i syfte att förenkla bolagsbildningen. I stället bör enligt förslaget det bli styrelsens och aktieägarnas ansvar att komma överens om att tillskjuta kapital till bolaget. Inför exempelvis en utdelning måste styrelsen utföra ett "solvenstest" för att säkerställa att utdelningen inte påverkar bolagets möjligheter att fullgöra sina betalningsförpliktelser. För det fall styrelsen beslutar om utdelning trots att testet visat på fara för bolagets solvens kan styrelseledamöterna bli solidariskt ansvariga för den av utdelningen orsakade förlusten för bolaget. Vidare presumeras utdelningen vara rättsstridig i detta avseende om bolaget ansöker om konkurs inom ett år efter utdelningen. En aktieägare som med vetskap om bolagets situation mottagit sådan utdelning kan bli återbetalningsskyldig.

¹⁷ Expert Group set up by the Minister of Justice and the State Secretary of Economic Affairs. Summary of report Simplification and flexibilisation of Dutch private company (B.V.) law.

5 Utgångspunkter och slutsatser om kapitalkravets och kapitalskyddets betydelse och funktion

5.1 Inledning

Karakteristiskt för aktiebolaget är att andelarna i bolaget, aktierna, normalt är fritt överlåtbara och kan spridas på ett stort antal händer. Vidare kännetecknas aktiebolaget av att delägarna inte är personligt betalningsansvariga för bolagets förpliktelser. Detta innebär att investerare erbjuds möjlighet att finansiera affärsverksamhet utan att de därmed riskerar sin privatekonomi. Som en konsekvens av dessa grundläggande principer finns i ABL ett kapitalskydd som kan sägas vara uppbyggt kring tre grundpelare: reglerna om tillskottsplikt vid bolagets bildande och vid senare kapitalökningar, reglerna om begränsningar i bolagets rätt att disponera över tillskjutet eller upparbetat kapital samt reglerna om tvångslikvidation. Gällande rätt beskrivs närmare i avsnitt 3.1.

Som framgår av avsnitt 4.2.1 skiljer sig synen på bolagsrättens funktion och syfte åt mellan olika länder i Europa. Enligt den kontinentaleuropeiska bolagsrätten läggs stor vikt vid tillhandahållande av ett lagstadgat skydd för bolagets intressenter i allmänhet och bolagets borgenärer i synnerhet. Enligt den anglosaxiska bolagsrätten är det i stället mer fokus på flexibilitet och tillgänglighet genom att tilltro sätts till parternas möjligheter att genom avtal skydda sina intressen.

För publika aktiebolag har medlemsstaterna att utforma bolagsrätten utifrån EG:s andra bolagsdirektiv, som innehåller bl.a. krav på ett minsta aktiekapital. Detta innebär att den bolagsrättsliga lagstiftningen för publika aktiebolag är mer likartad mellan medlems-

staterna än när det gäller regleringen för privata aktiebolag. Kapitalkyddssystemet i direktivet har diskuterats under lång tid, se avsnitt 4.1.2. Det har också lagts fram ett antal förslag på reformering av kapitalkyddssystemet. Efter att en studie visat att det nuvarande systemet inte innebär några väsentliga hinder för företagen har kommissionen dock för närvarande valt att inte reformera reglerna.

Kring aktiebolaget finns, på motsvarande vis som för andra företagsformer, en mängd olika intressenter. Det är fråga om bolagets aktieägare samt företagsledningen, arbetstagare, leverantörer och kunder, kreditgivare samt staten genom anspråk på skatter och i förekommande fall utbetald lönegaranti. Vidare kan det vara fråga om ofrivilliga fordringsägare som exempelvis har ett utomobligatoriskt skadeståndsanspråk mot bolaget.

Avsikten är att i detta avsnitt närmare undersöka kapitalkravets och kapitalkyddets betydelse och funktion samt vidare vad som talar för att ändra dagens bestämmelser kring aktiekapitalet för privata aktiebolag. Det kan konstateras att det finns skillnader i synen på kapitalkyddsreglerna och att vid utformningen av sådana bestämmelser olika intressen måste vägas mot varandra. Exempelvis anses i vissa fall regler om kapitalkydd kunna förhindra transaktioner till borgenärernas nackdel, medan reglerna i andra fall anses medföra onödiga kostnader och hinder för företag.

5.2 Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse som borgenärsskydd

Borgenärer har generellt ett intresse av att aktieägarna binder visst kapital som kan tjäna som buffert i sämre tider, men som även kan påverka aktieägarnas benägenhet att inte ta alltför stora risker i verksamheten. För borgenärernas möjlighet att få betalt för sina fordringar är det vidare viktigt att det finns en marginal mellan bolagets tillgångar och skulder samt att bolagets egna kapital inte förbrukas i för stor omfattning. Det kan inledningsvis konstateras att det inte är möjligt eller ens önskvärt att förhindra att ett företag gör "dåliga" affärer eller att ett bolag av olika anledningar hamnar på obestånd. All företagsverksamhet är förknippad med viss risk och samtliga bolagets borgenärer kan inte i en obeståndssituation påräkna att få full betalning för sina fordringar.

Kravet på ett minsta aktiekapital har i svensk rätt historiskt uppfattats ha stor betydelse för borgenärsskyddet. Ett lagstadgat krav

på minimikapital kan dock kritiseras eftersom det bestämda beloppet vanligtvis är så lågt att det kan förbrukas på kort tid. Vidare finns det inte, med en bestämd beloppsgräns, någon koppling mellan lagens krav på minsta kapital och det enskilda bolagets kapitalbehov eller riskerna med verksamheten. Nivån kan således i många fall vara för hög eller för låg i förhållande till det enskilda bolagets verksamhet. Kapitalgränserna är därtill mer eller mindre slumpartat bestämda. Detta är omständigheter som generellt brukar anföras som skäl för att avskaffa krav på minimikapital.¹

Vidare har kravet på ett minimibelopp knappast någon betydelse för de borgenärer som i stället avtalsvis kan säkra sina intressen. Det kan exempelvis vara fråga om en leverantör som kan kräva säkerhet genom återtagandeförbehåll eller leasing eller en kreditgivare som för ett lån kan kräva personlig borgen eller annan säkerhet. I länder där det inte finns något krav på minimikapital för privata aktiebolag, exempelvis Storbritannien och Frankrike, har borgenärerna att i större utsträckning ställa krav på kapitaltillskott i bolaget samt att begära säkerheter för sina fordringar. I den rättsekonomiska litteraturen brukar man tala om *anpassande* (eng. *adjusting*) borgenärer.²

Alla borgenärer har dock inte möjlighet att genom avtal med bolaget reglera sina mellanhavanden och därigenom begränsa de risker som är förenade med deras anspråk mot bolaget. Det är fråga om staten med anspråk på skatter samt i vissa fall lönegaranti. Det kan också vara fråga om borgenärer med utomkontraktuella anspråk. Dessa borgenärer kallas ibland *icke-anpassande* (eng. *non-adjusting*).³ Vidare kan det hända att en borgenär av olika anledningar – exempelvis okunnighet, bristande vilja eller bristande information – inte kan skaffa sig relevant säkerhet. Dessa grupper har att förlita sig till bolagets förmögenhet. Ett krav på minimikapital kan därför ha betydelse för dessa borgenärer även om den, bl.a. på grund av att kapitalet snabbt kan förbrukas, kan komma att vara av mindre reellt värde.⁴

Kapitalskyddsbestämmelser kan vidare ha betydelse på så sätt att de utgör en garanti som gäller kollektivt för nuvarande och framtida borgenärer. I avsaknad av dessa bestämmelser skulle individuella

¹ Schön, Wolfgang, The Future of Legal Capital, European Business Organization Law Review, 2004/5 s. 437, Mülbart, Peter O., A Synthetic View of Different Concepts of Creditor Protection, or: A High-Level Framework for Corporate Creditor Protection, European Business Organization Law Review, 2006/7 s. 371 och 386.

² Se Bahchuck, L.A. och Freid, J.M., The Uneasy Case for the Priority Secured Claims in Bankruptcy, 105 YALE L.J. (1996), s. 857, 881 ff.

³ Bahchuck och Freid, a.st.

⁴ Jfr. Armour, John, Legal Capital: An Outdated Concept?, European Business Organization Law Review, 2006/7 s. 15 och 20.

överenskommelser krävas i större utsträckning. I och för sig kan en individuell överenskommelse vara till fördel på så sätt att hänsyn tas till den nuvarande situationen för bolaget. Den innebär dock också en ökad transaktionskostnad för både de bolag och de borgenärer som träffar avtal. I en rättsordning med kapitalskyddsbestämmelser kan dessa två möjligheter komplettera varandra. Borgenärer kan därmed med utgångspunkt ifrån och utöver de tvingande kapitalskyddsbestämmelserna vidta olika åtgärder för att skydda sina intressen. Till sist kan bestämmelserna ses som ett standardkontrakt för de icke-anpassande borgenärerna.⁵

5.3 Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse för aktieägarna

Ett annat motiv för bestämmelserna om kapitalkrav och kapitalskydd har varit att dessa underlättar kapitalanskaffning för aktieägarna.⁶ Bakgrunden till detta motiv är utgångspunkten att bristfälliga skyddsbestämmelser i lagen kan försämra bolagens möjligheter att skaffa extern finansiering samt tvinga dem att betala ett högre pris för denna.

En viktig faktor för exempelvis en bank vid kreditgivning är att företagaren gör en egen kapitalinsats samt att det råder balans mellan bolagets egna och externa kapital. Det lagstadgade kravet på aktiekapital samt skyddet för detta utgör dock enbart en av flera aspekter som avgör om ett bolag kan beviljas kredit eller inte. Ett bolags kreditvärdighet bedöms utifrån uppskattningar om dess återbetalningsförmåga, av om bolaget har såsom säkerhet lämpliga tillgångar, bolagsegendomens sammansättning i övrigt, skuldbelastning, bolagets omsättning och likviditetsställning, framtidsutsikter, egenskaper hos ledningen m.m.⁷ Även om kapitalskyddsreglerna kan påverka förhållandet mellan aktörerna så använder sig alltså olika borgenärer, exempelvis kreditgivare och leverantörer, därutöver i vissa fall av överenskomna säkerheter.

Som ovan beskrivits kan kapitalskyddsbestämmelserna i ABL således ses som ett standardkontrakt som kan frångås i det enskilda fallet om detta är önskvärt med hänsyn till bolagets verksamhet. Bakom detta ligger synen att de bolagsrättsliga lagreglerna under-

⁵ Schön, a.a., s. 439 ff.

⁶ Prop. 1973:93 s. 85 f.

⁷ Danielsson, Erik, Aktiekapitalet, 1952, s. 9 f.

lättar avtalsbildningen, eftersom parterna inte i varje enskilt fall behöver förhandla och dokumentera de närmare villkoren. Om de tvingande kraven lindras på något sätt kan därför i stället anpassande borgenärer ställa ökade krav på bolaget och dess aktieägare. Exempelvis har i utredningen framkommit att bankerna förutser en ökad användning av säkerheter såsom personlig borgen samt i vissa sammanhang ett krav på mer omfattande information från företagen för det fall kravet på ett minsta aktiekapital tas bort eller väsentligen sänks. En förändring av kapitalkraven skulle i enlighet med detta resonemang påverka de aktiebolag som söker extern finansiering för sin verksamhet. Exempelvis finansierar omkring 20 procent av de nystartade aktiebolagen en del av sin verksamhet genom banklån, se avsnitt 3.4. Härtill kommer behov av lån och andra krediter under företagens fortlevnad.

Som exempel på vilka konsekvenser lagändringar kan förväntas få utifrån dessa aspekter kan paralleller dras med den s.k. förmånsrättsreformen som trädde i kraft den 1 januari 2004, vilken bl.a. innebar ändrad förmånsrätt för företagsinteckningar. Av ITPS:s⁸ utvärdering framgår att bankernas förutsättningar vid konkurser förändrades i och med reformen och att detta fått genomslag i banksystemet. Reformen innebar att den särskilda förmånsrätten försvann och att företagsinteckningens värde reducerades från 100 till 55 procent. Bankerna anpassade sig till de nya förutsättningarna och förändrade sitt synsätt på säkerheter, vilket ledde till ett ökat risktagande för företagare i form av borgen eller privata pantsättningar. Slutsatsen i utvärderingen var vidare att bankerna påverkat de mindre företagen att öka sitt eget kapital eller att hitta andra former av finansieringslösningar såsom fakturabelåning eller leasing och att kostnaderna på så vis ökat.

5.4 Bestämmelserna kring aktiekapitalet och dess betydelse som seriositetsspärr

Ytterligare ett skäl för ett lagstadgat krav på ett minsta aktiekapital som framförts är att detta utgör en seriositetsspärr. Spärren kan sägas syfta till dels att en blivande företagare ska ha en genomtänkt affärsidé som denne är beredd att själv göra en kapitalinsats för, dels att undvika att aktiebolagsformen används för oseriösa syften.

⁸ Förmånsrättsreformen, En utvärdering av reformens konsekvenser för små och medelstora företag, Institutet för tillväxtpolitiska studier, A2007:014.

Aktiekapitalet samt skyddet för detta avser att reducera och förhindra otillbörligt nyttjande av de fördelar aktiebolagsformen erbjuder. Detta har både ett samhälleligt intresse och ett intresse för de olika intressenterna kring aktiebolaget. Vidare kan de lagstadgade bestämmelserna ha särskild betydelse för de icke-anpassande borgenärer som inte avtalsvis kan säkra sina intressen.

Det brukar alltså anföras att det behövs en tröskel i syfte att reducera risken för att aktiebolag används i oseriösa syften. När minimigränsen för aktiekapitalet 1973 höjdes från 5 000 kr till 50 000 kr påpekades att den låga gränsen om 5 000 kr möjliggjort att aktiebolagsformen i betydande utsträckning använts för att uppnå skattemässiga fördelar samt att aktiebolagsformen ofta använts av företag för vilka denna form inte varit avsedd. Detta ansågs vålla stora svårigheter vid taxeringskontrollen och underlätta skatteflyktsåtgärder av olika slag.⁹ Vid 1995 års höjning från 50 000 kr till 100 000 kr angavs som ett skäl, utöver penningvärdesförsämringen, att en väsentlig höjning skulle kunna bidra till att motverka det missbruk av aktiebolagsformen för olika slag av ekonomisk brottslighet som ibland förekommit.¹⁰

Brottslighet inom och oseriös användning av aktiebolagsformen förekommer mer inom vissa branscher än andra. Aktiekapitalet måste dock av naturliga skäl gälla för alla branscher. Det kan konstateras att en höjning av aktiekapitalet utifrån syftet att utgöra en högre seriositetsspärr även påverkar branscher med små eller obetydliga problem avseende laglydnad.¹¹ På motsvarande sätt kan dessa intressen vägas mot varandra vid en sänkning av aktiekapitalet.

Gällande rätt avser således att tillförsäkra att företaget vid bildandet tillförs ett visst minsta kapital. Bestämmelserna om inbetalning kan dock på olika sätt kringgås. Detta behöver inte alltid vara fråga om olagliga förfaranden. Ett exempel är förfaranden kring s.k. lagerbolag. Det är fråga om bolag som är bildade, granskade och registrerade aktiebolag som ligger i lager hos speciella ombud för försäljning. Det är möjligt att skapa ett sådant lager, utan att binda stora belopp, genom att ett aktiekapital om 100 000 kr passerar genom flera nybildade bolag i en serie. Det stora flertalet lagerbolagsbildare hanterar regelverket på ett riktigt sätt och säljer inte ett lagerbolag om inte aktiekapitalet finns intakt i bolaget. Det finns dock även oseriösa lagerbolagsbildare som bildar och lagerhåller

⁹ Prop. 1973:93 s. 88.

¹⁰ Prop. 1993/94:196 s. 82.

¹¹ Slutbetänkandet Ekonomisk brottslighet i Sverige (SOU 1984:15).

aktiebolag utan att det finns täckning för aktiekapitalet och där bolaget sedan kan användas för ekonomisk brottslighet.¹² Detta är ett sätt att använda aktiebolagsformen i ett oseriöst syfte. Ett annat vanligt sätt att utnyttja aktiebolag i brottsliga syften är att använda bolagen som bas för kreditbedrägerier. Ytterligare ett är att använda bolagen som s.k. målvaktsbolag i härvor med svart arbetskraft. Målvaktsbolagen har oftast som enda uppgift att ställa ut osanna fakturor och att fungera som betalningsförmedlare i den kontanthantering som brottsuppläggen förutsätter. Hos personer som ägnar sig åt sådan brottslighet är det väl känt att ett aktiebolag endast kan användas en begränsad tid i brottsligt syfte innan samhällets kontrollmekanismer kan slå till. Brottsuppläggen förutsätter därför att det ständigt finns nya aktiebolag att tillgå som kan ersätta de bolag som förbrukats. Mot bakgrund av detta kan konstateras att kravet på ett minsta aktiekapital i ett bolag i och för sig inte stoppar missbruk, men det utgör i vart fall ett visst hinder för personer som vill starta ett aktiebolag i oseriöst syfte.

5.5 Utländsk bolagsregistrering

Som framgår av avsnitt 3.4 finns det idag en möjlighet att inom EU fritt välja att starta ett bolag i den medlemsstat som erbjuder den mest förmånliga bolagslagstiftningen och därefter bedriva själva verksamheten genom en filial i en eller flera andra medlemsstater. Denna möjlighet kan innebära att tvingande bestämmelser om kapitalkrav, som alltså finns i flera medlemsstater, urholkas. Detta har satt press på lagstiftaren i medlemsstaterna och en utveckling har i flera länder skett mot sänkta eller slopade krav på en minsta nivå på aktiekapitalet.

Även i Sverige har, som ovan nämnts, som ett argument för en förändring av kapitalkravet anförts att allt fler företag använder sig av bolagsrätten i ett annat EU-land och därefter bedriver verksamheten genom en filial i hemlandet. Antalet filialer i Sverige med bolagsregistrering i andra medlemsstater är dock lågt. Exempelvis finns det i Sverige drygt 300 filialer till brittiska privata aktiebolag.¹³ Här kan nämnas att det ser ut på liknande sätt i Danmark. Däremot ser det annorlunda ut i Tyskland där det bildas

¹² Lagerbolag och ekonomisk brottslighet, Ekobrottsmyndigheten, Rapport 2003:3.

¹³ Källa: Aktiebolagsregistret.

omkring 6 000 filialer per år till brittiska privata aktiebolag.¹⁴ Skälen till att en företagare väljer att registrera sitt bolag i ett annat EU-land kan dock vara helt andra än att slippa det lagstadgade kapitalkravet såsom skatterättsliga hänsyn eller en möjlighet att låna pengar ur bolaget utan hinder av aktiebolagslagens låneförbud. Möjligheten att på detta sätt med en filial kringgå bestämmelserna om minimikapital är därför inte, i vart fall för närvarande, ett övertygande argument för att ta bort eller radikalt sänka minimigränsen för aktiekapitalet i Sverige.

5.6 Kan en förändring av aktiekapitalet påverka nyföretagandet?

I Sverige är inställningen till företagande positivt och detta särskilt bland unga. På vägen fram till att bli företagare upplevs dock ett antal hinder såsom risktagande, krångligt regelverk samt svårigheter med finansiering. Det kan även innebära ett risktagande att välja bort en anställning med den därtill hörande tryggheten.¹⁵ I Sverige pågår därför ett arbete inom olika regelområden i syfte att underlätta för mindre företag att starta, driva och utveckla sin verksamhet. Det är exempelvis fråga om borttagande av revisionsplikten samt minskad administrativ börda. Det pågår även ett arbete med att förbättra trygghetssystemet för företagare.¹⁶ Översynen av aktiekapitalet utgör med andra ord enbart en mindre del av det totala arbete som pågår för att stimulera företagandet i Sverige.

Av underlag från Nutek framgår att det finns studier¹⁷ som pekar på att krav på minimikapital i vissa fall verkar ha viss negativ effekt på antalet nya företag. Detta kan exempelvis vara fallet när satsningar ska göras på innovativa idéer som kan innebära en större risk än normalt. Utredningen har dock inte kunnat finna något empiriskt stöd för att nyföretagandet i sin helhet skulle öka på grund av ett sänkt krav på aktiekapital.

En jämförelse kan i detta sammanhang göras med Finland. Efter det att den finländska aktiebolagslagen förändrats, vilket innebar

¹⁴ Armour, John, a.a., s. 26.

¹⁵ Underlag från Nutek, Finns det ett samband mellan en sänkning av aktiekapitalet och ökat nyföretagande, 2007-03536.

¹⁶ Utredningen om trygghetssystem för företagare, N 2006:11.

¹⁷ Storey, David J, Small Business Economics 2007, 28:171-186, samt undersökningar i forskningsprojekt om högutbildade svenskars entreprenöriella aktiviteter, Johan Wiklund m.fl., Institutet för entreprenörskap- och småföretagsforskning vid Handelshögskolan i Jönköping.

bl.a. en sänkning av aktiekapitalet, har det enligt statistik från finska Patent- och Registerstyrelsen bildats fler nya aktiebolag, men även totalt fler nya företag. Det är dock svårt att bedöma vilken betydelse det sänkta aktiekapitalet haft härför samt huruvida, i vart fall, en del av uppgången är tillfällig beroende på att ett antal företagare inväntat den nya lagstiftningen.

Här kan också poängteras att den eftersträvade effekten inte enbart avser att få fler nya företagare utan även att en stor andel av dessa har överlevnadspotential och förmåga till tillväxt. Överlevnadsgraden för aktiebolag är i dagsläget hög, drygt 80 procent, och en stor andel bedöms som tillväxtföretag, se avsnitt 2.2. Liksom nyföretagandet påverkas ett företags överlevnadsförmåga av en mängd faktorer inom olika rättsområden såsom skatterätt och arbetsrätt. Troligtvis skulle en förändring av enbart kapitalkravet generellt inte få någon större betydelse för överlevnads- och tillväxtförmågan. En företagare skulle även fortsättningsvis ha ett intresse av att verksamheten tillförs relevant kapital. Däremot är det möjligt, såsom framgår nedan, att fler av dem som idag väljer att bli enskilda näringsidkare i stället skulle välja aktiebolagsformen. Detta skulle kunna innebära att även företagare vars verksamhet utgör en bisyssla eller för vilken det inte finns några egentliga tillväxtplaner skulle välja aktiebolagsformen.

För den som vill starta företag i Sverige finns ett antal olika företagsformer att välja mellan, se avsnitt 2.1. Även om aktiebolaget inte är den mest använda företagsformen så har den vissa fördelar gentemot andra företagsformer. En väsentlig sådan fördel ur företagarens perspektiv är att aktieägarna inte personligen ansvarar för bolagets förpliktelser och därmed kan hålla företagets ekonomi åtskilt från den privata ekonomin. Det kan även finnas skattefördelar som gör att aktiebolag i vissa avseenden kan vara att föredra framför enskild firma.¹⁸ Vidare kan, i vissa fall, kontakter med olika intressenter underlättas genom att verksamheten bedrivs i aktiebolagsformen. Exempelvis ställer vissa företag krav på att deras leverantörer ska vara aktiebolag. Aktiebolagsformen kännetecknas också av ett gott anseende, vilket innebär att formen kan göra det enklare och till och med vara en förutsättning för att få extern finansiering. Det kan även vara en fördel för de företag som bedriver handel med

¹⁸ En utredare har från Finansdepartementet fått i uppdrag att se över de skattemässiga villkoren för företagande i olika organisationsformer och där en utgångspunkt för uppdraget är att det är önskvärt med så långt möjligt likformiga och neutrala regler för olika organisationsformer. Förslag ska lämnas under våren 2008.

utlandet samt vid offentlig upphandling. Aktiebolaget är vidare en flexibel företagsform som kan användas för skilda slag och storlek av verksamhet. En stor andel av aktiebolagen består idag av enmans- och fåmansbolag.

Många nyföretagare väljer att starta sin verksamhet som enskild näringsidkare, se avsnitt 2.2. En anledning härtill kan vara nivån på aktiekapitalet. Här kan nämnas att drygt 80 procent av samtliga aktiebolag i dagsläget drivs med ett aktiekapital som motsvarar lagens minimikrav. Alla som startar ett företag behöver ett startkapital. Företagets behov av kapitaltillskott är dock beroende av verksamhetens art och omfattning. Huvuddelen av de företag som i dagsläget etableras i Sverige ingår i tjänstesektorn, se avsnitt 2.2. Tjänste- och kunskapsföretag där det till största del handlar om att ställa sin arbetskraft till förfogande, och även handelsföretag, har normalt lägre startkostnader och lägre investeringsbehov och det är således inte alltid som kapitalbehovet i dessa företag uppgår till ett belopp om 100 000 kr. Även småföretagarerepresentanter framhåller att dagens kapitalkrav för vissa mindre företagare, och då framförallt inom tjänstesektorn, utgör ett hinder för att välja aktiebolaget som företagsform. En annan omständighet som talar för att aktiekapitalet kan ha betydelse för den enskildes val av företagsform är att nyföretagandet i aktiebolagsformen minskade samtidigt som nyföretagandet som enskild näringsidkare ökade när aktiekapitalet höjdes 1995, se avsnitt 2.2.

Det är i och för sig inte något självändamål att öka antalet aktiebolag på bekostnad av andra företagsformer. Även om ett lägre kapitalbehov hos ett nystartat företag innebär ett lägre ekonomiskt risktagande så kan dock även dessa företag ha affärsmässiga skäl till att vilja använda sig av aktiebolagsformen.¹⁹ Också mindre verksamheter med lägre kapitalbehov bör ha större valfrihet att kunna välja den associationsform som är mest lämplig i den enskilda fallet. En sänkning av minsta tillåtna aktiekapital skulle öka tillgängligheten till aktiebolagsformen för företag med lägre kapitalbehov.

¹⁹ Armour, John, a.a., s. 18 och 27.

5.7 Bestämmelserna om tvångslikvidation vid kapitalbrist

Här kan något särskilt nämnas om bestämmelserna om tvångslikvidation vid kapitalbrist i 25 kap. 13–20 §§ ABL. Innehållet i bestämmelserna beskrivs närmare i avsnitt 3.1.4.

Bakgrunden till bestämmelserna är att det har ansetts rimligt att sätta en gräns för hur långt en verksamhet får fortsätta innan bolaget i borgenärernas intresse antingen inleder en ordnad avveckling av bolaget eller vidtar åtgärder för att stärka bolagets ekonomiska ställning. Vidare blir aktieägarna i tid varskodda om bolagets situation för att kunna överväga vilka åtgärder som lämpligen kan vidtas. Konsekvensen av en underlåtenhet att upprätta kontrollbalansräkning medför personligt och solidariskt betalningsansvar för alla förbindelser som bolaget ingått därefter.

En olägenhet som kan anföras mot bestämmelserna är att dessa utgår från ett bolags insufficiens, dvs. att skulderna överstiger tillgångarna, och inte såsom inom andra regelområden, exempelvis konkursrätten, på insolvens, dvs. oförmåga att betala förfallna skulder. Bestämmelserna kan bidra till att bolaget väljer ett så lågt aktiekapital som möjligt.²⁰ Vidare kan för det fall ett aktiebolag har ett registrerat aktiekapital som överstiger minimigränsen om 100 000 kr bolaget vid en situation innebärande likvidationsplikt minska aktiekapitalet för att höja täckningsgraden och därmed komma ur likvidations-situationen.

Det kan vidare ifrågasättas om bestämmelserna skapar de rätta förutsättningarna för att på ett tidigt stadium upptäcka och åtgärda förekommande kapitalbrist. När ett bolag har ett lågt aktiekapital kan det också hända att insolvens inträder först. Vidare kan den omständigheten att bestämmelserna i ABL bygger på insufficiens innebära att ett bolag som får löpande kassatillskott i form av lån från ett moderbolag eller annan aktieägare och därmed kan möta sina betalningsförpliktelser ändå kan komma att likvideras. Detta medan ett bolag som är sufficient får fortsätta sin verksamhet, i vart fall enligt aktiebolagsrättens regler, även om bolaget saknar likvida medel att möta sina löpande förpliktelser.

De beskrivna olägenheterna utgör i och för sig skäl för att närmare se över bestämmelserna. En annan omständighet som har betydelse är de förslag som lämnats till regeringen i betänkandet Av-

²⁰ Müllbert, a.a., s. 387.

skaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32). Förslagen innebär bl.a. ett avskaffande av revisionsplikten så att denna plikt enbart ska gälla för knappt fyra procent av aktiebolagen. Vilka konsekvenser detta kan komma att medföra är dock oklart och det är möjligt att många bolag alltjämt kommer att behålla revisionen alternativt någon annan form av kontrollåtgärd.

För det fall bestämmelserna om tvångslikvidation vid kapitalbrist samt de därtill fogade bestämmelserna om personligt betalningsansvar för styrelsen och aktieägare tas bort skulle en möjlighet vara att i stället införa ett personligt betalningsansvar för en styrelseledamot eller ägare om denne drivit bolaget vidare trots att denne insåg eller bort inse att det inte fanns rimlig utsikt att bolaget skulle kunna undvika insolvens. För att undgå ansvar kunde krävas att vederbörande vidtagit relevanta åtgärder för att förbättra bolagets ställning. Dessa bestämmelser skulle tillsammans med skadeståndsreglerna i ABL samt bestämmelser i konkurslagen och straffbestämmelser om brott mot borgenärer utgöra det huvudsakliga skyddet för borgenärer.

Här ska dock beaktas att Sverige i enlighet med artikel 17 i det andra bolagsrättsliga direktivet måste föreskriva en täckningskontroll för publika aktiebolag. Även om detta inte är bindande för regleringen för privata aktiebolag så finns det även omständigheter som talar emot ett borttagande av bestämmelserna om tvångslikvidation vid kapitalbrist för dessa bolag. Bestämmelserna har funnits under lång tid och har blivit väl etablerade som en del av kapitalskyddet. Vidare kan det för den enskilde företagaren vara till fördel att bestämmelserna är kopplad till ett så tydligt kriterium som ”halva det registrerade aktiekapitalet”. Det är troligt att ansvar kopplat till en insolvensregel skulle uppfattas som mer oklar och svårtillämpad.

På motsvarande vis som i Finland skulle en annan möjlighet till reformering av bestämmelserna kunna vara att i stället för tvångslikvidation föreskriva krav på offentlighet. Detta skulle innebära att styrelsen alltjämt har att agera när det saknas täckning för halva det registrerade aktiekapitalet, men att förpliktelsen går ut på en offentlig registrering. Härigenom skulle borgenärer m.fl. få kännedom om att ett företag har kapitalbrist och kunna följa vilka åtgärder som vidtas i anledning därav. Fördelen med att aktieägarna i tid blir varskodda skulle därmed alltjämt bestå.

Vi kommer inte att i detta delbetänkande närmare analysera behovet av reformering av ovan angivna bestämmelser. I stället kommer vi att överväga behovet av detta i vårt fortsatta arbete.

6 Överväganden och förslag om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag

6.1 Inledning

Som framgår av avsnitt 3.4 har det ansetts att det nu finns skäl att se över regleringen kring aktiekapitalet. Detta beror delvis på den utveckling som sker och har skett inom EU samt i vissa av medlemsstaterna. Vidare kan frågan ses som en del av det regelförenklingsarbete som pågår i Sverige och EU i syfte att bl.a. stärka företagets konkurrenskraft.

Tidigare överväganden beträffande aktiekapitalet har i huvudsak rört frågan till vilken nivå minimigränsen bör bestämmas. Vid de höjningar av minimigränsen för aktiekapitalet som skett har en starkt bidragande orsak varit behovet av att göra en indexreglering i förhållande till penningvärdet. Den senaste höjningen skedde 1995 då gränsen höjdes från 50 000 kr till 100 000 kr. Penningvärdets försämring sedan 1995 innebär i praktiken att en sänkning av kapitalkravet redan skett. Utredningens uppdrag går ut på att undersöka om det är möjligt att även nominellt sänka det nuvarande lagstadgade kravet om 100 000 kr.

Enligt direktiven ska en utgångspunkt för utredningen vara att svenska privata aktiebolag även i fortsättningen ska ha ett visst aktiekapital, men att detta inte bör vara högre än vad som är nödvändigt för att det, tillsammans med vad som följer av annan reglering, ska tillgodose förekommande borgenärsintressen. Frågan måste bedömas mot bakgrund av uppdragets huvudsyfte nämligen att resultatet av en regelförändring i praktiken ska innebära en förenkling för mindre företag.

I uppdraget ingår att särskilt överväga om aktiekapitalet bör sättas lägre än idag och i så fall särskilt överväga nivåerna 50 000 kr och

20 000 kr. Ett annat alternativ som utredningen har att överväga är att lagen inte anger någon lägsta nivå, dvs. att minimigränsen för aktiekapital helt tas bort. Med en sådan lösning skulle bolagets stiftare kunna bestämma aktiekapitalet till 1 kr. Vi har härutöver undersökt en lösning innebärande en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning.

Det pågår för närvarande ett flertal utredningar som har till uppdrag att inom olika regelområden se över vilka förändringar som kan göras i syfte att stimulera företagandet i Sverige. Frågan om aktiekapitalet kan således ses som en mindre ”pusselbit” i det totala arbetet med att föreslå förändringar som kan komma att göras både inom ABL samt inom andra regelverk.

I detta avsnitt framgår våra överväganden och förslag. Delbetänkandet är inriktat på överväganden kring kapitalkravet i privata aktiebolag och hur detta bör se ut samt vilka följdändringar som föranleds av detta. Däremot har aktiebolagens kapitalskyddsbestämmelser inte behandlats utifrån ett förenklingssyfte. Denna fråga kommer i stället att behandlas i vårt fortsatta arbete. Vi har valt att presentera två alternativa författningsförslag, varvid dock förslaget under avsnitt 6.2 förordas.

6.2 Aktiekapitalet sänks till 50 000 kr

Huvudförslag: Kravet i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) på ett minsta aktiekapital i privata aktiebolag sänks till 50 000 kr.

Förslaget innebär inga andra förändringar i regelverket i ABL än att kravet på ett minsta aktiekapital sänks från 100 000 kr till 50 000 kr.

6.2.1 Varför ska det finnas kvar ett lagstadgat krav på lägsta tillåtna aktiekapital?

Vi har övervägt ett alternativ innebärande att det inte längre i lagen ska finnas något lagstadgat krav på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag. Stiftarna till ett bolag skulle således kunna starta detta med 1 kr i aktiekapital. För de företag som skulle välja att ha ett så lågt bundet kapital i bolaget skulle vissa bestämmelser i ABL i praktiken förlora sin betydelse. Andra bestämmelser i lagen skulle som en följd av förändringen behöva reformeras.

Bestämmelserna i 17 kap.–20 kap. ABL, se närmare avsnitt 3.1.3, skulle kunna bestå oförändrade. Det bundna kapitalet i ett privat bolag skulle i och för sig i praktiken kunna bestå av 1 kr och den s.k. beloppsspärren i 17 kap. 3 § första stycket ABL torde därvid inte längre ha någon reell innebörd. Däremot skulle den i lagen angivna s.k. försiktighetsregeln vid värdeöverföringar i 17 kap. 3 § andra stycket ABL alltså göra sig gällande. En översyn av bestämmelserna i 25 kap. 13–20 §§ ABL om tvångslikvidation vid kapitalbrist, se avsnitt 3.1.4, skulle dock vid borttagande av kravet på lägsta aktiekapital vara behövligt eftersom bestämmelserna utgår från att åtgärder av styrelsen ska ske om det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Se närmare under avsnitt 5.7 beträffande vad en sådan reform skulle kunna innebära.

Genom att ta bort den lagstadgade gränsen för minimikapitalet skulle den positiva effekten uppstå att aktiekapitalet skulle få bestämmas av aktieägarna själva så att detta stod i proportion till omfattningen av den utövade verksamheten. Detta skulle innebära att minimikapitalkravet inte längre skulle bli detsamma för alla bolag utan skulle kunna bestämmas utifrån bolagets storlek, verksamhetens art, omfattning och risker m.m. Särskilt företag vars kapitalbehov inte uppgår till 100 000 kr skulle gynnas av en sådan förändring.

Vidare utgör, vilket framgår av avsnitt 5.2, dagens krav på aktiekapital knappast något egentligt borgenärsskydd. Även detta talar för att dagens kapitalkrav skulle kunna tas bort. Kravet på aktiekapital tillsammans med bestämmelserna om kapitalskydd kan dock ändå, och då särskilt för de borgenärer som inte avtalsvis kan reglera sitt förhållande till bolaget, ha betydelse. Ett borttagande av kravet på minsta aktiekapital samt till följd därav vissa förändringar i de tvingande bestämmelserna om kapitalskydd skulle innebära att en anpassning inom borgenärskollektivet skulle behöva ske. De krav i lagen som tas bort skulle i stället i många fall behöva regleras mellan parterna genom avtal eller av aktieägarna i bolagsordningen. Som framgår i avsnitt 5.3 skulle detta kunna medföra att banker och andra finansiärer i stället kräver ett visst minsta insatt kapital, ökade säkerheter såsom personlig borgen samt ökad information av företagen. Även leverantörers användning av exempelvis återtagandeförbehåll och leasing eller krav på kontant betalning kan komma att förändras. Detta ställer krav på borgenärernas förmåga att handla rationellt genom att i en större omfattning kunna bedöma kreditrisker och handla utifrån dessa. En reform skulle inledningsvis medföra ökade

transaktionskostnader för vissa borgenärer och bolagen själva eftersom de individuella avtalen skulle bli mer omfattande. På längre sikt skulle dock förmodligen mer standardiserade avtalsklausuler användas. För aktieägare och bolag som är i behov av kredit från finansärer eller leverantörer skulle i praktiken de nu lagstadgade kraven ersättas av krav från anpassande borgenärer. Någon förenkling ur denna aspekt blir det således inte fråga om. Sådana ökade krav skulle dock inte påverka aktieägare i exempelvis ett mindre företag där det inte finns något behov av krediter. För denna grupp skulle således ett borttagande av kravet i lagen vara mer positivt.

Utifrån företagarnas perspektiv skulle alternativet innebära en ökad tillgänglighet till aktiebolagsformen, men detta till priset av att anpassande borgenärer i ökad utsträckning skulle ställa hårdare krav för att säkerställa sina fordringar. Dessa avtalsvis ställda krav skulle också i viss mån gynna borgenärer som inte kan reglera förhållandet till bolaget. Ett borttagande av kapitalkravet samt ändringar i kapitalskyddet uppfattas dock exempelvis av Skatteverket såsom en försämring i borgenärsskyddet.

En annan konsekvens som är att beakta vid ett borttagande av delar av kapitalskyddet är huruvida principen om det begränsade personliga ansvaret kan komma att inskränkas. Detta kan bli fallet eftersom anpassande borgenärer som kompensation för att det inte längre finns något kapitalkrav kommer att i större omfattning kräva någon form av personlig säkerhet. Därigenom finns risk för en urholkning av principen om det begränsade ansvaret för bolagets förpliktelser. Vidare måste beaktas om en sådan urholkning skulle kunna bli fallet på grund av ett ökat antal rättsfall angående s.k. ansvarsgenombrott. I avsnitt 3.1.6 redogörs närmare för olika rekvisit som bedöms avgörande för om ansvarsgenombrott kan komma i fråga. Vid en jämförelse med exempelvis USA, där flera borgenärsskyddsregler saknas i förhållande till svensk rätt, så är praxis kring ansvarsgenombrott betydligt mer utvecklad. Ett borttagande av kapitalgränsen skulle i en större utsträckning leda till fall där det ifrågasätts huruvida aktieägarna för den verksamhet som bedrivs har tillfört ett tillräckligt kapital och som således skulle ha betydelse för det s.k. underkapitaliseringsrekvisitet. En sådan rättsutveckling skulle kunna äventyra aktiebolagsformens användbarhet och attraktivitet eftersom den grundläggande principen att delägare inte ansvarar personligen är grunden för aktiebolagets funktion i näringslivet. Det skulle således kunna öka osäkerhetsmomentet i all näringsverksamhet i aktiebolagsform.

Även om således en hel del kan tala för att kravet på ett lägsta aktiekapital borde tas bort, inte minst eftersom detta inte innebär något större skydd för borgenärerna, så finns det som framgår ovan även skäl som talar emot ett sådant borttagande. Som framgår närmare av avsnitt 5.5 finns det inte heller anledning att i dagsläget förändra regelverket på grund av att bolag hemmahörande i Sverige väljer att registrera sitt bolag i en annan EU-medlemsstat. Eftersom bestämmelserna i EG:s andra bolagsdirektiv om kapitalkrav och kapitalskydd gällande publika aktiebolag inte för närvarande avses reformeras så finns det inte heller av det skälet anledning att på samma sätt överväga en reform av den svenska rätten. Det kan inte heller bortses från att kapitalkravet anses ha en betydelse som seriositets-spärr när det gäller att skydda aktiebolagsformen från att utnyttjas i oseriösa syften, se avsnitt 5.4. Vi har därför kommit fram till att det i vart fall inte för närvarande finns skäl att i svensk rätt ta bort kravet på minimikapital.

6.2.2 Varför ska kravet på aktiekapital sänkas?

Som tidigare framförts har konkurrensaspekter mellan medlemsstaterna i EU inte ansetts som ett övertygande argument för att sänka aktiekapitalet, se avsnitt 5.5.

Vi har inte heller funnit övertygande stöd för att en sänkning av aktiekapitalet i sig skulle påverka nyföretagandet. Däremot skulle en sänkning av kapitalkravet innebära att aktiebolagsformen blir mer tillgänglig för vissa företagare, se närmare avsnitt 5.6. I många branscher krävs det ett startkapital som minst motsvarar dagens minimivå och ibland långt mer än så. För dessa verksamheter skulle det knappast innebära någon fördel med ett sänkt aktiekapital. Det handlar i stället om de företag där kapitalbehovet inte uppgår till ett belopp om 100 000 kr och där kravet på kapital således ses som ett hinder att välja aktiebolagsformen. Kapitalbehovet varierar betydligt beroende av framför allt verksamhetens art och omfattning. Enligt en studie¹ är den genomsnittliga kostnaden för att starta ett företag cirka 87 000 kr. Då avses både kostnader för att komma igång med verksamheten och personliga kostnader för att klara sig under etableringsfasen. Detta talar för att en sänkning skulle vara till fördel för i vart fall en viss grupp av företagare. Det är framför allt verksamheter

¹ Entreprenörsspegeln 2007, utgiven av Forum för småföretagsforskning, Handelshögskolan i Stockholm och Nutek.

inom tjänstesektorn, där investeringar i materiella tillgångar inte behövs i någon större omfattning, som kan behöva ett lägre kapitalkrav. Under 2006 utgjorde nystartade företag inom tjänstenäringsen en andel om 82 procent av alla nystartade företag. Inom tjänstenäringsen avsåg drygt 40 procent finansiell verksamhet och andra företagstjänster, 35 procent utbildning, hälso- och sjukvård samt andra samhälls- och persontjänster, 21 procent varuhandel, reparationer samt restaurang- och hotellrörelse samt 4 procent transport och kommunikation.²

Ett stort antal nya småföretagare skulle därmed kunna uppfatta en sänkning av kapitalkravet som positivt och därmed överväga att använda aktiebolagsformen. En ökad valfrihet för företag med lägre kapitalkrav talar därför för en sänkning av aktiekapitalet. Som redan inledningsvis påtalades har dock försämringen av penningvärdet sedan 1995 i realiteten redan inneburit en sänkning av kapitalkravet. Frågan är således om några och i så fall vilka negativa effekter som kan inträda på grund av en sänkning. Nedan görs en sådan avvägning i förhållande till de i direktiven angivna beloppsgränserna om 20 000 kr och 50 000 kr.

6.2.3 20 000 kr eller 50 000 kr?

Ovan har redogjorts för olika effekter som kan förutses om kravet på minimikapital tas bort. Det kan ifrågasättas om vissa av dessa effekter även kan få betydelse vid en sänkning av aktiekapitalet.

En första fråga är huruvida en sänkning av aktiekapitalet skulle påverka borgenärerna så att de för att kompensera sänkningen i stället skulle ställa ökade krav på bolagen avseende exempelvis säkerheter och information. Det har i utredningen framkommit att bankerna bedömer att en mindre sänkning av kapitalkravet kan ske utan dessa effekter. Det är dock omöjligt att bedöma var denna gräns går och detta kan även variera mellan olika borgenärer. Effekter av ökade krav från anpassande borgenärer kan dock förutses bli mindre vid en sänkning till 50 000 kr än till 20 000 kr. Vidare har, som ovan anförts, vissa företag inte behov av kredit m.m. och skulle därför inte beröras av en sådan effekt. Generellt kan dock ett ökat krav på personliga säkerheter, som förutses bli fallet om gränsen sätts för

² Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Nyföretagandet i Sverige 2005 och 2006, S2007:004, s. 41.

lågt, innebära en inskränkning av principen om det begränsade personliga ansvaret och därmed fördelarna med aktiebolagsformen.

För icke-anpassande borgenärer som inte avtalsvis kan säkra sina fordringar är det rimligt att en sänkning av kapitalkravet uppfattas som en försämring och då i ännu högre utsträckning om gränsen sänks till 20 000 kr än till 50 000 kr.

Som framgått ovan är ett skäl för att ha kvar kravet på minimikapital att detta anses utgöra en seriositetsspärr på så sätt att risken minskar för att aktiebolagsformen används i otillbörligt syfte, se avsnitt 5.4. Denna spärr får naturligtvis större effekt ju högre kapitalkravet är.

En annan omständighet att beakta är att ju lägre kapitalkravet är desto större risk råder för att bolaget hamnar i en tvångslikvidations-situation. En sådan situation innebär ett antal krav på bolaget och därmed ökade administrativa kostnader.

Efter en avvägning mellan intresset av att fler mindre företag ska få ökad tillgång till aktiebolagsformen och de olika effekter som en sänkning innebär har vi kommit fram till att en sänkning bör ske men inte till en lägre nivå än 50 000 kr. Förslaget går således ut på att kravet på minsta aktiekapital för privata aktiebolag sänks från 100 000 kr till 50 000 kr. Detta är en nivå som historiskt är mycket låg, se avsnitt 2.3.

6.3 Successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning

Alternativt förslag: I aktiebolagslagen (2005:551) erbjuds en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning av privat aktiebolag innebärande att minst en fjärdedel av aktiekapitalet ska inbetalas vid bildandet. Förslaget kan kombineras med en sänkning av minimikapitalet till 50 000 kr.

Vi har övervägt ett alternativ innebärande en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning. Denna möjlighet har tidigare erbjudits enligt svensk rätt, se avsnitt 3.3. Som framgår nedan finns det både för- och nackdelar med en sådan reglering. Vid sidan av huvudförslaget har vi valt att även presentera hur en lagreglering med successiv inbetalning vid nybildning skulle kunna

se ut. I det alternativa förslaget ingår även en möjlighet att samtidigt sänka minimikapitalet till 50 000 kr.

Effekterna av en sådan lagreglering kan till stor del jämföras med dem som kan förmodas uppstå vid en sänkning av aktiekapitalet.

Genom en i lag erbjuden möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet skulle stiftarna erbjudas en större flexibilitet vid bolagets bildande. Detta skulle kunna vara särskilt betydelsefullt i fall där stiftarna är olika resursstarka. Genom att aktietecknarna skulle få längre tid på sig att betala aktiekapitalet skulle även tillgänglighet till aktiebolagsformen öka till fördel för framför allt vissa mindre företag. Denna effekt skulle bli större om aktiekapitalet samtidigt sänktes till 50 000 kr.

Möjligheten till en successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning erbjuds enligt flera länders rättsordningar och då både för motsvarande publika och privata aktiebolag. Det är exempelvis fallet i England, Tyskland, Italien, Frankrike och Nederländerna. Bestämmelserna är i huvudsak utformade enligt EU:s andra bolagsdirektiv av vilket framgår att minst 25 procent av det nominella beloppet eller det bokförda parivärdet ska betalas vid bolagets bildande. Däremot krävs i samtliga av länderna Sverige, Danmark, Norge och Finland att hela aktiekapitalet ska betalas in vid bolagets bildande för att kunna registreras. Enligt svensk rätt har detta motiverats med att det är först när aktiekapitalet blivit inbetalt som borgenärerna får någon form av kompensation för det bortfall av personligt ansvar för bolagets förpliktelser som inträffar i och med registreringen.³

En effekt av successiv inbetalning av aktiekapitalet kan bli att företagets anpassande borgenärer ställer högre krav på säkerheter och information fram till dess aktiekapitalet är helt inbetalt. Exempelvis har från olika banker framförts att krav på personlig borgen eller krav på att ägarna tillskjuter egna medel förutses bli fallet intill dess hela aktiekapitalet är inbetalt eller i vart fall uppgår till 50 000 kr. Sådana krav skulle kunna bli än mer påtagliga om aktiekapitalet samtidigt sänks till 50 000 kr och därmed kunna få negativa effekter på kreditförsörjningen för mindre bolag. Liksom tidigare framhållits påverkar dock detta förhållande inte de företag som på grund av verksamhetens art saknar behov av kredit från exempelvis kreditinstitut eller leverantörer.

Förslaget innebär ett ökat informationsbehov för den som avser att bilda ett företag. Bestämmelserna kan vidare uppfattas som krång-

³ Prop. 1975:103 s. 204.

liga. De bolag som överväger en successiv inbetalning av aktiekapitalet får ett visst administrativt arbete och därmed ökade administrativa kostnader. Detta är inte en önskvärd konsekvens utifrån målet att förenkla regelverket för mindre företag.

Härtill kommer att lagstiftaren både i Sverige och i Finland gått ifrån ett tidigare system med successiv inbetalning efter negativa erfarenheter utifrån att full inbetalning inte alltid skedde. En övergång till full betalning motiverades bl.a. med hänsyn till borgenärsintressena och då särskilt det allmännas skatteanspråk, se avsnitt 3.3.

Mot dessa olika negativa effekter får dock ställas att aktiebolagsformen blir mer tillgänglig för mindre företag.

6.3.1 Inbetalning av aktiekapitalet

Förslaget innebär att stiftarna får avgöra om möjligheten till successiv inbetalning av aktiekapitalet ska användas eller inte. Stiftarna har därmed att, i förekommande fall, i stiftelseurkunden ange inom vilken tid aktiekapitalet ska betalas. Vidare har stiftarna möjlighet att i bolagsordningen närmare ange vad som ska gälla härför, exempelvis att betalning ska ske efter anmaning av styrelsen.

En lagreglering innebärande successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning kan utformas på olika sätt. Vi har valt att föreslå att aktietecknare vid bolagets bildande ska inbetala minst en fjärdedel av samtliga tecknade aktier inklusive eventuell överkursfond för att kunna registreras. Detta utgår från utformningen i EG:s andra bolagsdirektiv samt regleringen i flera andra länder och då avseende både publika och privata aktiebolag. Detta innebär en lägsta inbetalning vid bolagets bildande om 25 000 kr för det fall minsta tillåtna aktiekapital uppgår till 100 000 kr eller 12 500 kr för det fall minsta tillåtna aktiekapital uppgår till 50 000 kr.

För obetald del av aktierna uppstår en betalningsförpliktelse för aktieägaren gentemot bolaget. En fordran som har uppkommit genom att aktiekapital har tecknats, men inte betalats in ska tas upp som en egen rubrik i balansräkningen, se 3 kap. 3 § årsredovisningslagen (1995:1554) med hänvisning till bilaga 1 till lagen.

I de jämförda länderna varierar reglerna huruvida apportegendomen måste betalas till fullo vid registrering eller om successiv inbetalning får ske. Vi har inte funnit skäl att föreslå annat än att successiv inbetalning av aktiekapitalet även, på samma sätt som enligt 1944 års aktiebolagslag, ska kunna ske med apportegendom.

6.3.2 Tidsgräns för inbetalning

För obetald del av aktierna är aktieägaren således personligt betalningsansvarig och denna skyldighet upphör först sedan full betalning erlagts. Enligt det andra bolagsdirektivet gällande publika aktiebolag ska aktier som har getts ut mot apportegendom vara fullt betalda inom fem år från bolagsbildningen eller tillståndet att börja verksamheten. Fråga är om det i lagen ska finnas en tidsgräns för när aktiekapitalet ska vara till fullo inbetalt eller om det ska vara upp till aktieägarna att själva reglera detta. För de flesta jämförda länderna finns det inte någon i lagen utsatt tid för inbetalning. Inte heller enligt svensk rätt bör det i lagen finnas någon sådan tidsgräns. Det blir således stiftarna själva som har att besluta om vilka tidsgränser som ska gälla för inbetalning av aktiekapitalet.

6.3.3 Överlåtelse av obetald aktie

Enligt 2 kap. 21 § första stycket ABL får en skuld på grund av aktieteckning inte kvittas mot en fordran hos bolaget. Kvittningsförbudet har motiverats med att borgenärer som är aktietecknare inte bör gynnas framför andra fordringsägare i den mån bolaget visar sig vara insolvent.

Enligt andra stycket samma paragraf gäller att vid överlåtelse av en aktie som ännu inte är fullt betald, är förvärvaren, så snart han eller hon anmält sig för införing i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtaren.

Dessa bestämmelser blir på samma sätt tillämpliga vid successiv inbetalning vid nybildning.

6.3.4 Förverkande

Det är angeläget att styrelsen har möjlighet att vidta adekvata åtgärder om en tecknad aktie inte betalas i tid. Enligt gällande rätt finns sådana bestämmelser när det exempelvis gäller nyemission. De nya bestämmelserna om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning bör därför i detta avseende utformas i enlighet med dessa.⁴

Detta innebär att om en aktie inte betalas i rätt tid, dvs. den tid som framgår av stiftelseurkunden eller om så bestämts efter anmaning

⁴ Prop. 1975:103 s. 337 och prop. 2004/05:85 s. 353.

av styrelsen, så ska styrelsen ha rätt att förklara aktien förverkad. Denna bestämmelse ska dock inte begränsa bolagets möjligheter att i stället driva in fordran på sedvanligt sätt.

Innan rätten till aktien förklaras förverkad ska styrelsen uppmana den betalningsskyldige att betala och underrätta denne om att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad. När det gäller bestämmelserna kring nyemission finns det inte i lagtexten något krav på särskild form för betalningsuppmaningen. Även en muntlig betalningsuppmaning är således tillräcklig. Eftersom det kan vara svårt att bevisa att en uppmaning med korrekt innehåll avlämnats föreskrivs att styrelsen ska anses ha uppfyllt sin skyldighet om en skriftlig uppmaning har skickats till den berättigades postadress med rekommenderat brev. Om den berättigades postadress inte är känd för bolaget, ska styrelsen anses ha uppfyllt sin skyldighet, om uppmaningen gjorts i dels Post- och Inrikes tidningar, dels den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Denna reglering bör på motsvarande sätt gälla för föreverkande av aktier vid successiv inbetalning vid nybildning.

Så länge en förverkad aktie inte förklarats ogiltig kan styrelsen låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet. Detta innebär att själva förverkandeåtgärden inte medför att aktien upphör att existera. Den bör därför inte tas bort från aktieboken, men en anteckning ske att aktien förverkats för aktietecknaren.

En förverkad aktie kan vara delvis betald av aktieägaren. En fråga är huruvida detta belopp ska återbetalas till aktieägaren efter förverkandet.

Regleringen i 1944 års aktiebolagslag i detta avseende var följande.

Då aktie förklaras förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalats återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullt betalt denna.

I 1975 års aktiebolagslag fanns inte längre någon möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet. I 2 kap. om bolagets bildande fanns dock bestämmelser om förverkande av aktie som inte betalats i tid. Om en aktie förklarats förverkad och inte övertagits av annan som erlagt full betalning, skulle den, för vilken aktien förverkats, gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för aktien.

I förarbetena till 1975 års lag⁵ uttalades att den ursprungliga aktietecknaren borde befrias från sitt betalningsansvar, om hans aktier förklarats föreverkade och övertagits av annan som erlagt full betalning för aktierna. Om full betalning inte hade erlagts av annan som övertagit aktierna, uppkom frågan i vilken utsträckning den ursprungliga aktietecknaren borde vara skyldig att fullgöra sina förpliktelser mot bolaget trots att aktierna förverkats. Det ansågs oskäligt, om en stor del av aktiekapitalet betalats in och aktietecknare på grund av t.ex. ekonomiska svårigheter inte kunde fullfölja sitt åtagande, att hela det inbetalda beloppet blev förverkat. För att skapa en schablonregel bestämdes att bolaget skulle kunna kräva ersättning med en femtedel av det belopp som skulle betalas för aktien. Om aktietecknaren betalat mer hade han alltså rätt att få tillbaka överskjutande belopp. Dessa bestämmelser ägde motsvarande tillämpning vid nyemission.

I förarbetena till den nu gällande aktiebolagslagen ansågs att de gällande bestämmelserna om förverkande i allt väsentligt borde ha samma innebörd i den nya lagen. När det gällde bestämmelsen om att den för vilken aktie har förverkats ska svara för en femtedel av aktiens värde om aktien inte övertas av någon annan ansågs dock att denna inte skulle tas med. Detta beroende på att bestämmelsen aldrig tillämpats samt att bestämmelsens effekt på aktietecknarnas betalningsvilja ansågs obetydlig.⁶

Mot bakgrund av detta finns det inte anledning att nu reglera på annat sätt än att belopp som betalats på aktie som förklaras förverkad enligt 2 kap. 21 a § första stycket ABL enbart återbetalas om aktien övertagits och till fullo betalats av annan.

6.3.5 Registrering av betalning av tecknade aktier

För att successiva inbetalningar av tecknade aktier ska bli offentliga och för att kontroll ska kunna ske av att betalning sker i rätt tid krävs att Bolagsverket efter anmälan registrerar betalning. Därför ska styrelsen, inom en månad efter att tiden för att betala aktier gått ut vara skyldig att till Bolagsverket anmäla betalning av aktierna för registrering. När detta ska ske beror på vad som stadgats i stiftelseurkunden. Vidare kan vara överenskommet att betalning ska ske efter anmaning av styrelsen. Detta innebär att styrelsen kan ha att

⁵ Prop. 1975:103 s. 306 ff.

⁶ Prop. 2004/05:85 s. 353.

till Bolagsverket inkomma med anmälan om registrering av betalning flera gånger.

Betalning för aktierna får endast registreras när full och godtagbar betalning har lämnats för de i anmälan upptagna tecknade aktier. Prövningen av om kravet på godtagbar betalning av aktier är uppfyllt förutsätts ske på grundval av uppvisat intyg från kreditinstitut enligt 2 kap. 17 § ABL angående betalning i pengar och uppvisat yttrande från revisor enligt 2 kap. 19 § ABL angående betalning med apportegendom. I detta sammanhang kan noteras att Utredningen om revisorer och revision i sitt delbetänkande Avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32) lämnat förslag om att knappt 4 procent av aktiebolagen ska ha revisionsplikt. Det yttrande som avses i 2 kap. 19 § ABL kan dock avgas av en revisor som är fristående från bolaget. Förslaget om att det inte längre, för vissa företag, ska vara krav på att ha en revisor kopplad till bolaget har därför inte betydelse i här aktuellt hänseende.

En anmälan för registrering ska utformas i enlighet med bestämmelserna i 1 kap. 1 och 2 §§ aktiebolagsförordningen (2005:559). Vidare bör i aktiebolagsförordningen tas in bestämmelser om att det i anmälan om betalning av aktie ska anges vilken eller vilka aktier som betalats och med vilket belopp samt hur stor del av det registrerade aktiekapitalet som är till fullo betalt. Vidare att ett intyg från ett sådant kreditinstitut som avses i 2 kap. 17 § ABL och ett revisorsyttrande enligt 2 kap. 19 § ABL ska ges in. Enligt 3 kap. 1 § punkten 6 aktiebolagsförordningen ska en avgift om 800 kr betalas vid registreringsanmälan.

Om full betalning inte erlaggs för registrerat aktiekapital eller, i förekommande fall, registrerat minimikapital som anges i bolagsordningen, inom den i stiftelseurkunden angivna tiden är bestämmelserna om likvidation i 25 kap. ABL tillämpliga, se avsnitt 6.3.6.

Om bolag som i sin bolagsordning angett minimi- och maximikapital och det registrerade aktiekapitalet är högre än minimikapitalet, kan en särskild reglering behövas. Om anmälan om betalning visar att visserligen så många aktier som ingår i minimikapitalet blivit till fullo betalda, men ej samtliga aktier därutöver, ska Bolagsverket efter bolagets hörande registrera nedsättning av det förut registrerade aktiekapitalet med beloppet av de aktier som inte blivit till fullo betalda. Att en sådan nedsättning kan ske utan iakttagande av de borgenärsskyddsregler som annars gäller vid nedsättning av aktiekapitalet kan försvaras med att borgenärerna under bolagets bildningsstadium alltid bör räkna med risken att full inbetalning

inte kommer att ske av tecknat aktiekapital till den del det överstiger det i bolagsordningen angivna minimikapitalet. I och med att nedsättningen registreras blir de aktier som ingår i nedsättningsbeslutet ogiltiga.

6.3.6 Tvångslikvidation

För det fall bolaget i vissa fall underlåter att agera på visst sätt kan Bolagsverket besluta att bolaget ska gå i likvidation. Detta ska enligt 25 kap. 11 § ABL exempelvis ske när bolaget inte till Bolagsverket på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan om styrelse eller med årsredovisning. På samma sätt bör Bolagsverket kunna besluta om likvidation om bolaget inte inom föreskriven tid, dvs. tid angiven i stiftelseurkunden eller efter anmaning från styrelsen, inkommer med anmälan om betalning av aktierna.

Av 25 kap. 11 § andra stycket ABL framgår, att ett beslut om likvidation inte ska meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos Bolagsverket. Av 25 kap. 11 § tredje stycket ABL framgår att Bolagsverket självmant eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, VD, aktieägare eller borgenär kan ta upp frågan om likvidation. Enligt 25 kap. 11 § fjärde stycket ABL gäller beslutet om likvidation omedelbart.

I 25 kap. 24–27 §§ ABL finns bestämmelser om handläggningen av frågor om likvidation hos Bolagsverket och allmän domstol. Bolagsverkets beslut om likvidation förutsätter att dessa bestämmelser iakttagits. Bolagsverket ska således förelägga bolaget, samt aktieägare och borgenärer som vill yttra sig i ärendet, att komma in med ett skriftligt yttrande eller efterfrågade handlingar till verket inom viss tid. Bolaget får därigenom minst en månad på sig för att komma in med ett yttrande. Föreläggandet ska delges bolaget, om det kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Bolagsverket ska kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst en månad före utgången av den utsatta tiden.

Bolagsverkets beslut får enligt 31 kap. 3 § ABL överklagas till tingsrätten. För överklagandet gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Rätten kan enligt 26 § andra stycket denna lag besluta om inhibition.

6.4 Ikraftträdande m.m.

De föreslagna ändringarna i aktiebolagslagen (2005:551) och aktiebolagsförordningen (2005:559) bör kunna träda i kraft den 1 juli 2009.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte för huvudförslaget eller det alternativa förslaget. Vad gäller det förstnämnda, har privata aktiebolag som bildats innan ändringens ikraftträdande möjlighet att därefter minska aktiekapitalet till 50 000 kr. Detta ska dock ske på sedvanligt sätt för minskning av aktiekapital i enlighet med bestämmelserna i 20 kap. ABL.

Det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning för privata aktiebolag avser enbart privata aktiebolag som bildas efter ändringarnas ikraftträdande.

6.5 Utvärdering

Vid utarbetande av förslagen har, som tidigare redovisats, en avvägning gjorts mellan olika intressen. För att kunna bedöma om utfallet av dessa avvägningar bedömts på ett riktigt sätt samt för att närmare se effekterna av en förändring av aktiekapitalet bör en utvärdering av lagändringarna ske efter några år. Om man i denna utvärdering finner övervägande positiva effekter av reformen kan eventuellt ytterligare sänkningar övervägas. Vidare bör beaktas den fortsatta utvecklingen på området i EU och i medlemsstaterna. Eventuella ytterligare förändringar på synen kring kapitalkravet och kapitalskyddet kan utgöra skäl för att i Sverige åter se över frågan.

7 Förslagens konsekvenser

7.1 Inledning

Kommittéer och särskilda utredare har att i betänkandet redovisa relevanta konsekvenser av förslagen i enlighet med bestämmelser i kommittéförordningen (1998:1474).

Om förslagen i ett betänkande påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda ska enligt 14 § kommittéförordningen en beräkning av dessa konsekvenser redovisas i betänkandet. Om förslagen innebär samhälls-ekonomiska konsekvenser i övrigt ska även dessa redovisas. Medför förslagen en kostnadsökning eller inkomstminskning för det allmänna ska förslag till finansiering lämnas.

Vidare ska enligt 15 § kommittéförordningen sådana konsekvenser för förslagen redovisas som har betydelse för den kommunala självstyrelsen, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Vidare framgår av utredningens direktiv vissa konsekvenser som särskilt ska belysas. Det är fråga om konsekvenser för enskilda eller allmänna intressen, t.ex. på skatteområdet, effekter för bolagens upplåning och kreditvärdighet samt för förekomsten av s.k. personlig borgen och säkerhetsarrangemang, påverkan på företagens administrativa kostnader, effekter för möjligheterna att förebygga och utreda ekonomisk brottslighet samt konsekvenser i ett jämställdhetsperspektiv och då särskilt i fråga om kvinnors företagande.

Som framgår av avsnitt 6 har vi valt att presentera två tänkbara reformer, med en möjlighet till kombination av dessa. Det är dock förslaget om en sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr som för-

ordas. Nedan gjorda beskrivning av olika konsekvenser avser båda reformerna. För det fall någon skillnad i konsekvenserna kan förutses mellan alternativen anges detta särskilt. Några konsekvenser har beskrivits i avsnitt 5 och 6 varför det i vissa delar hänvisas till dessa avsnitt.

7.2 Ekonomiska konsekvenser

Förslagens konsekvenser för Bolagsverket redovisas i avsnitt 7.3, för näringslivet i 7.4 och för det allmänna i 7.5.

Huvudförslaget att aktiekapitalet sänks till 50 000 kr föranleder enligt vår bedömning inte några övriga ekonomiska konsekvenser.

Det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet kan däremot utöver vad som nedan anges innebära ökade kostnader för staten. Förslaget innebär att Bolagsverket får ökade arbetsuppgifter, vilka i och för sig kommer att avgiftsfinansieras se avsnitt 7.3. Vidare innebär förslaget en ny grund för likvidationsärenden enligt ABL. Detta kan innebära att kostnaden för att arvröda likvidatorer kan öka.

Som beskrivs under avsnitt 5.6 har det inte gått att dra någon slutsats om att en förändring av kravet på aktiekapital för privata aktieföretag i sig skulle leda till ett ökat nyföretagande i Sverige. Några samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt kan därför inte förutses.

7.3 Konsekvenser för Bolagsverket

Huvudförslaget om en sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr skulle kunna innebära ett ökat antal nybildade aktieföretag, men samtidigt en viss minskning av antalet nybildade enskilda firmor och handelsbolag, se avsnitt 5.6. Eftersom granskning och registrering av aktieföretag är mer komplicerad än motsvarande registreringsarbete för de andra företagsformerna kan förslaget innebära en ökad arbetsbelastning för Bolagsverket. En sådan ökning bedöms emellertid inte bli större än att den kan hanteras inom den normalt bedrivna verksamheten.

Det alternativa förslaget om en successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning av privata aktieföretag skulle påverka Bolagsverkets arbetsuppgifter på ett mer omfattande sätt. Förslaget innebär

att styrelsen i ett privat aktiebolag kan välja att betala och anmäla inbetalda belopp av aktiekapitalet successivt.

Den nya modellen skulle innebära att Bolagsverkets datasystem skulle behöva byggas ut så att information om beslutat aktiekapital och om hittills inbetalt aktiekapital kan ingå. Vidare skulle krävas en viss programutveckling för att införa system i syfte att övervaka att inbetalning sker i rätt tid. Denna anpassning av datasystemen bedöms kosta cirka en miljon kronor.

Förslaget innebär vidare att om bolaget inte betalar aktierna inom den tid som framgår av stiftelseurkunden eller efter anmaning från styrelsen har Bolagsverket att förelägga bolaget om sådan betalning. I fall då föreläggandet inte följs ska Bolagsverket besluta om att bolaget ska gå i likvidation. Handläggningen kan följa dagens bestämmelser härom. Detta innebär arbete i form av likvidationsföreläggande, delgivningsåtgärder, kungörelser i Post- och Inrikes Tidningar, likvidationsbeslut samt utseende av likvidator. Bolagsverket utför redan i dagsläget sådan likvidationshantering på grund av andra likvidationsgrunder och har utarbetade rutiner härför.

Det är osäkert hur många nybildade privata aktiebolag som kan komma att använda sig av en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet samt hur många av dessa som kan komma att hamna i en tvångslikvidationssituation. Det kan dock antas att antalet bolag som väljer successiv inbetalning blir fler för det fall kravet på ett minsta aktiekapital kvarstår vid 100 000 kr än om gränsen samtidigt sänks till 50 000 kr.

Med utgångspunkten att omkring 20 000 nya aktiebolag per år skulle välja successiv inbetalning av aktiekapitalet kan ett ökat resursbehov uppskattas till motsvarande 20 till 25 årsarbetskrafter.

Behovet av resursförstärkning enligt ovan skulle delvis kunna finansieras genom en höjning av registreringsavgiften för aktiebolag.

7.4 Konsekvenser för näringslivet

I avsnitt 5.2 och 5.3 har närmare redogjorts för hur förändringar av aktiekapitalet kan komma att påverka borgenärens agerande och hur förändringar i ABL kring kapitalkrav och kapitalskydd kan innebära en utökad avtalsanvändning. Det kan exempelvis vara fråga om ytterligare krav på kapitalinsats, på personlig borgen eller annan säkerhet, på information om bolaget samt krav från leverantörer på kontant betalning. De förändrade kraven enligt lag kan alltså skapa

ett ökat behov av individuella avtalsarrangemang med åtföljande kostnader inom näringslivet.

Förslagen innebär att aktiebolagslagens grundkonstruktion kring kapitalkrav och kapitalskydd är oförändrad, vilket innebär att inga större anpassningar av denna anledning behöver ske inom näringslivet. Som framgår av avsnitt 5.6 och 6.2.2 bedöms en sänkning av aktiekapitalet innebära att nystartade företag med ett lägre kapitalbehov i större utsträckning kommer välja aktiebolagsformen för sin verksamhet. Detta är framför allt fråga om små företag med verksamhet inom tjänstesektorn. Näringslivet kan av denna anledning förändras på så sätt att fler företagare väljer aktiebolagsformen.

Huvudförslaget angående en sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr bedöms inte få någon större effekt när det gäller anpassande borgenärens agerande gentemot ett privat aktiebolag. Aktiekapitalet kommer även fortsättningsvis att enbart vara en av flera faktorer i exempelvis bedömningen av ett företags kreditvärdighet, dvs. förmåga att betala sina skulder.

Inte heller när det gäller det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning kan några större effekter för anpassande borgenärer ses. De företag som väljer att använda denna möjlighet kan dock eventuellt mötas av hårdare krav på exempelvis personlig borgen eller återtagandeförbehåll till dess hela aktiekapitalet är inbetalt. En kombination av dessa förslag kan leda till högre krav på alternativa säkerheter.

7.5 Konsekvenser för det allmänna

Som tidigare beskrivits kan staten som icke-anpassande skatteborgenär inte skydda sig genom att ta säkerhet för eventuella framtida skatteskulder. Staten, som genom Skatteverket är en stor fordringsägare i konkurser, har inte heller längre någon förmånsrätt för skattekrav vid konkurs. Vidare kan staten efter en konkurs stå med kostnader för lönegaranti.

Som framgår av avsnitt 5.2 har dagens kapitalkrav om 100 000 kr inte något större reellt värde eftersom en sådan summa snabbt kan förbrukas inom bolaget. Kravet är inte heller utformat i förhållande till det enskilda bolagets verksamhet och dess risker. Att det i lagen finns ett kapitalkrav samt bestämmelser om skydd för detta får dock anses innebära ett visst, om än begränsat, skydd för det allmännas krav på skatter m.m. Här är det dock mer hela systemet i sig samt

dess funktion som standardkontrakt som har betydelse än själva beloppet. Vidare innebär kravet på aktiekapital såsom en seriositets-spärr en reduktion av risken för oseriös verksamhet och därmed risk för skatteflyktsåtgärder. Här kan beloppsgränsen ha en viss betydelse.

Enligt vår bedömning medför en sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr mot ovanstående bakgrund inte någon större konsekvens för staten som skatteborgenär.

7.6 Konsekvenser för små företags villkor

Huvudsyftet med utredningen är att se över vilka aktiebolagsrättsliga bestämmelser som kan ändras i syfte att underlätta för små företag att driva sin verksamhet och för nya företag att etablera sig. I detta delbetänkande har dock endast frågor kring kapitalkravet för privata aktiebolag utretts.

Huvudförslaget om sänkning av aktiekapitalet till 50 000 kr bedöms kunna leda till att fler små företag, framförallt när kapitalbehovet inte uppgår till dagens krav på aktiekapital, kan välja aktiebolagsformen för sin verksamhet. Detta kan uppfattas som positivt för företagaren ur flera aspekter, se avsnitt 5.6 och 6.2.2. Förslaget innebär förutom sänkningen inte några andra förändringar i ABL. Regelförändringen bedöms därmed varken innebära minskade eller ökade administrativa kostnader för företagen.

Däremot innebär det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning ett antal författningsändringar, se avsnitt 6.3, vilka kan uppfattas göra regelverket mer krångligt. Härmed uppstår nya informationskrav i ABL. Här kan exempelvis jämföras med reglerna för nyemission som enligt Nuteks mätningar är ett av de för företagaren mest kostsamma avsnitten i ABL. Detta beror till stor del på att företag som ska genomföra en nyemission till stor del anlitar konsult hjälp och juridisk kompetens.¹ På motsvarande sätt kan antas att mindre företag som skulle välja att använda ett regelverk om successiv inbetalning skulle behöva viss konsult hjälp.

Det alternativa förslaget innebär således en ökad administrativ börda. I och för sig är det upp till stiftarna till bolaget att avgöra om de vill använda sig av den i lagen erbjudna möjligheten till successiv inbetalning. För det fall gränsen för aktiekapital kvarstår vid

¹ Nuteks rapport Näringslivets administrativa kostnader för associationsrätt, R 2008:02.

100 000 kr skulle dock de företag som idag ser aktiekapitalet som ett hinder till aktiebolagsformen mer eller mindre vara hänvisade till den successiva inbetalningen för att få tillgång till aktiebolagsformen. För det fall gränsen dessutom sänks till 50 000 kr uppstår dock en större valfrihet för de minsta företagen.

7.7 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män

Andelen kvinnliga företagare är låg i Sverige jämfört med andra EU-länder. Omkring 25 procent av alla företag drivs av kvinnor och andelen har varit i stort sett oförändrad sedan 1997. Andelen företagare födda utomlands är omkring 12 procent.² Allt fler kvinnor och även invandrare startar dock nya företag och då framför allt inom tjänstesektorn. 2006 var 35 procent av nyföretagarna kvinnor.³ Av de företag som 2006 startades av kvinnor avsåg 94 procent verksamhet inom tjänstenärings- och tjänsteföretag. Drygt 45 procent av dessa tjänsteföretag verkade inom utbildning, hälso- och sjukvård eller andra samhälls- och personliga tjänster. För män var motsvarande siffra avseende tjänstenärings- och tjänsteföretag 77 procent och av dessa tjänsteföretag verkade drygt 50 procent inom finansiell verksamhet och andra företagstjänster.⁴ Utlandsfödda män verkade dock i hög grad inom handel, hotell och restaurang.

Kvinnor väljer i större utsträckning enskild firma som företagsform. Under 2006 valde 11 procent av kvinnorna och 24 procent av männen att starta ett företag i aktiebolagsform.⁵

Som tidigare angetts är en konsekvens av förslagen att aktiebolagsformen blir mer tillgänglig för de företag där kapitalbehovet inte är så stort. Det är framför allt fråga om företag inom tjänstesektorn där det till största delen handlar om att ställa sin arbetskraft till förfogande. Förslagen innebär alltså att både kvinnliga och manliga företagare, oavsett födelseland, med verksamhet som innebär ett lägre kapitalbehov får en större tillgång till aktiebolagsformen. Eftersom kvinnor till större del verkar inom de delar av tjänstesektorn där verksamheten innebär ett lägre kapitalbehov kan kvinnors före-

² Statens företagsfrämjande insatser, När de kvinnor och personer med utländsk bakgrund?, Riksrevisionen, RiR 2007:11.

³ Nuteks Årsbok 2008.

⁴ Nyföretagandet i Sverige 2005 och 2006, Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), S2007:004.

⁵ Statistik från ITPS avseende antal nystartade företag efter juridisk form och kön.

tagande dock särskilt gynnas av förslagen. Detta gäller både kvinnor födda utomlands och kvinnor födda i Sverige eftersom dessa är etablerade i ungefär samma branscher, dvs. främst inom utbildning, hälso- och sjukvård samt andra tjänster, finans- och företagstjänster samt handel, hotell och restaurang. Nio av tio kvinnliga nyföretagare, oavsett födelseland, startar sina företag inom dessa branscher.⁶

7.8 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

I avsnitt 5.4 redogörs för aktiekapitalets betydelse som seriositets-spärr. Ett syfte med kapitalkravet har således ansetts vara att undvika att aktiebolagsformen används för oseriösa syften och detta har även varit en omständighet som beaktats vid tidigare höjningar av gränsen för kapitalkravet.

Det händer dock att aktiebolagsformen används i oseriösa syften. Det kan exempelvis vara fråga om att aktiebolag bildas som s.k. lagerbolag, där det endast under en kort tid finns täckning för aktiekapitalet, och som därefter säljs för att användas för tveksamma ändamål. Vidare förekommer det att aktiebolag köps av oseriösa personer i avsikt att plundras eller som bas i kreditbedrägerier. Vissa brottsupplägg med exempelvis s.k. målvaktsbolag innebär att det måste finnas nya aktiebolag att tillgå när ett tidigare inte längre går att använda.

Lagstiftningsåtgärder i syfte att hindra den ekonomiska brottsligheten har delvis varit inriktade mot sådana branscher där ekonomisk brottslighet är mer förekommande. Det har exempelvis varit fråga om åtgärder såsom särskilda satsningar inom åklagare och polis eller förändrade regler om näringsförbud och i straffbestämmelser.⁷ Det är därför svårt att veta hur stor betydelse ett formellt hinder som kapitalkravet har för att förhindra missbruk i aktiebolagsformen. Slutsatsen i avsnitt 5.4 är dock att kravet på ett minsta aktiekapital i och för sig inte stoppar missbruk, men att det i vart fall kan utgöra ett visst hinder för personer som vill starta ett aktiebolag i oseriöst syfte.

En sänkning av aktiekapitalet innebär att detta hinder blir något lägre och därmed ökar risken något – i vart fall teoretiskt – för att

⁶ Invandrades företagande, En statistisk beskrivning av utlandsföddas företagande i Sverige, Nutek, september 2007.

⁷ Korsell Lars, Ekobrott, liksom!, SvJT 2000 s. 937 ff.

aktiebolagsformen väljs för oseriös verksamhet. Beträffande möjligheten till successiv inbetalning av aktiekapitalet blir hindret för den som har oseriösa avsikter ännu lägre genom att bolaget kan registreras och därmed användas redan efter det att en fjärdedel av aktiekapitalet inbetalats. Vid jämförelsen av kapitalkravet i andra länder, se avsnitt 4, har dock inget framkommit som tyder på att problem med oseriös verksamhet i privata aktiebolag ökat efter ett förändrat kapitalkrav.

8 Författningskommentar

Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Kommentaren av 1 kap. 5 § avser huvudförslaget om en sänkning av aktiekapitalet för privata aktiebolag. Denna kan dock även bli aktuell vid det alternativa förslaget om möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning. Kommentaren i övrigt avser enbart ändringar på grund av det alternativa förslaget om successiv inbetalning av aktiekapitalet vid nybildning av privat aktiebolag.

1 kap. 5 §

Ändringen innebär att kravet på ett minsta aktiekapital sänks från 100 000 kr till 50 000 kr.

2 kap. 5 §

Ändringen innebär att ytterligare en punkt för privat aktiebolag införs avseende vad stiftelseurkunden i förekommande fall kan innehålla.

I *andra stycket 6* föreskrivs att i stiftelseurkunden ska i förekommande fall för privat aktiebolag anges om successiv betalning för aktiekapitalet ska ske samt den tid inom vilken aktierna ska betalas. Någon yttersta tidsgräns anges inte.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.1 och 6.3.2.

Förverkande av rätt till aktie i privat aktiebolag

Omedelbart före 2 kap. 21 a § har en ny rubrik satts in om förverkande av rätt till aktie i privat aktiebolag. Ändringen är föranledd av förslaget i 2 kap. 21 a och 21 b §§ om att förverkande av aktie ska kunna ske när successiv inbetalning av aktiekapitalet har bestämts i stiftelseurkunden och betalning av aktie inte gjorts i rätt tid.

2 kap. 21 a §

Paragrafen, som är ny, har utformats med 13 kap. 26 § ABL som förebild.

I *första stycket* föreskrivs att om en aktie inte betalas i rätt tid, får styrelsen förklara rätten till aktien förverkad för den betalningsskyldige.

Enligt *andra stycket* ska styrelsen innan rätten till aktien förklaras förverkad uppmana den betalningsskyldige att betala och underätta denne om att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad. Styrelsen ska anses ha uppfyllt denna skyldighet om uppmaningen har skickats till den berättigades postadress med rekommenderat brev. Om den berättigades postadress inte är känd för bolaget, ska bolaget anses ha uppfyllt sin skyldighet, om uppmaningen har kunnat göras i

1. Post- och Inrikes Tidningar, och
2. den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer.

Enligt *tredje stycket* kan styrelsen, så länge en aktie som avses i första stycket inte har blivit ogiltig enligt 27 d §, låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.4.

2 kap. 21 b §

I bestämmelsen, som är ny, föreskrivs att belopp som betalats på aktie som enligt 21 a § förklarats förverkad endast återbetalas om aktien övertagits och till fullo betalats av annan.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.4.

2 kap. 23 §

Ändringarna i punkterna 2 och 3 innebär att privat aktiebolag endast kan registreras om godtagbar betalning har lämnats för minst en fjärdedel för samtliga tecknade aktier. För publikt aktiebolag gäller alltså som förutsättning för registrering att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.1.

Registrering av betalning av aktie i privat aktiebolag

Omedelbart före rubriken till 2 kap. 27 a § har en ny rubrik satts in om registrering av betalning av aktie i privat aktiebolag. Ändringen är föranledd av förslaget i 2 kap. 27 a–d §§ om förfarandet vid Bolagsverket vid registrering av betalning av aktie i privat aktiebolag.

Registreringsanmälan

Omedelbart före 2 kap. 27 a § har en rubrik satts in om registreringsanmälan.

2 kap. 27 a §

Paragrafen, som är ny, behandlar när anmälan om registrering av betalning av aktiekapitalet senast ska ske.

Av bestämmelsen framgår att senast en månad efter det att tiden för betalning av aktie har gått ut ska styrelsen för registrering till Bolagsverket anmäla hur många av de i det registrerade aktiekapitalet ingående aktierna som betalats och med vilket belopp. Vidare ska anmälan ange hur stor del av det registrerade aktiekapitalet som är till fullo betalt.

Av 2 kap. 5 § följer att stiftarna, när de vill ha en successiv inbetalning av aktiekapitalet, i stiftelseurkunden har att bestämma när inbetalningar ska ske.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.2.

Förutsättningar för registrering

Omedelbart före 2 kap. 27 b § har en rubrik satts in om förutsättningar för registrering.

2 kap. 27 b §

Paragrafen, som är ny, reglerar förutsättningarna för att Bolagsverket för de aktier som upptas i registreringsanmälan ska registrera full betalning.

I *första punkten* anges att full och godtagbar betalning ska ha erlagts för tecknad aktie.

Av *andra punkten* framgår att för betalning i pengar ska ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 2 kap. 17 §.

Av *tredje punkten* framgår att för betalning med apportegendom ska ett revisorsyttrande enligt 2 kap. 19 § visas upp.

För registrering krävs alltså att betalning skett med så mycket som framgår av registreringsanmälan samt att den har kommit bolaget tillhanda på föreskrivet sätt.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.5.

Verkan av utebliven betalning

Omedelbart före 2 kap. 27 c § har en rubrik satts in om verkan av utebliven betalning.

2 kap. 27 c §

Paragrafen, som är ny, reglerar verkan av utebliven betalning.

I bestämmelsen föreskrivs att om full betalning varken har erlagts för registrerat aktiekapital eller, i förekommande fall registrerat minimikapital som anges i bolagsordningen, inom den enligt 2 kap. 5 § andra stycket 6 angivna tiden, är 25 kap. 11 § tillämplig.

27 d §

Paragrafen, som är ny, reglerar fall där det i bolagsordningen finns angivet ett minimi- och maximikapital samt då det registrerade aktiekapitalet är högre än det i bolagsordningen angivna minimikapitalet.

Av bestämmelsen framgår att om full betalning erlagts för registrerat minimikapital men inte för det registrerade aktiekapitalet ska Bolagsverket efter att ha hört bolaget registrera att aktiekapitalet minskats med det sammanlagda obetalda beloppet. De aktier som inte är till fullo betalda blir ogiltiga efter registreringen.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.5.

25 kap. 11 §

Ändringen innebär att en ny punkt införs beträffande när Bolagsverket ska besluta att bolaget ska gå i likvidation.

I *första stycket 5* föreskrivs som likvidationsgrund om bolaget inte till Bolagsverket har kommit in med anmälan om betalning av aktier enligt 2 kap. 27 a §.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 6.3.6.

Särskilt yttrande

av Annika Fritsch

Sänkt aktiekapital till 50 000 kr och möjlighet till successiv inbetalning

För att förbättra företagsklimatet är tillgången till lämpliga företagsformer utan onödigt höga trösklar och stor regelbörda av största vikt. Det innebär alltid ett ekonomiskt risktagande att vara företagare och det är därför en naturlig drivkraft att söka begränsa det personliga risktagandet. Små företag kan vara sårbara. För att stimulera nyföretagande är det viktigt att ägaren kan välja en företagsform som passar utifrån sin egen situation och den planerade verksamheten.

Det nuvarande kapitalkravet för att registrera ett privat aktiekapital, 100 000 kr, innebär ett hinder för många företagare. Det är en av anledningarna till att de allra flesta startar företaget som enskilda näringsidkare, oavsett om det är en adekvat företagsform för affärsverksamheten eller inte.

Enligt uppgifter från Nutek är fyra av fem nystartade företag verksamma inom tjänstebranschen. Omkring 80 % av de nystartade aktiebolagen har finansierat sin företagsstart på annat sätt än med banklån. För närmare källhänvisningar se betänkandet avsnitt 2. Sammantaget talar det för att många nystartade aktiebolag inte har behov av ett aktiekapital på 100 000 kr och att aktiekapitalet bör sänkas.

Som utredningen visar skulle ett helt slopande av kapitalkravet för de privata aktiebolagen troligen leda till krav från leverantörer och andra borgenärer att bolaget och/eller dess ägare ska ställa säkerhet för bolagets förpliktelser. Det kan också förutses att staten skulle ställa olika former av kontroll- och kompensationskrav för sina anspråk på skatter om aktiekapitalet togs bort helt. För företagen är det givetvis ingen nytta med ett sänkt kapitalkrav om bolagsformen skulle få dåligt rykte och tillkommande regler skulle försvåra verksamheten. Det är helheten som räknas och därför bör sänkningen

avpassas så att den kan ske utan att det leder till försämringar på andra områden för bolagen och deras ägare.

Jag anser att utredningens huvudalternativ borde vara att kravet på aktiekapital sänks till 50 000 kr i kombination med rätt till successiv inbetalning. Därigenom skulle alla nystartade aktiebolag få möjligheten till successiv betalning och de som kan och vill tillskjuta hela aktiekapitalet från början kan göra det. För att kunna registrera aktiebolaget anser jag att ett tillskott på 20 000 kr behövs. Tillskott ska kunna ske kontant eller genom apport. Det ska inte finnas någon lagstadgad tidsgräns för att inbetala återstående del av aktiekapitalet. Den frågan får lösas av stiftarna och preciseringar ska kunna ske i bolagsordningen.

Detta förslag erbjuder flexibilitet och kan bidra till att skapa ett bättre företagsklimat i Sverige, genom att underlätta nyföretagande i bolagsform med begränsat personligt ansvar. Det kan också stärka svenska företags konkurrenskraft internationellt. Många av våra grannländer har sänkt kapitalkraven för motsvarande bolagsformer på senare år.

En svårighet för den som vill starta företag och själv ta ansvar för sin försörjning är den ekonomiska risk som automatiskt följer med att vara företagare. Det är lätt sagt att 100 000 kr inte är ett särskilt högt kapital, men det är långt ifrån tillräckligt för den som ska starta företag att spara ihop till aktiekapitalet. Det hör till undantagen att ett nystartat företag redan från början har det ekonomiska utrymme som krävs för att löneuttag åt ägaren. Det betyder att företagaren normalt är hänvisad till egna besparingar eller lån från nära och kära för sin försörjning.

Genom en ordentlig sänkning av nivån för minimikapitalet till 50 000 kr kombinerat med möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet skapas också bättre förutsättningar för en faktisk anpassning av nivån på aktiekapitalet i varje bolag utifrån verksamhetens behov och omfattning.

Den lösning jag förordar uppfyller mycket väl direktivens utgångspunkt att svenska aktiebolag även i fortsättningen bör ha ett visst aktiekapital men att detta inte behöver vara högre än vad som är nödvändigt för att i rimlig grad tillgodose borgenärsintressena. Möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet är ingen ny figur inom aktiebolagsrätten utan har funnits tidigare i svensk rätt och finns även i flera av våra grannländer.

Kommittédirektiv

Ett enklare aktiebolag

Dir.
2007:132

Beslut vid regeringssammanträde den 19 september 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska ta ställning till om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bör sänkas och utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska också lämna förslag till andra ändringar av aktiebolagslagen och aktiebolagsförordningen som innebär förenklingar för aktiebolagen. Arbetet ska särskilt inriktas på de små aktiebolagens behov av förenklade associationsrättsliga regler.

Utredaren ska vidare överväga om det behövs en ny företagsform utan personligt betalningsansvar som är särskilt avpassad för näringsverksamhet i liten skala.

Slutligen ska utredaren ta ställning till om en bolagsmans ansvar för ett handelsbolags förpliktelser bör bli föremål för särskild preskription viss tid efter bolagsmannens utträde ur bolaget.

Utredaren ska i ett delbetänkande senast den 31 mars 2008 redovisa resultatet av sina överväganden om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag. Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 31 mars 2009.

Vägen mot enklare regler för små aktiebolag

Åtgärder som underlättar för små aktiebolag att driva sin verksamhet eller för nya aktiebolag att etablera sig är ett viktigt inslag i regeringens strategi för ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning. Regeringen har också som målsättning att de administrativa kostnaderna för företagen på grund av de statliga regelverken ska minska med 25 procent till år 2010 (se prop. 2006/07:1, utg.omr. 24, s. 27).

För att bidra till att uppnå denna målsättning och underlätta för företagen har två utredningar redan tillsatts på det associationsrättsliga området. Utredningen om revisorer och revision har i uppdrag att föreslå de lagändringar som krävs för att ta bort revisionsplikten för de små företagen (se dir. 2006:96 och 2006:128). Vidare har regeringen beslutat om direktiv till en särskild utredare som ska föreslå förenklingar av redovisningsreglerna (se dir. 2007:78).

EG-kommissionen har inlett ett motsvarande arbete för att åstadkomma regelförenklingar för europeiska företag. Enligt meddelandet En strategisk översyn av programmet "Bättre lagstiftning" inom Europeiska unionen, KOM(2006) 689 ska de administrativa kostnaderna för europeiska företag minska med 25 procent fram till år 2012. Kommissionen har aviserat att förslag till lagstiftningsåtgärder på det bolagsrättsliga området kommer att lämnas med början kring årsskiftet 2007/08.

En näringsidkare som vill driva sin verksamhet utan personligt ansvar är i dag i princip hänvisad till att bilda eller köpa ett aktiebolag. Den associationsrättsliga regleringen som rör aktiebolag finns i aktiebolagslagen (2005:551). Aktiebolagslagen gäller för både stora och små aktiebolag liksom för aktiebolag med en enda aktieägare och för aktiebolag med ett stort antal aktieägare. Regleringen är omfattande; lagen innehåller mer än 800 paragrafer. I Sverige finns omkring 325 000 aktiebolag, därav drygt 1 000 publika. Flertalet av de privata bolagen har endast en ägare.

Det är mot denna bakgrund naturligt att nu även se över möjligheterna till sådana ändringar i aktiebolagslagen och aktiebolagsförordningen som innebär förenklingar för aktiebolagen. En fråga som särskilt bör övervägas i det sammanhanget är om nuvarande krav på aktiekapitalets storlek i privata aktiebolag bör ändras. Det bör även övervägas om det finns anledning att skapa en ny företagsform för små verksamheter. (Se prop. 2006/07:1, utg.omr. 24, s. 27.) Arbetet bör anförtros en särskild utredare.

Kapitalkravet

Ett aktiebolag måste ha ett visst aktiekapital. För ett privat aktiebolag gäller att aktiekapitalet måste uppgå till minst 100 000 kr. Kravet på att bolaget ska ha ett visst aktiekapital innebär i princip ett krav på att det ska finnas en viss marginal mellan tillgångarna och skulderna. I kravet ligger bl.a. att det vid bolagets bildande ska

tillskjutas egendom som motsvarar aktiekapitalets belopp och att det inte får ske någon värdeöverföring från bolaget (t.ex. vinstutdelning) om denna skulle innebära att aktiekapitalet togs i anspråk. Bestämmelserna om aktiekapital syftar till att trygga borgenärernas intressen och kompensera dem för att de inte kan göra gällande något personligt betalningsansvar mot bolagets ägare. Det har också anförts att det är rimligt att kräva att den som vill använda sig av aktiebolagsformen ska vara kapabel och beredd att göra ett visst kapitaltillskott.

I Europa finns en trend mot sänkta eller slopade krav på aktiekapital för bolagsformer som motsvarar det svenska privata aktiebolaget. Ett franskt privat aktiebolag behöver t.ex. numera inte ha något aktiekapital och i Spanien har kravet på visst aktiekapital sänkts kraftigt. I Storbritannien har sedan länge gällt att ett privat aktiebolag inte behöver ha mer än ett pund i aktiekapital.

EG-kommissionen genomför just nu en studie som ska innefatta en analys av det kapitalskyddssystem som EG:s andra bolagsrättsliga direktiv, det s.k. kapitaldirektivet, bygger på (rådets andra direktiv av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga [77/91/EEG, EGT L 26, 31.1.1977, s. 1, Celex 31977L0091]). Syftet är att få fram underlag inför en eventuell översyn av EG-direktivet. Detta är visserligen bara tillämpligt på publika aktiebolag men studien, som ska vara slutförd hösten 2007, kan förväntas vara av principiellt intresse också när det gäller kapitalskyddet i andra slag av bolag.

Även i Sverige har det ifrågasatts om kravet på aktiekapital för privata aktiebolag är sakligt motiverat. Det har ibland hävdats att kravet bör sänkas eller rentav tas bort.

Justitiedepartementet anordnade i november 2006 ett samrådsmöte där kravet på aktiekapital i privata aktiebolag behandlades. De deltagare som yttrade sig framförde skäl både för och emot en sänkning av lägsta tillåtna aktiekapital.

Skälen för att ett aktiebolag ska ha ett visst aktiekapital gör sig i och för sig fortfarande gällande. Särskilt i ett förenklingsperspektiv kan emellertid de nuvarande bestämmelserna om aktiekapital utgöra ett hinder mot startande av företag. I synnerhet för tjänste- och kunskapsföretag utan behov av kapitalkrävande tillgångar kan bestämmelserna framstå som onödigt betungande. Ett annat förhållande

som ger anledning att ifrågasätta om de nuvarande bestämmelserna är ändamålsenliga är att det allt oftare förekommer att utländska aktiebolag, med lägre aktiekapital än svenska aktiebolag, bedriver verksamhet i Sverige genom en filial. Det finns mot den bakgrunden anledning att överväga om det nu är dags att sänka kravet på aktiekapital i svenska privata aktiebolag.

En utgångspunkt för dessa överväganden bör vara att svenska aktiebolag även i fortsättningen ska ha ett visst aktiekapital men att detta inte bör behöva vara högre än vad som är nödvändigt för att det, tillsammans med vad som följer av annan reglering, i rimlig grad ska tillgodose förekommande borgenärsintressen. Det bör härvid beaktas att dessa kan variera mellan olika branscher. Utredaren bör alltså överväga om kravet på aktiekapital bör sättas lägre än i dag och vilken nivå som i så fall bör väljas. Nivåer som särskilt bör övervägas är 50 000 kr och 20 000 kr. Ytterligare ett alternativ som bör övervägas är att lagen inte anger någon lägsta nivå; bolagets stiftare skulle med en sådan lösning kunna bestämma aktiekapitalet till 1 kr.

I uppdraget bör det ingå en analys av de konsekvenser som förändringar av detta slag skulle kunna få i olika avseenden. Bland annat bör utredaren belysa om lägre krav på aktiekapital kan befaras gå ut över andra enskilda eller allmänna intressen, t.ex. på skatteområdet. Det bör också belysas vilka effekter som förändringar av det angivna slaget kan få för bolagens upplåning och kreditvärdighet samt för förekomsten av s.k. personlig borgen och andra säkerhetsarrangemang. Den internationella utvecklingen liksom utvecklingen på redovisningsområdet måste också beaktas.

Det bör i sammanhanget undersökas om en sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag behöver kompletteras med åtgärder som säkerställer borgenärsskyddet eller som begränsar eventuella andra icke önskvärda effekter av sänkningen. Ett exempel på en sådan åtgärd är att införa ett oaktsamhetsansvar som i ökad utsträckning gör det möjligt att vid konkurs eller företagsrekonstruktion utkräva betalning från de personer som drivit verksamheten. I Storbritannien gäller bestämmelser av det slaget ("liability for wrongful trading").

Utredaren ska därför

- analysera fördelar och nackdelar med gällande bestämmelser om lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag,
- överväga till vilket belopp lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag lämpligen bör bestämmas,

- särskilt överväga lösningar som innebär att lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bestäms till 50 000 kr eller 20 000 kr eller att lagen inte anger något lägsta tillåtna aktiekapital,
- belysa konsekvenserna av en sänkning av lägsta tillåtna aktiekapital, bl.a. för det allmänna och i fråga om skyddet för aktiebolagets borgenärer,
- undersöka om en sänkning av lägsta tillåtna aktiekapital bör kombineras med åtgärder för att trygga borgenärernas ställning eller för att begränsa eventuella andra icke önskvärda effekter, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Andra förenklingsåtgärder

På senare år har åtgärder vidtagits för att underlätta för företagande i aktiebolagsform. Sålunda har den förra aktiebolagslagen, från år 1975, ersatts med en ny, avsevärt mer överskådlig och flexibel lag. Vidare har nya regler införts om elektronisk ingivning till Bolagsverket av anmälningar för registrering, ansökningar och årsredovisningshandlingar. Som har framgått ovan finns det dock mer att göra för att minska den administrativa regelbördan för svenska aktiebolag.

Som ett led i arbetet med att identifiera förenklingsmöjligheter beslutade regeringen i mars 2007 att uppdra åt Verket för näringslivsutveckling (Nutek) att mäta företagens administrativa kostnader till följd av regelverket på det associationsrättsliga området. Mätningen, som ska ske i samverkan med bl.a. näringslivets organisationer och vara klar senast vid utgången av 2007, ansluter till en motsvarande mätning som EG-kommissionen har initierat i fråga om EG-lagstiftningen.

På motsvarande sätt som på redovisningsområdet grundar sig de svenska aktiebolagsrättsliga reglerna till stor del på EG:s bolagsrättsliga direktiv. Vissa EG-regler gäller alla aktiebolag, t.ex. det s.k. publicitetsdirektivet (68/151/EEG), medan andra, t.ex. fusionsdirektivet (78/855/EEG), endast gäller publika aktiebolag. Även den senare typen av regler har dock helt eller delvis genomförts också beträffande privata aktiebolag. Lagstiftaren har nämligen, naturligt nog, strävat efter enhetliga regler (se t.ex. prop. 1993/94:196 s. 89). På många punkter hindrar direktiven alltså inte att det införs enklare regler för privata aktiebolag. Ett exempel är kravet på aktiekapital, som har behandlats ovan. Det finns nu skäl att i högre grad än hittills

använda det utrymme som kan finnas att förenkla den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen.

Det finns även andra frågor inom aktiebolagsrätten som inte kan hänföras till något av EG-direktiven men som bör belysas och övervägas med inriktning på att åstadkomma förenklingar för företagen. Bl.a. har Bolagsverket, på regeringens uppdrag, redovisat ett antal förslag till förenklingar i aktiebolagslagen och aktiebolagsförordningen (dnr Ju2006/8869/L1 och N2007/2026/MK). Verket föreslår t.ex. att förekommande krav på ingivande av bolagsstämmoprotokoll i vissa anmälningsärenden, t.ex. vid anmälan av beslut om ändring av bolagsordningen, tas bort eller modifieras. Förslag har också framförts om att ytterligare förbättra möjligheterna till elektronisk kommunikation med Bolagsverket. Det finns skäl att studera dessa och andra förslag närmare.

De här diskuterade förenklingarna i det aktiebolagsrättsliga regelverket bör göras inom ramen för aktiebolagslagens och aktiebolagsförordningens nuvarande struktur. Det kan dock finnas anledning att inom denna ram göra ytterligare skillnader i regleringen för publika respektive privata aktiebolag.

En annan fråga som bör tas upp i detta sammanhang rör de nya regler om beslutsordningen för ersättningar till ledande befattningshavare som gäller sedan den 1 juli 2006 (se prop. 2005/06:186 och bet. 2005/06:LU31). Det har från näringslivet hävdats att ersättningsfrågor hanteras bättre inom ramen för den självreglering som finns på området för bolagsstyrning. Utredaren bör, med utgångspunkt i den rekommendation som EG-kommissionen har antagit (kommissionens rekommendation av den 14 december 2004, 2004/913/EG) analysera hur de nya bestämmelserna har fungerat och överväga behovet av förändringar.

Den nya aktiebolagslagen innebär en systematisk modernisering av den svenska aktiebolagsrätten. I syfte att göra lagen mer lättillgänglig för små och medelstora bolag har t.ex. de särbestämmelser som avser publika aktiebolag placerats i slutet av varje kapitel (se vidare prop. 2004/05:85 s. 200 ff.). Det är tänkbart att ytterligare åtgärder av detta slag kan vidtas. Om utredaren gör bedömningen att det inte behövs någon ny företagsform (se nästa avsnitt), får denna fråga särskild betydelse.

Många aktiebolag har små administrativa resurser. Det är därför viktigt att det är lätt för aktiebolagen att skaffa sig den information de behöver. Detta gäller både information om rättsregler och annan typ av information, t.ex. om innehållet i bolagsregistret.

Bolagsverket erbjuder i dag en betydande mängd information, blanketter m.m., bl.a. på verkets webbplats. Utredaren bör i samråd med verket överväga om det bör göras ytterligare insatser, t.ex. en särskild regelsamling för de små aktiebolagen.

Utredarens arbete ska innefatta en bred och åtgärdsinriktad dialog med Bolagsverket, näringslivets organisationer och andra berörda samt inledas med en kartläggning av förekommande rättsliga och administrativa problem för aktiebolagen. Dialogen ska särskilt inriktas på de små bolagen.

Utredaren får ta upp alla frågor om förenkling av de aktiebolagsrättsliga reglerna som aktualiseras under utredningsarbetet, om det bedöms motiverat och det finns utrymme för det under utredningstiden. Arbetet ska dock främst inriktas på de små aktiebolagens problem.

Utredaren ska därför

- analysera om de regler som har tillkommit i samband med genomförandet av EG:s bolagsrättsliga lagstiftning är onödigt betungande för de privata aktiebolagen,
- överväga om det bör göras några ytterligare materiella ändringar i aktiebolagslagen eller aktiebolagsförordningen för att förenkla för aktiebolagen, i synnerhet de små aktiebolagen,
- utvärdera bestämmelserna om beslutsordningen för ersättningar till ledande befattningshavare i aktiemarknadsbolagen,
- överväga om aktiebolagslagen genom redaktionella ändringar i något avseende kan göras enklare att tillämpa för små aktiebolag,
- lämna förslag till ytterligare insatser som kan göras för att sprida information om det aktiebolagsrättsliga regelverket till de små aktiebolagen,
- utarbeta nödvändiga författningsförslag, och
- allsidigt belysa konsekvenserna av författningsförslagen.

Förslagen ska vara utformade så att aktiebolagens administrativa börda, särskilt de små bolagens, minskas så långt det är möjligt utan att andra viktiga intressen som t.ex. skyddet för aktiebolagets borgenärer, skattekontrollen och bekämpandet av ekonomisk brottslighet eftersätts.

Behövs det en ny företagsform?

Som har framgått finns det enligt den svenska aktiebolagslagen redan i dag två alternativa kategorier av aktiebolag utan personligt betalningsansvar för delägarna, nämligen publika respektive privata aktiebolag. Den ena bolagskategorin, publika aktiebolag, omfattar typiskt sett större bolag med stor spridning av aktierna, medan den andra kategorin, privata aktiebolag, företrädesvis omfattar små bolag med ett mindre antal ägare. Den svenska aktiebolagslagstiftningen har därmed en struktur som i sina huvuddrag överensstämmer med vad som gäller i övriga EU-länder, även om många andra länder har valt att – till skillnad från Sverige – reglera de båda bolagskategorierna i två skilda lagar.

Under senare år har flera medlemsstater i EU övervägt att gå längre än att dela in aktiebolag i privata och publika, nämligen att införa en ny företagsform utan personligt betalningsansvar för näringsverksamhet i mindre skala. I flertalet fall har man emellertid stannat för att rikta in sig på att förenkla den befintliga regleringen.

Även i Sverige har det i olika sammanhang förts fram önskemål om en ny företagsform, utan personligt betalningsansvar för delägarna och särskilt avpassad för näringsverksamhet i liten skala. Det har hävdats att aktiebolagslagen i alltför hög tsträckning är konstruerad med utgångspunkt i de större företagens förutsättningar och behov. Det har sagts att den som vill starta ett litet aktiebolag inte vågar ta steget, därför att han eller hon möter ett regelsystem som uppfattas som alltför krångligt. Detta mönster är särskilt tydligt bland kvinnor, som står för en ökande andel av nyföretagandet inom de sektorer – tjänster och handel – där också behovet av kapital ofta till en början är begränsat.

Skapandet av en ny företagsform är dock en stor och svår fråga. Befintliga svenska företagsformer har som regel vuxit fram under lång tid och som en del i en internationell utveckling. Vid det samrådsmöte om en ny företagsform för näringsverksamhet i liten skala som Justitiedepartementet anordnade i november 2006 fick idén om en sådan företagsform ett blandat mottagande. Vid samrådsmötet förordade sålunda en klar majoritet av de deltagare som yttrade sig att förenklingsarbetet först och främst bör ta sikte på att förenkla den gällande aktiebolagslagen, inte på att tillskapa en ny företagsform. Mot denna bakgrund är det tydligt att en närmare behovs- och problemanalys behöver göras innan det går att ta

ställning till om en ny företagsform bör tillskapas och hur en sådan i så fall bör vara konstruerad.

Frågan om vilka fördelar och nackdelar en ny företagsform kan föra med sig bör nu övervägas närmare (jfr bet. 2006/07:CU11). I en första etapp bör de problem de associationsrättsliga reglerna innebär för små aktiebolag kartläggas. Utifrån denna kartläggning bör – med beaktande av de förenklingsförslag som lagts fram – behovet av en ny företagsform analyseras. Om det sedan resultatet av denna analys har utvärderats finns skäl att gå vidare, bör i en andra etapp en utredare få i uppdrag att lägga fram förslag till behövlig ny lagstiftning. Dessa direktiv behandlar bara arbetet under den första etappen.

En möjlighet är att skapa en ny företagsform, avsedd specifikt för små verksamheter, med utgångspunkt från vad som gäller enligt aktiebolagslagen. Betydande delar av aktiebolagslagens regelverk skulle emellertid kunna undvaras, särskilt om arbetet inriktas på enmansbolag. Som ett exempel kan nämnas bestämmelserna om aktiebolagets organisation. Därmed skulle man förhållandevis enkelt kunna ta fram regelverket för en ny företagsform med flera av aktiebolagets fördelar men med en mindre omfattande och mera överskådlig reglering. Eventuella svårigheter att utforma regler som ger företag som växer möjlighet till en smidig övergång mellan olika företagsformer måste dock vägas in i sammanhanget.

Ett alternativ är givetvis att bygga upp ett regelverk för en ny företagsform från grunden utan att ta avstamp i aktiebolagslagen. Detta skulle förmodligen ge ännu bättre förutsättningar att mejsla fram ett enkelt regelverk för näringsverksamhet i liten skala. Ett sådant arbete kan dock antas vara mera tidskrävande.

En särskild fråga är vilken typ av små aktiebolag som ett eventuellt fortsatt arbete med en ny företagsform bör inriktas på. Aktiebolag används ju för mycket olika ändamål. I debatten har det sagts att möjligheten att förenkla för enmansbolag är störst. Enligt andra debattinlägg är behovet av enklare regler störst för ägarledda fåmansbolag; i sådana bolag är det väsentligt att förebygga konflikter mellan aktieägarna genom enkla och klara regler, något som den utbredda användningen av särskilda aktieägaravtal illustrerar. En ytterligare kategori aktiebolag där det sägs finnas en potential för regelförenklingar är helägda dotterbolag.

Utredaren ska därför

- kartlägga vilka övergripande problem som befintliga bolagsrättsliga regler innebär för små aktiebolag,
- analysera om de materiella reglerna, även med hänsyn till de förslag som läggs fram av utredaren, på bolagsrättens område allmänt sett är mer omfattande och komplexa än vad som är nödvändigt för de små aktiebolagens behov,
- härvid uppmärksamma om vissa typer av verksamheter, – de som ovan har benämnts enmansbolag, ägarledda fåmansbolag och helägda dotterbolag – bör särbehandlas i något avseende,
- ta ställning till om en ny företagsform utan personligt betalningsansvar bör skapas,
- om ett behov av en ny företagsform konstateras, ta ställning till inriktningen på ett eventuellt fortsatt arbete med frågan och skissera de huvudsakliga kännetecknen för den nya företagsformen, och
- ta del av de erfarenheter och överväganden som gjorts i andra europeiska länder och i Nordamerika när det gäller införandet av en ny företagsform utan personligt ägaransvar för små verksamheter.

Vid bedömningen av om det finns ett behov av en ny företagsform ska utredaren utgå från att skattereglerna för den nya företagsformen – så långt som möjligt – ska vara desamma som de som gäller för aktiebolag.

Preskription av fordran mot en bolagsman efter utträde ur handelsbolaget

Enligt 2 kap. 20 § första stycket lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag svarar bolagsmännen solidariskt för bolagets skulder. En bolagsman som avgår svarar dock inte för de förbindelser som uppkommer efter avgången, om bolagets medkontrahent kände till eller borde ha känt till att bolagsmannen avgått (22 §).

Om ett krav preskriberas i förhållande till bolaget, kan detta förhållande åberopas av en bolagsman som grund för preskription av hans eller hennes medansvar (accessorisk preskription). Däremot kan en bolagsmans medansvar inte preskriberas särskilt. Högsta domstolen har i ett avgörande år 2005 konstaterat att detta gäller även efter det att bolagsmannen har avgått ur handelsbolaget (NJA 2005 s. 438).

I vissa fall kan alltså en före detta bolagsman ställas inför betalningskrav som, om preskriptionslagens huvudregel om tioårig preskription hade gällt särskilt i förhållande till honom eller henne, hade varit preskriberat.

I avgörandet säger Högsta domstolen att det kan anföras skäl för en annan ordning, men att det inte finns något rättsligt stöd för att hävda att en särskild tioårig preskription i den beskrivna situationen skulle vara gällande rätt. Domstolen anför vidare att, om en sådan regel ska införas, det bör ske genom lagstiftning.

Det kan tilläggas att enligt förordningen om europeiska ekonomiska intressegrupperingar (rådets förordning av den 25 juli 1985 om europeiska ekonomiska intressegrupperingar [EEIG; 2137/85/EEG, EGT L 199, 31.7.1985, s. 1–9, Celex 31985R2137]) gäller för motsvarande situation en preskriptionstid på fem år från offentliggörandet av medlemmens avgång.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om en bolagsmans ansvar för ett handelsbolags förpliktelser bör bli föremål för särskild preskription viss tid efter det att bolagsmannen har utträtt ur handelsbolaget,
- om detta bedöms vara lämpligt, överväga hur en preskriptionsregel bör vara utformad, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Övriga frågor

De ärenden med anknytning till förenklingar av de bolagsrättsliga reglerna som finns i Justitiedepartementet och som kommer in till departementet under utredningstiden kommer i den mån det bedöms lämpligt och efter samråd med utredaren att överlämnas till denne.

Arbetets bedrivande

Utredaren ska göra de internationella jämförelser som anses befo-gade. Situationen i andra, med Sverige jämförbara länder, ska särskilt beaktas. Samråd bör, när det är lämpligt, ske med EG-kommissionen.

Utredaren ska i sitt arbete föra en dialog med och inhämta synpunkter från Bolagsverket, Nutek, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, FAR SRS, Näringslivets regelnämnd (NNR), Företagarna, FöretagarFörbundet och Svenskt Näringsliv.

En dialog bör även föras med andra parter som kan bedömas bli särskilt berörda av förslagen och övervägandena.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta det pågående arbetet med att ta bort revisionsplikten för små företag som f.n. bedrivs inom Utredningen om revisorer och revision (dir. 2006:96 och 2006:128) samt arbetet med ytterligare förenklingar av redovisningsreglerna, m.m. (dir. 2007:78). Detsamma gäller arbetet inom Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande (dir. 2007:29). Utredaren ska vidare följa det arbete med bolagsrättsliga frågor som pågår inom EU.

Utredaren ska även följa och beakta redovisningen av det uppdrag som regeringen den 22 mars 2007 gav till Nutek om att mäta företagens administrativa kostnader på associationsrättens område.

Utredaren ska redovisa konsekvenserna för näringslivet och för det allmänna av de förslag som läggs fram. Vid bedömningen av förslagets påverkan på företagets administrativa kostnader ska utredaren ta hjälp av Nutek. Om förslagen kan bedömas medföra ökade kostnader för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska belysa vilka effekter som föreslagna förenklingar har för möjligheterna att förebygga och utreda ekonomisk brottslighet.

Utredaren ska redovisa vilka konsekvenser som de förslag som lämnas har i ett jämställdhetsperspektiv, särskilt i fråga om kvinnors företagande (jfr prop. 2006/07:1, utg.omr. 24, s. 26).

Utredaren ska i ett delbetänkande senast den 31 mars 2008 redovisa resultatet av sina överväganden om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag.

Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 31 mars 2009. Om utredaren finner det lämpligt, får dessa delar av uppdraget redovisas i ett eller flera delbetänkanden.

(Justitiedepartementet)